

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5542/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5542/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5542/A

Early European Books, Copyright © 2012 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of The Wellcome Trust, London.
5542/A

40
D

3581

R.C

Romberg

cong. flor. 1520

1520

Geoffroy - le
antiquaire de la
ville de Paris

De l'histoire de la
ville de Paris

Paris 1520

X(tu)

(507)

opis. qd accubitus voluntate. qd
acutus affectu mali. d. fluctu
p. q. sensibile parent ostio. inno
bi quodam p. p. offere omne abo
ficti. si nemet. p. p. p. al. u. la
que iustit. Et huius si conu. et ob
ne. t. q. uale. offere. die. no. i.

tu. appetit. nisi uoluntati. a. a. a.
n. rebeat. tumulib. i. p. p. p. si. i. p.
latitib. fectine. p. p. p. u. ab. h. p.
oib. ut p. p. p. p. p. p. p. p. p. p.
q. in. l. i. r. p. p. p. p. p. p. p. p.
p. p. i. q. p. p. p. p. p. p. p. p. p.
p. p. i. p. p. p. p. p. p. p. p. p. p.

49 D (33)

No Number

pro Tempore

(October 29, 1802)

Tracts of Hampshire etc

5542 / A

3461

3391

~~3461~~

702

Congestorium Artificiose Mem-
orie. A. M. S. Joannis Rom-
berch de Kyrspē. Regularis obseruan-
tie predicatorie: Omnium de me-
moria preceptiones aggregatim
complectens: opus omnibus
Theologis / predicatori-
bus et professoribus / Iuri-
stis / iudicibus pro
curatoribus / *Naalis*
aduocatis et
notariis / medicis / philosophis.
Artium liberalium professoribus.
Insuper mercatoribus nunciis et ta-
bellariis per-
necessarium.

Ingenui liberalium Artium Cultoris Francisci Angeli domi
ni Augustini Misarenfis filij ad lectorem Endecas.

Num miraberis o diserte lector?
Quum perlegeris hunc nouum Libellum
Nulla cui similem dedere Secla
Habendum magis Diuice z Smaragdo.
Nam quum labilis z nimis caduca
Adens ad instar Aque fluentis extet.
Tot erroribus hic Opem rependit
Per breues Methodos iuuando mentem
Quem si callueris/tenebis omnem
Quam voles facili modo Adinervam
Emas hoc igitur sacrum Tolumen
Ipsipensis vigili Manu expolitum.

Hieronymus de Alijs Artium z Medicine doctor ad lectore.

Qui memorem queris multorum reddere mentem
Quorum nature vis meminisse negat
Hunc eme qui methodo monstrat tibi cuncta libellum
Per que letheas tu superabis aquas
Quid locus z menti quid prestat imago tenaci
Illic docet/vt condas pectore queq; tuo
Sed meritas Romberch debes persolvere grates
De didit egregium qui tibi lector opus

Joan. Alorinus Triui. memorie cupido lectoril. S.

Quo memo: esse breui possis carissime lector
Hinc disces/co:di si tibi cura modum
Est reminiscendi vis rex maxima custos
Qua disciplina est multa paranda tibi
Hac sine quid profit studium? longiq; labores?
Dempta hac nil studium: nil iuuat ingenium:
Si memor esse velis igitur: que munera dantur
Sume: quibus discas cuncta tenere locis.

Reuerendissimo in Christo p̄r ac dño. d. Dominico Bu-
mano Episcopo Portuen. S. Ro. E. Cardinali. S. Marci
ac Patriarche Aquilegie: frater Ioan. Romberch de Ilyr-
spe professionis predicatorie: perpetuam felicitatem atq; me-
moriam eternam.

Batigit Reuerendissime Dñe Quinto Fabio
Adixio singularis laus: q̄ ingēti q̄dā fuerit no-
ticia atq; memoria uirtutis. Et imēsus fert Lu-
cij honor incredibili eū memoria p̄ditum. Iulij
Cesaris memoria qua tam tenaci uigebat q̄ ni-
bili p̄ter iniurias obliuisceret ex p̄scorū Cro-
nicis ingenti laude resumit. Quid Lucij Elnei Seneca p̄cla-
rius meminisse q̄z uberrimā memoriā? qua facile duo millia
noīum recitata eodē ordine: artificiose reddidit. Atq; duceto-
rū discipuloz quos singuli dixere singulos versus ordine re-
trogrado recitauit. Luculus Lucius Imperator: et amplissī-
mus p̄bus ea rex memoria mirū immodum pollebat: que p̄-
cipuis debeat laudū titulis: In ea quā uerboz aiūt Hortensi-
us vnus oīum plus uiguit. Legimus Lyncē legatū a Myr-
rho dum Romā mitteret: postera ingressionis die Senatus
patres: singulos p̄p̄is noībus salutasse: Sic Aditridatē dua-
rum et uiginti gentium imperij sui diuersas nouisse linguas
aiūt: adeo quidē ut cuiq; petenti iura patrio redderet sermo-
ne. Cyrus deniq; persarū rex exercitus sui (quanq̄ magni) sin-
guloz militū nomina meminisse pro ei⁹ gloria apud ueteres
diuulgat. Carneades i grecia: queuis sibi oblata volumina i
more legētis memoriter recitauit diuina quadā memorie fe-
cūditate. Elneus Seneca fert Latronē Portiū memoria p̄ li-
bris semp̄ usum: nā que semel didicisset p̄petuo hesitura illi p̄-
manebat. Et qui id eis duntaxat uel p̄paucis alijs peculiare
erat: Caducea siquidē multis passionib⁹ subiecta: et vndeque
q; describilis hoīum generi innascit̄ memoria: Que nisi ar-
te fuerit adiuta mox p̄exigua defatiscit. i pauculis: Quare ip̄s.

tam pleriq; medicinis et nonnullis ex Symonidis inuentione
locis et imaginibus releuare moliti diuersa diuersis ingenijs
media excogitarunt. Inter quos Seneca/Tullius/Quintilia
nus/Stephanus de Lauro/Franciscus Petrarcha/Adamo
lus Hieronensis Jacobus Publicius/Insuper/Petrus Rauē
nas legum docto./Ioānes Surgāt/Ioā. Roechlin/Georgi⁹
Resch/Georgius Sicuti precipui sunt quos videris et quā plu
res aliorū libros de hac arte impressos legerim. Sunt quoq;
nonnulli qui tam et si perpetua vigerent memoria et eius p̄fir
mā de preceptiones in editiunculis suis absq; noīe suo tradi
derint. Qui et si perhēnem neglexere memoriam noīis sui im
memores: Non p̄pterea salubre eorū aspernatus eruditionez
quicq; p̄sentaneum huic rei excogitarūt simul tum aliorū p̄
ceptionibus: pro importuna Amicissimi mei. d. Ioan. Breuē
broch artium p̄hie ac medicinaz expertissimi doc: oris solici
tatione dum adolescentior esset in vnūz p̄gessū libellū: q; inde
Cōgestoriū artificiose memoratiue nomē sortit⁹ ē. Interposi
ta itaq; per me appellatione cū deuoluere ad. S. Apostolicā
causa Jacobi hochstrassen inquisitoris contra Speculū ocu
lare: tibiq; inter cardinei cetus viro p̄clarissimo cōmitteret/
veluti iuriscōsultissimo: et qd̄ precipuū erat: qz iter Theolo
gicū agmen facile p̄marū tibi vendicas: vt vix alter eque ac
tu(absq; iniuria dixeris) qd̄ nā fidei arthodoxe p̄sentaneum:
q; due dissonā iternosceret. Cūq; igit Reuerēdissime pater e
p̄curatore quē gessi apud Episcopum Spyren. factus apud
R. d. tuā solicator: cōtra capnioneas illas opinationes abs
te iustitiam(ad quam vltroneus videbare) esflagitandam in
dies vel rectius horatim edes tuas frequentarem: duo potis
simū erant que longe more molestiam nōnihil allentarent:
Imprimis q; dem locorū arte Symonidis cōparatio oportu
na i tam amplo spaciōso p̄polito cum differētijs ad rem ip̄az
necessarijs exornatissimo palatio. Ne modo vt Liceronia est
p̄ceptio centum inibi p̄cederentur loca: vix pene infinita que

Joā. Michaelis et Petrus raueñas atq; alij suadet facillimu
illic constituere licuerit. Si quippe religiosorum domus: Theo
logorum: Juristarum/medicorum/phorum: et id genus hominum man
siones ingredi libeat quatenus inibi nobis loca vendicemus
a Palatio tuo discessus nulla ratio erat. Sed et aulas tuas omnes
veterum historiis exornatissimas: Bibliothecam: graecorum et he
breorum libris refertissimam: ut lingue latine infinita illic recon
dita volumina subdiceamus: Que vel nusquam vel rariter alibi
habent: non immerito latine grece et hebraice linguarum tibi notissi
marum argumentum existentium si mecum repeto: Capellam
Sacellumque quomodo ingrediar quatenus ecclesiastica que Epi
scopum decent pretempler paramenta. Cagnere/cellaria/cisterne/
cubicula: tot illuc videnda erant ut non modo unico comple
cteremur Alphabetum sed nec alphabeti litterarum numero al
phabetis. Sed illic loca desumere forsitan illis non expediret quod
vacua ea constituenda persuasum habuit: quandoquidem ibi tam ra
ra et singularia rerum natura constituit: ingenium excogitauit: et
ars fabricavit: ut inuisa ad oculum cernant: Deus: Angelus:
demonibus: et aie: visa nusquam perfectiora. Nulli non raras plantas
rariores arbores: rarissima proutus esse aiantia. Sed nec hic
sumendus erat laudis apex: Ubi quod laudatissimum est. non aliud
de quo a familia tua omnium disciplinarum: omnium denique virtutis sancti
monie: et probitatis morum: idee/imagines: et exemplaria foret ven
dicanda. Numquid in cunctis edium tuarum angulis tantos talesque pre
plaremur homines quibus merito in stupore verteremur. Et hoc
in Ecclesiastica hierarchie quasi monarchia magis approban
dum erat: quam fallaces vidisse diuitias: petulantes lasciuasque
(que a domibus tuis longe absunt) puellas: et inanes secularesque
popas: quos fastus tu unus vnice abijcis: in omnium disciplinarum
genere potius non modo obuersatus: sed penitus absorptus vi
deare: adeo quod ut si etiam. R. D. tua altiori musa canen
dam huc non attulero: me latet quam virtutis imaginem vel scie
ntiam aut officiorum spes ab aulicis tuis non desumere. Voi

minus Antonius Sacij Ju. d. hispanus auditor causarū audi-
toris vicē diligētissimi tenebit. Quis cui secretior q̄ Jacob⁹
Sketa Arch. Sannie Dñico. Et notariū vñ occulatorē Lau-
rētio Sager citabo vt raceā reliquos id gēis viros ad p̄bita-
tē v̄tutez eq̄tatem z iustitiā officiosissimos: iter quos tu alter
Apollo z p̄bebus alter vt matutinū coruscas astruz. cūctoz
memorādoz p̄spicacissimo igenio collustrator: adeo vt q̄q̄ in
tellecta sensibusq̄ p̄cepta penes memorē recōdens mentē: tu
ipsamet cēseare memoria. Quāobrem memorie memor me-
morantiū patrem nō meminissime: imemoris nephās perpe-
tua memoria memoraretur. Ne p̄inde memor memorie cul-
per imemoris imemor te memori i p̄re oibus memorantib⁹ p̄-
dituz quātum his chartis fortuna sauet in memorantiū oīuz
memoria figam. Eroq̄ memor noīs tui: quoad memoriā fa-
ciat mirabiliū suoz miserator dñus: donec in memoria eter-
na sit iustus. Interea ne sis memorārium pater imemor filio-
li. Seruuliq̄ tui cuius Cōgestoriū artificiose memoratiue no-
mini tno sacratū: in pignus atq̄ perpetue memorie monimē-
tum munusculi qualiscūq̄ loco: Hylari si exceperis vultu:
nunq̄, in sardioribus tui imemor ero cum lucem exceperit
que indies molimur edere. Vale.

F. Joannes Romberch de Kyrspē Regularis obseruātie in
cetu Agrippino Coloniēsi Ordinis predicatorij diui Domi-
nici p̄fessor: Reuerēdissimo in Christo patri: magistro Bar-
the de Loaysa eximio Artiū p̄bie ac Sacre Theologie p̄fesso-
ri: totiusq̄ Ordinis p̄dicatorum meritisimo Generali magi-
stro humilē obedientiā: z p̄petuam felicitatem.

Imposui olim Reuerēdissime pater ex diuer-
sis authoribus libellum paruum sed p̄fecto-
ni fallar/ pluribus plurimum ad suffragandū
defectui naturali memoratiue cōducens. Quē
Rome ante quattuor annos his tribus Bo-

non se ac superiori Venetijs multoz pulsus precib' prelo cō/
mittendū recusavi hactenus. Nisi modo quasi vim passus: a
nōnullis nobilib' amicis precipuis Venetis: magnifico dño
Maurino Sanuto rex gestaz pclarissimo hystoriographo.
z oīuz disciplinaz cupidissimo vt vere monstrant q̄ttuor mi/
lia voluminū penes se in ppetue memorie thesaurz oī auro p/
cioso chariorē seruata: in qbus sepe raras z nusq̄z alibi cōper/
tas vidi etlegi disciplinas. Et dño Nicolao Mocenico viro
ipense docto p̄sultissimis apud senatum Venetū viris reipub/
lice. Et magnificis dñis Petro donato z germano ei' Lau/
rētio viris me hercle itegerrimis z multaz disciplinaz non
vulgarū rariter doctis. Et vt taceā mox p̄bitatem hoz' om/
niuz/ingenuā libertatez/p̄claz sanguinē/z alta stemata: qbus
iure vendicarint siqd inferuire pcederetur: adeo me dignati
sunt: rātis affecere beneuolentijs z tam copiose accumulare
beneficijs sepe polliciti sunt: quorum aliqua recusavi humil/
liter aliqua gratanter quantum nostre obseruantie regula/
ris paupertas pati poterit excepi. Reliqua vtpote gradus z p/
motiones in tuam dūtaxat reuerēdisime p̄i detuli manum:
Unū qdem hoc mihi reseruauī vt rerer ingratissimi animi
esse viris de me tā bene meritis in honesta qdē petitione nō
acquiescere. Quāobrem p̄gestorū e manus mee Archyipo
passus suz in qngētos exēplari: arte ipressoria Georgij de Ru/
sconibus. Mō tū sine p̄silio z assensu qn porius 'suasu z exhor/
tatione reuerēdoz patrum magistri Damiani lozi Veneti in
puētu p̄dicatoz: sanctoz. s. Jo. z Pauli de Venetijs regētis
meritissimi: z magistri Thome oibono celeberrimi eiusdem
puēt' sacre theologie p̄fessoris. Insuper eximioz phie z medi/
cine doctoz. d. Antonij de fantis: p̄clarissimi apud iclitos ve/
netos: logice z phie lectoris: Cuius instātia efficacissima ad
libelli emissionē persuasit tum p̄pter plurima eius in me bñ/
ficia tū p̄pter ingenuos eius auditores pro qbus id postula/
bat. Inter quos. D. Angelus geno dñi Vincētij fili': z. d. Fr̄s

A iiij

citus Angelus: Dñi Augustini pisaurensis pclarissimi artium
z medicine doctoris filius: artium cultores amicissimi mei ex
publicis pnatifq; disputationib⁹ quib⁹ sepius interfui tam p/
clax ostēdere ingenium q; cui si ars memoradiq; facilitas ac
cesserit breui futur⁹ erit quosq; cōpares facile superēt: eo libē/
tius opusculum dedi: quo id tantor⁹ viroz instantia postula/
bat. Cui nō defuit dñs Hieronymus de Ellis phisicus exp/
tissimus: q; pariter in eā sniam coitit: illis deniq; Cōgestorū
pcessi vt ipsis iudicib⁹ vel domi delitesceret vel tuo nomini
dicatū inuulgaret: aut cuius alteri cui id tu potissim⁹ velis
Qñ quidem sine te possim nihil z debeā nihil: tū q; modera/
mini tuo obstrictus sum: tū etiam q; gradib⁹ z honorib⁹ seruū
lū tuum paucis elapsis dieb⁹ accumulare favorabiliter digna
tus sis: baccalaureatū i sacra theologia gratiose pcedēs. Tuo
itaq; noie pi obseruādisime illud opusculū vnaq; tecū Reue
rēdisim⁹. d. Dñico Grimano Card. dedicādū cēsi. Opuscu
luz pfecto nīm ideo nostrā: q; ex oibus his artis pfectiorib⁹
mea opa pgestum: z quātum vires suppetebāt: z ocio pcessuz
ē Colonię Ulmę Rome Bononię z vbi me reppereriz vsu
cōprobatuz. Qd si a sua Reuerēdisima atq; tua paternitate
approbatum iri intellexero: in altiorib⁹ vt nuper cepi in diui
Thome cōmentarijs sup eplās B. Pauli quoz recognitio/
nem tibi nūcupaui: z Alberti opibus atq; alyis q; plurib⁹:
que errorib⁹ eliminaui nomē tuuz / pro tua dignitate immortalita
ti donabo: atq; indelebili nota in memorijs hoiuz psignabo: p/
ut hoc ipm egregia tua facinora: salubris doctrine z qd pxi/
puum est virtutis z sanctimonie exempla longe lateq; diffu/
derit. Vale Reuerēdisime moderator z inter ceteros
sub tuo gubernaculo christi famulos ne tuis pa/
ternis negligas visceribus Joannem tuum
amplecti. Ex Venetijs ad kalen.

Idias. 1520.

Sūma tractatū z capitulorū

Cōgestoriū artificiosē me-
morie : tractās d̄ memoria lo-
cali: in quattuor principales
partitur tractatus.

Primus tractatus est de qui-
busdāz/preambularibus /z
cōtinet septem capitula.

De possibilitate necessitate z
vtilitate artis memoratiue.

Cap. 1.

De refutatiōe detractiōnū ar-
tis: z comēdatiōe ei⁹ cap. 2.

Quibus ars memoratiue cō-
ueniat: z qñ ea vtedū sit c. 3.

De descriptione memorie z
eius diuisione. cap. 4.

De memorādi suadāmto. Et
documētis eā saluātib⁹. ca. 5.

De impedimentiis z nocenti-
bus memorie. cap. 6.

De locorū z imaginū necessita-
te z vtilitate. cap. 7.

Scds tractatus est de lo-
corū natura z fabricatiōe. Et
ptinet nouē capitula.

De Agendorū ordine z locorū
descriptione. cap. 1.

De diuisione siue multiplici-
tate locorū. cap. 2.

De locorū numero z consigna-
tione. cap. 3.

De varia locorum conquisi-
tione. cap. 4.

De regulis conditiones loco-
rū continentib⁹. cap. 5.

De fabricationis locorū: varie-
tate: cōlitate z habilitate. c. 6.

De locorum fictorum fabrica-
tione. cap. 7.

De exemplificatione locorū
fictorum. cap. 8.

De euacuatione locorū per de-
lectionem imaginū. cap. 9.

Tertius tractatus de ima-
ginib⁹ z earū factura ac mul-
tiplici fabricatiōe. Et ptinet
decē z nouem capitula.

De imaginū diffinitione: z di-
uersa appellatione. cap. 1.

De imaginū multiplici diui-
sione. cap. 2.

De substantia z quantitate
imaginum. cap. 3.

De qualitate imaginū: z effi-
ctione atq; noratione. ca. 4.

De actione passiōe z vniuo-
catione imaginū. cap. 5.

De varia imaginum sumptio-
ne. cap. 6.

De significatione z representa-
tione imaginū. cap. 7.

De generali appropriatione
imaginum ad res memorabi-
les. cap. 8.

De litterarum imaginib ⁹ materialibus.	cap. 9.	les.	cap. 2.
De vniuersis litterarum imaginibus.	cap. 10.	De subiectis p ^{ri} ncipijs z fine o ^{mn} ium scientiarum.	cap. 3.
De imaginibus Syllabarum naturalibus.	cap. 11.	De diuisione entis in suas partes z de earum imaginibus atq; memoria.	cap. 4.
De compositione syllabarum ex figuris realibus.	cap. 12.	De applicatiōe artis ad snias diuersimode acceptas.	ca. 5.
De imaginibus casuum grammaticalium.	cap. 13.	De memoria orationū simplicium siue p ^{ro} positionū.	cap. 6.
De dictionū simplicium imaginib ⁹ penes sub ^{re} gradus c.	14.	De memoria authoritatum z arte allegandi.	cap. 7.
De arte dictionandi z Collocatione dictionū.	cap. 15.	De conclusionum z questionū memoratiōe.	cap. 8.
De mō faciēdi imagines metaphorico penes iscriptionē fictionē z etymologiā.	c. 16.	De memoria syllogismorum z aliarum specierum Argumentationis.	cap. 9.
De imaginib ⁹ per transsumptionē motus corporis z insignia factis.	cap. 17.	De memoria lectionum collationū z sermonū atq; hystoriarum.	cap. 10.
De fabricatione imaginū iuxta cōparatiōes diuersas.	c. 18.	De memoria versuum siue carminum.	cap. 11.
De formatione imaginum penes earum diuisiones.	cap. 19.	De prompta incorporatione auditorum.	cap. 12.
Q uartus tractat ⁹ de Applicatiōe Artis ad ptes subiectiuas eius. Et continet	cap. 14.	De memoria rerum profanarum.	cap. 13.
De Applicatione locorum z imaginum ad res naturales artificiales z mixtas.	ca. 1.	De modo legēdi incorporandi meditando z repetendi ea quorum memoriā exquisimus.	cap. 14.
De imaginū applicatione ad dictiones intētionales z reales.		Conclusio operis z peroratio exemplaris.	
		Finis.	

Frater Joannes Romberch de Kyrspē: Conuentus fratruꝝ predicatoruꝝ in Colonia professor. Joāni Breuēbroch bonarū Artium: et phie magistro: Et medicinarū Alme vniuersitatis Coloniensis baccalaureo: suo dño et amico. S. P.

Clamq̃ diuina pene vigeas memoria mi Joannes dulcissime qua tanta naturaliter predictus es: vt que facili cōparaueris ingenio: mox inde lebili nota fixisse videaris. Expostulasti nihilominus: (vt omnium disciplinarū es avidissimus) artificium quo in subitaneis pregnantibusq; vti p̃sueuimus negotiis: tibi in perpetuam nostre amicitie memoriam: relinquere monumentum. Id profecto primum ex diuersis cōparauimus Authoꝝ libris: quoꝝ Lanoꝝnes et regulas in vnum p̃gessimus ad instar notariorum protocollum diuersarum causarum et negotioꝝ litis perscribentium: vnde memorentur qd quisq; apud se questionis deposuerit annotandum. Cui proinde Congestorium Artificiose memoratiue nomen imponimus. Deinde quātum vires suppetunt: et ocio conceditur artem praxi cōprobare conamur. Tuaz itaque precum compos accipe quod longis extorsisti importunitatibus. Sicq; te exercita quatenus addiscas tui Joannis nunq̃ obliuisci. Tale tui tuo:ūq; memor ex Kyrspē die martis intra octauas sancti Martini Anno. 1513.

Congestorium Artificiose et Memoratiue. S. Joā. Romberch de Kyrspē professionis predicatorie Regularis apud Letum Atrypinensem.

Capitulum primum De Possibilitate: necessitate: et utilitate: Artis memoratiue.

Reminiscendi atq; memorandi artem: qua naturalis iuuetur memoria: P̃scoꝝ q̃dem p̃cessit auctoritas: quā non minus necessaria fore. q̃z retinēdis plurimū p̃ducatur: preclarissimi quiq; viroꝝ oīphariam exer-

Tractatus

Primi

Ex
plur

Me-
cessu-
tas
Artis
Se-
neca
Lice-
ro
Sā.
tho.
2.2.
ques.
49.
ar. j
In-
uētō
mēo
rati-
ne

citatissimi quottidiana deuicti experientia absq; alioꝝ aucto-
ritate: sua spōte phtent. De quo nihil hesitantes pstanter as-
serunt eam z nature cōmoda retinere z sciētie nihilominus
rōnem amplificare. Cuius pfecto fundamentum facillime
q; assequi poterit: q; multipbarijs idolis / simulachris /
imaginib⁹: z figuris constituat. Infime siqdem pditionis ho-
mines litteraz nescij: Imbecillimis sibi memoradoꝝ sepenu-
mero simulachris: notisq; retinenda figentib⁹ comparant me-
moriam: vt z apud alios legi: z itidem plerūq; in diuersis exp-
tus sum. Fratri cuidam idiote quēdam ex psalterio versuz p-
posui: quem vbi per me sibi fabricatis imaginibus in loca mō-
strata deposuisset: absq; vlla titubatione resumpsit ordine re-
trogrado. Insuper iuuenis alter artis huius penitus igna-
rus: figurulas in parietib⁹ quasdam inanes depinxit: quarum
intuitu fauste auctoritatū Aristotelis de Auditu physico seriē
recēssit: tam z si hec eius simulachra nil penitus symboli
gererent cū materia illa: fuere nihilominus recordādi adiuua-
men. Si tam exilia iuuāde memorie pducunt: quid quelo nō
adminiculabif memorandi fundamētuz si vsu z exercitio ex-
truatur? Cum autē Seneca authore: z Memoria sit res ex
oibus maxime anime partib⁹ delicata: fragilis / multisq; subie-
cta defectibus. Et vt exēplis vtar sicuti mechanice artes cor-
poris opitulantur necessitati: ita retentiua oporere artifi-
cio fulciri: non tam, mea assertione q; alioꝝ astipulatione li-
quet. Cui alludit Cicero ad Mderēnium ingens memoria nō
solum a natura perficitur: sed etiam habet plurimuz auxiliij.
Cuius. S. Thomas scda scde quest. 49. articulo .j. assignās
rationem notat intentiones simplices z spūales ex aia facili⁹
elabi: nisi quibusdam quasi corporalibus alligentur similitu-
dinib⁹. Quā adiuente scripture vnam nouimus cām: vt que
humana nequit conseruare memoria: apud se reposita a solis
hausta vocib⁹: saltē ex chartis depositū relegens singuloꝝ re-
cordef. Pisci itaq; phi: siue Symonides ante oēs: siue Aes-

Capitulum

Secundum

trodozus aut qsq; alius pmo: huic humane fragilitati suffra-
 gatū iri cupientes: vt tam opaca nauade discipline vmbra-
 la defugarent: Ademorādi hoc munus i posteros largiti sūt.
 Quo in oi scientia (vt Tullio placet) maxime opus est. Quid
 enim uero proderit queq; doctissimoz scripta exactissime lu-
 strasse: artesq; sectari vniuersas: si qñ opz eas ad manum non
 habeamus: neq; meminisse poterimus que docēda forent q/
 busue vri placuit. **¶** Hoc ipm sum opere nemo dubitat vtile
 qđ necessarium quis autumat. Ademoriam aut ait Cicero la-
 bile arte iuuari: z naturalem quoq; egregiam magis conforta-
 ri. Quid qđo vtilius veloci ploquentoz memoria: appren-
 sione firmiore: z pñciatiōe securiore? Eiusmodi hec ars idu-
 bie administrat. Et p inde omni statui/sexui: z singuloz cōdi-
 tionib⁹ cōpetit. Religiosis vtpote z pphanis: ac qbuslibet
 artificib⁹ pphis/Juristis/Theologis/predicatorib⁹: z pfflori-
 bus. Quilibet siqdem hoz opus est: eoz meminisse que sua i-
 ter sunt: ad suū spectant officiū: z que suo pducūt pposito.

¶ Capitulum scđm. De refutatione detractonum artis: z
 cōmendatione eius.

Inauī plerūq; insectantur ingenuas disciplinas: quas as-
 sequi posse desperāt. Ut iuxta vetus puerbium: Scientia
 nō habeat inimicum nisi ignorātem. Siq; igitur insulsus q/
 piam Zoilus: z blacterās detractor: idoloꝝ huius negotij va-
 rietate attonitus: hāc artem plus oneris qđ frugis aut hono-
 ris cumulare puicians despiciat: veluti mentis destructiua: z
 que hebetes atq; fantasticos sui emulatores efficiat: huiusmo-
 di veluti hebetem z ad bonas disciplinas ineptum posthabe-
 ro. Quq; firmiter teneto hāc artem eiuscemodi reddere fanta-
 sticos qualē vult Aristoteles lib. iij. de aia intelligētem: quem
 necesse est fantasmata speculari. Un eruditus qsq; efficitur lit-
 teraz gnarus: cū nostra cognitio a sensatis maxime nobis vē-
 dicanda sit. Nequaq; tñ fantasticos generat: fatuos/ insanos/
 deliros/syncopatos mente: vel ingenio obscuriores. Ni forsan

Tul-
lius

Uti-
lit as
artis

Cice-
ro
Di-
b⁹ ne-
cessa-
ria

ē me-
mo-

ria
Re-
futa-
tio
blate-
ronū
Aris.

Abu-
sus
artis
no-
cet

Tractatus

Primi

Com
mēda
tio
Artis

De
cult
rio di
utina
artis

Prima
rō

Boe
ire vi
gent i

2^a rō

3^a rō

4^a rō

id propter abusum ut in quibuslibet alijs pringere nouimus
accidat. Alioquin Aristoteles/Seneca/Tullius et id genus:
plurimique alij pascoruz: (Ut Meotonicos viros litteratissimos
eo munere staceam) nol di: insipientes: et fatui: venient infimu
ladi. Quod si absolum sibi videat: digito labellum premat:
quisque talis est deterctor: sueque deputer ieptiei: crassitudini: et
Segnitiei: quod ipse tanti sit muneris exors: quo egregios quos
que egro fert aio preclaros eminare. Et de flet tam alienum
a se hoc prediumum beneficiū: inter litteratos maxime preci
prios exercitissimū: arcana licet forsitan mente repositū. Lu
ius vim hi dūtaxat nouere: quod per paucis cōquisitum canoni
bus: iugi meditatione/exercitatione: et sedulo vsu facilem quē
dam habitū memorandi generarūt: qui nec leuiter amittere
possent. Hinc vana eoz cōcertatio est: quod propterea nullus mo
menti esse pretendunt: quod in lōgos iam annos iter abditissima
priuatim delituerit. Eadem namque ratione viderent aspernen
da: que indies humana industria ex secretissimis eximit late
bris. Et quis nescit veteres plura suis etiam amicissimis ab
scōdisse? Quāobrem nostro euo pgratulandum est: vbi passim
quique moliūtur in lucem quippiam grati edere: vnde et oblecta
ri possit auidissima studiosoz mens: et fruge largioris mune
ris potiri: vbi tot rātiq; viri florent: qui sua beniuolētia deu
cri: hāc ceterasque quāplures indies impartiūtur Romano elo
quio editiūculas: non tamē hoc vnicum dūtaxat. Sed magis
tota oīno sapientia ab orientalib; ad occasum hesperiasque de
fluxa partes: refluere cernatur. Utque estimē in breui futurum:
Sacra doctrina: ut ceptum est: tum hebreo tum greco eloqis
palam prodes apud nos. Ulex sunt plerique priusque statuti cur
sus merham attingant: turpiter defatigati: brauiο frustrant.
Ceterique grauioribus ppediuntur negotijs: quod et mihi (ut
non ignoras) ptingit: qui nec alijs conferte queunt: quod vsu
et exercitio non firmiter radicauerunt. Multi vero floccipen
dentes: cuius fructum nōduz experti sunt quod maxime lau

Capitulum

Tertium

dan dum erat vituperio afficiunt. Et diuerso qui ostentatione gratia cuncta peragunt inanis glorie viri elaborant: hoc artificio audita oia: et lecta queq; coram ceteris recitare queant: et hi quod alijs in bonum noscitur collatum in abusum pertrahunt. Veluti multi difficillimas in logica enodare tentantes intricaciones: sese inaniter torquent. Et in Rhetorica aerem verbis verberant. In philosophia inscrutabilia rimantur: in Theosophia altiora se querentes opprimuntur a gloria: ut qui se sapientes autumant stulti fiant. Non minus proinde si hac industria plerique abutuntur. Cuius tam copiosus est fructus: his qui in Ecclesie dei edificatione: et orthodoxorum instructione: predicationes Euangelii: Epistolarum: de virtutibus et vicijs: moralium informatione: historias et Sanctorum vitas in dei laudem et eorum preconia: ad aliarum salutem recolligunt quicquidissime hac arte: firmiter tenet: et cum fiducia efferunt. Quod alioquin longo tempore debilitet: et cum formidine fieret cum intermissione non nunquam vel maioris vel saltem equalis boni.

Capitulum tertium. Quibus ars memorie conueniat et quando ea utendum sit.

Quamquam igitur omnibus plurimum producat: magis tamen opportuna est his qui iuribus et legibus: siue causas agendo siue docendo studium et laborem impendunt. Et diuini verbi declaratoribus: tum quia hi plurimum sepe recordari habent: tum et quia magis difficiles quemadmodum sine hac arte nec rite capescunt: ita neque retinere queunt. In his denique moris facilius est fabricatio: que ex rebus magis quam vocibus resultat. In quottidiano autem studio et qualibet facultate non frequentandum volumus. Nisi enim quod ignotarum dictionum simulachra imaginandi facilitate potiatur: non tam artibus producat quam iuristis medicis et Theologis. Egregius aliquis artium lector: nil in auditorium preter artificiose memorata referre mihi rettulit quod tamen nec imitandum consulo nisi diu exercitatis. Neque is mihi est modus. Sed in arduis que subito efferenda sunt: et ad

gloria
meorum
ranum

Qui
b^o po
tissi
mum
ari co
ueniat
Exe
plum
Ubi
uten
dum sit
arte

Mo/
tabi

Mo/
de/
ria
auto
ris

Suf
fragij
peti/
tio

Diffi
nitio
meo/
rie

Ars
meo/
rati/
ua

que naturalis memoria absq; artis suffragio nō suppetit: hoc
bñficio fungor: vt leuius capiam qđ maiori fiducia rite pnun
ciaturus sim. Et itidem diuturniore hereat tēpore. Quēad/
modū p̄ter hebdomadales contiones: semel de Christi pas/
sione sermonē locis m̄cipauī: vnde sat est mihi annuatim se/
mel dūtaxat loca repetere: sicq; iā octo vic. b^o eundem apud
populū declamaui. Sic quoq; in natali intemerate virginis
z Marie de nobili eius fm carnis ppagationem prosapia. Ab
Adā exorsus/ singulas vsq; ad hūc Euāgelij a Mattheo de/
scripti passum. De qua natus est Iesus q vocat Christus: di/
numeraui generationes: absq; vlla difficultate. Sic quoq; in
natali dominico. In cena vltima christi z alijs tēporib^o: ex su
bitanea puentus obedientia: mox didici qđ firmiter (vt testes
sunt qui assuere) eloquerer. Necce ne putes absine iactari: qn
potius vt discas q̄ mirabilia: que alijs stupentib^o vident im/
possibilia: facile sit hac arte operari. Sicut accidit vt in audi/
torij mei admirationē oēs iuris pontificij titulos ordine z re
cto z p̄postero eque faciliter recēserem. Quā tibi cōicaturi ar
tem: hinc demum ad instar vetēz postulamus diuinum pro
eius aggressu p̄sidium: a sūmo oīum opifice: qui memoriam
fecit mirabilium suoz misericors z miserator dñs: oīum sciaz
fons z origo: In quo sūt oēs thesauri sapiētie z scie recōditi.
Capitulū q̄rtum: De descriptione memorie z ei^o diuisione.
Vetusū est adagiū. Nisi nomē rei scieris cognitio rez pe
rit. In qualibet p̄inde sciētia inter p̄cognitiones. Quid
nois saltem cōnumerat. Ne itaq; absre q̄z plures attulis/
se videar cōmendationes regulaz atq; canonū nescientibus
vnde hec p̄ficiscant: aut in quem vergāt periodū. A noie tan
dem exordiar retentionis fundamen positurus. Instituti igit
tur nri opus a suis p̄fessorib^o nūcupari p̄suenit z demorādi/
Reminiscēdi/ Recordādi/ autue meditādi artificij. Nec ete/
nim imerito Ars memoratiua dicit: qūquidem ingenij boni/
tas sepe imitat artem: Ars vero nature cōmoda confirmat z
auget:

Capitulum

Quartum

auget. Hinc non sibi vendicat memoratiue nomē ac ipsa me-
 moriam cōstituat in esse: vtz qz naturali adminiculatur vir-
 tuti: quo facilius atqz firmitus suos expleat act⁹. Et ob id no-
 stre huic Editiūcule Cōgestoriū Artis memoratiue nomē i-
 posuimus. Nō qz de nāli memoria adistar p̄hoz/ diffiniēdo/
 diuidēdo: p̄petates in esse suas demōstrādo: aut quouis alio
 docēdi genere p̄ter qz p̄posito deseruit tractaturi simus. S3
 qz ob tuam piam molestam tñ infestationem mihi Joannes
 dulcissime psuasum erat modū z artem qbus in studio z le-
 croz memoratiōe cū oportuerit vroz: quo familiarius: z suc-
 citius fieri poterit: pro nra mutua amicitia tibi cōpendiolo
 p̄scribere vt hisce similib⁹ ad grauiora exciteris. Quate-
 nus igif ad rē loqr memoriā diffiniturus. Cū multiplex par-
 tiēdum sit priusqz diffiniat quo multiplicata diuisa z in mi-
 nutissimas discreta portiūculas limpidius p̄spici queāt. Vi-
 tates p̄fusione: Memoria quaten⁹ ad p̄sens attinet equocū
 est pro nāli vi aie specieꝝ p̄seruatiua: z ad artificiuꝝ quo vis
 ipa corroborat: vtpote qz vlnālis memorie vigore tñ vel ar-
 tis suffragio singuloꝝ que meminisse libuerit recordamur:
 duplices p̄inde in p̄sentiaꝝ leuiori stilo tāgemus memoriaꝝ.
 Est aut nālis memoria que ais nostris isita est vel simul cuz
 cogitatione nata. Et est virt⁹ aie per quam retractat p̄terita
 vt ex eis metiat futura. Et autore Pyomede: est velox ani-
 mi z firma p̄ceptio cuius facultatē sonet exercitatio lectiōis
 narrationis intētio: stili cura: redditio sollicita: z diligens ite-
 ratio. De nāli item memoria quoruplex z que qualisue potē-
 tia aie apud beatū Thomā in p̄ma parte Sūme theologie
 q. 77. arti. 8. ad quartū z. q. 79. ar. 7. z. q. 78. ar. 4. z in va-
 rijs locis dispiciēdum relinquo. Venerabilis dñs Albertus
 in compedio nālis negotij triplicem astruit in hoie. reperiri
 memoriā. Quaz prima est p̄seruatiua sensibilibum p̄prietatū
 z intētionū: quas apprehēdit estimatiua z hec est sm partē
 sensibile z sequitur estimatiua. Alia est conseruatiua intelli-
 gi

Ro ipo
firi nois

Ro su/
scepti a
boris

Diuisio
meorie

Descri-
ptio me-
morie
nālis
Pyome-
des
S. Th.
j. q. 77.
arti. 8. z
alibi
Alb.
mag.
Al. eo-
ria ē 3^e

B

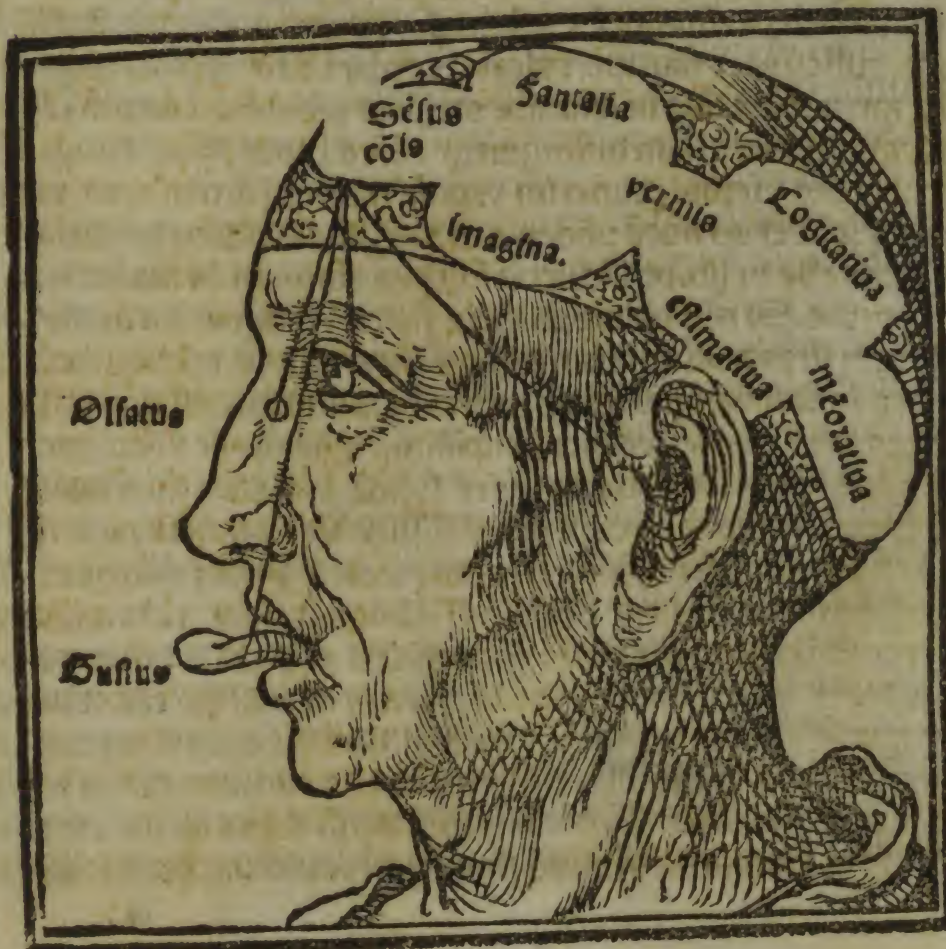
Tractatus

Primi

Dama /
scenus

S. Tb.

bilium specier: z hec sequitur rōnem: z est in posteriore parte
cerebri z has duas videt tāgere Damascenus cū dicit me/
moriam est phātasia derelicta ab aliquo: z pseruatio sensus z i/
telligētie. Credo tñ q pma in hoie nō sit alia ab imaginatio/
ne. Tertia est memoria in supiori parte rōnis: z dīrerētio vel
pseruatio eēntialis silitudinis veri z boni: hec ille ibi. Diu^o
aūt Thomas duplicē asserit eē memoriā nālē vnā que est in
pte intellectiua: potētia pure cognoscitiua z pseruatiua tātū
spērū. Aliā que est in pre sensitua que est thesaurus spērū
intērtionalū siue intērtionū sensibiliū cū sensu acceptaz cui^o
organū est i extrema pte capitis: vt ex hac figura patē pōt.

Capitulum

Quartum

Et qm̄ hec pars si humidior sit q̄ oporteat male retinet ac/
ceptas spēs: hinc est q̄ pleriq; huic defectui mederi intendē/
tes: diuersis modis vnctionū hanc partem excicare molitū/
tur: de quo alibi locus opportunus: diuersi diuersa sentiunt:
caute aut adhiberi remediū p̄sultius mihi p̄suasum habeo:
tu vel nostrā de hoc habeto intētionē vel que ipse apud ex/
pertiores legeris medicos tene. Qd̄ ad hūc locū attinet nā/
li memorie nō medicinis sed locis ⁊ imaginib⁹ suffragādūz
cēsumus: quam idustriam veteres memoriā Artificialē nū/
cuparūt. Eo q̄ rōnem doctrine plurimū amplificet. Et est
(vt vnica dūtaxat notificem descriptione Tullianā) disposi/
tio imaginaria rez sensibiliū in mēte sup quas memoria na/
turalis reflexa cōmouet ⁊ adiuuat: vt prius app̄hensa: faci/
lius/distictius/ ⁊ diutius/ valeat recordari. Nō itaq; accipias
hic memoriā siue nālem: siue artificio adiutā: quatenus cō/
tra Reminiscētiā distinguitur. Sed prout est ab vtraq;
exuberans virtute p̄iunctim vtpote retinēdi artem: ⁊ reten/
toz quolibet ad nutū p̄siderandi legēdiue facilitatem. Quā
Petrarcha in lib. de Aduersa fortuna adiutam iri suadet in
hec verba. Si tibi memoria fluxa fuerit: diligentia ⁊ artifi/
cio eam stringe. Lunctis memorie ingenijq; defectibus oc/
currit industria: nil patitur perire nil minui: hec est que phi/
losophos ⁊ poetas senes: virentissimo ingenio ac stilo: hec
est que decrepitos oratores voce solida validisq; lateribus
ac tenaci memoria seruare potest. Unde si tibi infida memo/
ria est noli illi fidere: sepe calculum secum pone: quicquid
credideris statim exige hec ille. **C**Uoc aut inter memoriāz
⁊ reminiscētiā inter est: q̄ memoria discrete ⁊ distincte
reuertitur ad res: componendo intentiones distinctas cum
imaginib⁹: Reminiscētia vero siue Recordatio est motus
interceptus ⁊ abscissus per obliuionem: ⁊ est temporis et lo/
ci cum collatione ordinis ⁊ reminiscibiliū dependentie. Et
quādo ex vno simili in aliud prouehimur vel ex cōtrario in

In mō
studēdi
In nor/
ma ocij
līarij
In li de
mēoria
nāli: ⁊
alibi
Diffini/
tio me/
morie
Artifi/
ciose

Frācis.
Petrar
cha.

Cōpara/
tio me/
morie
ad remi/
niscētiā
Remi/
niscendi
meadi

Tractatus

Primi

contrarium aut ex pprietate in subiectum deducimur. Sed memoria ex locis et imaginibus proficiscitur Artificialis ut anima per memoriam mediantibus sensatis rebus in ipsas prodire res sensibiles extra animam existentes queat: adiciemus itaque quibus memoria iuuetur sensibilibus.

Capituluz quintum. De Memorandi fundamento et documentis memoria saluantibus.

Funda-
mentum
memoria
tionis

Et his perspicuum est Retentiuam anime vim artificio roborari posse. Et hoc locis et rebus memorandis imaginatis formis siue speciebus: quas diximus imagines siue litterarum siue dictionum: aut orationum tam simplicium quam complexarum: numero se vel solute effectarum: sepius atque sepius dum locis donate sunt resumptas atque frequenter meditatae in quo totius negotii ois pene vis consistit. Nec quippe traditio per paucis imbibitis preceptionibus: atque longiori opus habet practica et exercitatione. Et ob id velim quisque primus proprias experire vires: et ad eam idoneitatem quam sese huic intentioni testinaret. Memoria enim uero et si ab arte perficiatur habet tamen a natura principium: quapropter Thales Atheniensis teste Laertio hunc recte felicem censuit qui sanus corpore: anima compositus et natura docilis est. Frustra namque indocilis doceret. Non quidem indispositus abiicit artem: ut in tritis vulgaribusque diuinitatibus. Sunt hominum septem genera non artibus apta. Sunt mali dispositi primi: tardique secundi. Tertijs sunt vagi: non constantesque quarti. Quinti gulosi: sexti sunt luxuriosi. Sunt egrotantes septimi siue dolentes. **S**i cui proinde est memorie cupido: ex tribus eius valorem colligat necessum est. Utpote bona anime (cuius memoria pars est) dispositione. bona item corporis (quod viribus sensitivis anime subseruit) qualitate: et bona denique corporis ad animam conexione. Quibus tria potissimum ut Petrarche est auctoritas: quam Meothenici acceptant suffragatur vacatio mansuetudo et sobrietas. Ne externis occupationibus mens a studio auocetur atque distrahatur.

Thales
philosophus

Inepti
ad litteras

Documentum
iuvamentum
de memorie
Francisci
Petrarche
qua

Capitulum

Sextum

in quolibet etenim ocio litterario non modo scientie cupiditas expetit et Acumen ingenij: verum animi opus est tranquillitate. Ipse siquidem sciendi ardor a natura cuilibet inascitur. Arist. 2. metaphi. auctore. Acumen ingenij si natura negavit: opacior destinatus amplioribus eget studiis. Et ut magis veluti Cleobolus philosophus consuluit sapientiam et scientiam diligat. Et ad Boetij consilium sedulitate vincat superetque ingenij nebulas: Habeo profecto hinc mihi persuasum propterea Sanctarum scripturarum voluptatem allegoricis involutam tegminibus ut desideretur ardentius: et iocundius denudet. Tranquillitas denique anime ad hoc sane perducit ne per iram vel impatientiam suffocet concupiscibilis: Frenandis igitur anime passionibus ante omnia intendendum est: non in omnibus siquidem studium eque valet: quod excedens leticia vel tristitia seu ira et quovis alia passio plurimum prepediat aut penitus tollit. Unde vincitur mansuetudinem studioso summo opere suffragari. Illam summam existimo sobrietatem viris litterarum percupidis opportunam: ut quatenus Cleobolus recte consiluit corpus bene exerceant in somno et vigiliis: in repletionem et inanitionem: et in ceteris quibus philosophici vocant res non naturales a nobis alibi sepius repetitas.

Capitulum sextum. De impedimentis memorie.

Sobrietatem non gratis quisque doctrinatus servabit: quoniam si de per pristinam et longam ebrietatem mens annihilatur ut barbaro placet Hieronymo: ubi ait Quoniam saturitati succedit obliuio tam diu nescitura quod cupiat quod diu reuocaret memoriam esuriet. Contra autem Petrarca inquit Tenuitas victus podagram pelleret tuis e finibus: dolorem capitis aufert cerebrique vertiginem: vomitumque et rictum et nauseam: et sudorem: et fastidium tuumque pallorem alternum ac ruborem: odorem quoque et oris et corporis tibi atque alijs importunum sistet. Preterea pedes instabiles: manus tremulas nutans caput: quodque est optimum animi ipsius moderabit frenabitque Epilogo denique recedenda velim cuius studiosa opportuna scientie cupiditas

neccia
Aristot.

Boetij

Mansuetudo ex
petenda

Sobrietas viri.
Cleobolus

Impedimentum
memorationis
Petrarcha

Studio
so neccia

B iiij

Tractatus

Primi

Frācis.
Petrarcha

Uitāda
studiosis

Altatem Acumen ingenij: vauuauem bonam: victus z ve
stitum: facultatē mediocrem: loci opportunitatem: tēporis
ociū: animi tranquillitatē: Studiū ordinem modum z formā
z pseuerātiā. Et vt addam piā intētionem deuotionē hu/
militatē z cōicationem de qbus alibi in libello de modo stu/
dendi copiosius disseruimus vt nosti at quia hec deus natu/
ra z fortuna non eque nec oibus pariter administrāt nō sin/
gula quisq; facile assequit: ideoq; perraros cōperimus edo/
ctos vnde quaq; potissimum qm pleriq; sibi a deo naturaq;
vel arte collatis abutunt vt illis Petrarcha improperat in/
quies. Que deus et natura vel ars aliquā ad obsequiū dedit
in vestrum dedecus dānumq; pueritis. Potum cibūq; ad
ebrietatē z crapulā: ocium z qetem ad somnolētiā: valitu/
dinē z robur ad iniurias: ingeniū ad fraudes: sciētiam ad su/
perbiā eloquētiā ad discrimen: domiciliū ac vestitum ad
pōpam inanēq; iactātiā: opes ad auaritiā z luxū. Cumq;
itaq; de bonis mala faciēdo demeremur ppter abusus z ha/
bitis priuari: z ob ingratitudinē nō recipere donanda iuste
nobis obtingit. Quid mirz inter modernos si tot rudes he/
betes insulsos z idoctos pspicias qui nāe munera atq; fortu/
ne tam varijs deprauarūt incōmodis? Et vt que igenio ob/
sunt atq; in bonas lras affectum in externa deflectūt silētio
pteream in presentiaz. Nosti qz grauitē memoriā mole/
stant z sepe corrūpunt nimia repletio ebrietas z cibus du/
re digestionis cuiusmodi sunt carnes boū: oua dura z his si/
milis que vel malos humores generant vel caput noxijs
replent vaporibus. Insup lōgus somnus: nimia vigilia: ex/
cessiuus calor: z intēsūm frigus atq; oia extrema vt passiōes
excessiue: coitus z id genus que recēsui alibi plerūq;. Quoz
causas tibi tuisq; cōplicibus medicis reliquo: simul cuz cata/
plasmatis z inunctionib; que memorie perhibent pferre.
Ex quibus attamē nō tam iuuari duos pspexi qz sin copari
mente: non ppterea hecce penitus dissuadens. quandoquē

Capitulum

Septimum

dem pleriq; medicorum expertissimi ea non abhorreant vt apud *Philosophum* de triplici vita. Et *Joānez michael* in libro de oibus ingenijs augende memorie liquido pstat Et in presentia; inde calamū restringo. Neq; si que de modo forma loco et tēpore ac studij p̄tinitate videbunt opportuna his inferius post imaginū tractatum locus dabit ne arbitreris locorū et imaginum suffecisse cōditiones: et nō debitam ipsorū coexigi cōnexionem: reliquis que ad memoriaz attinēt atq; pducunt rite obseruatis.

Capitulum septimum. De locorū et imaginum necessitate et utilitate.

Cum ex primo capite pcedatur memorie Artificiū ex locis et imaginibus debite ordinatis p̄stare: ea esse de essentia artis p̄spicuum est: p̄siderātib⁹ q̄ Anima per res sensibiles in memoriā extraneaz deducit: vt enim uero confusione ordinis/rez memorāda; qsq; deuiter atq; alia id gen⁹ icōmoda: quattuor potissimū expetunt. Primo nāq; nālis potētia speciez imaginata; susceptiua exigit et hanc supius diximus esse memoriā nālem. Scdo res ipsa cuius memoriā cupimus hēre necessaria est. Et hec nō qdem corporaliter sese intellectui ingerit aut apud memoriā recōditur: Sed vt *Aristo.* libro tertio de anima attestat lapis nō est in anima sed species lapidis: per fantasiam scilicet abstracta: que si per simulachrū aliquod nostra imaginatione effictuz in loco aliquo corporali fuerit reposita fixi⁹ memorie adharebit: quod presentis intētionis est quapropter loca et imagines ad hanc industriam summe necessaria ac partes essentielles dicimus Tertium autem quod exigitur est destinata rei cuiusque in numero mensura et debita proportionē dispositio: cui quartum accedit iugis locatorum cum sedibus suis repetitio ne per negligentiam obsuscantur. **Tulliana** proinde vtentes *Aethaphora* dicimus necessaria esse loca et imagines necessarias: vt illa papyri gerant officium

B iij

Necessitas locorū et imaginum.

Ex q̄tuor p̄ficiē memoriā

Aristo.

Utilitas locorū et imaginum.

Tractatus

Primi

ordo
cogniti/
oio

Joan. de
s. Gemi.

Aristot.

An lib. 8
in memo.
et remis.
Licero

Cōpara
tio mēo
rie ad
alia.

Obser/
uāda di/
ligenter

ut vero scripturarum: quatenus cupiens alicuius meminisse
eius imagines locis in debita dispositione ordine et collatione
coaptet. Quod autem operationes ordine quodam sese alternantes
indicat: quoniam quidem: quod sensus percipit imaginatio representat:
cognitio format: ingenium inuestigat: Ratio iudicat: memo/
ria seruat: intelligentia apprehendit et ad contemplationem addu/
cit. Per imagines itaque locis impressas in locorum devenimus
cognitionem: quibus adiuta memoria rite exolvit officium. Qua
re tunc (Secundum magistram Joannem de Sancto Geminiano)
memoria est bene disposita cum est larga per capacitatem (In
quo tamen mihi persultius videtur: eam non multis pariter simulque
onus tādādam): longa per diuturnitatem et diversis fulta admini/
culis per studiositatem. Cui plurimum teste philosopho producant me/
moriarum (ut probauimus) bona ordinatio. Et ad ipsa affe/
ctus inclinatio insuper similitudinum disuerarum ac mirabilium
adaptatio: et postremo meditandi sedulitas ac frequentatio.
Et hec eius summa prouincitur ex memorie descriptione qua, in/
quit. Memoria est positio sub ordine et frequens meditatio
memoriam saluans in reminiscendo. quod exponitur species frequen/
ter intueri in phantasia reueruatas auget memoriam. Cui allu/
dit Cicero dicens Memoria artificialis constat ex locis et ima/
ginibus. Quod namque Aristoteles dixit positio sub ordine: hoc
Tullius ex locis appellat: et quod Tullius ait secundo. Ex imagi/
nibus itidem philosophus: frequens meditatio nuncupauit ne quidem in
summa discrepent. Est quippe meditari ad se imagines et intelle/
ctum materie cape. Quamobrem Joannes ubi supra compara/
rat memoriarum utero mulieris: quemadmodum namque in utero
percipit fetus carnis: ita et in memoria: hoc est ex specie in me/
moriam seruata percipit verbum mentis: quod est quasi proles eius.
Et proinde tibi persultum habe hoc carmen. Si cupis esse me/
mor: bis quattuor accipe clauas. Esto vacans intus: sis so/
brius atque benignus: ordo sic et numerus tibi constituantur ima/
go. Et quod percipit tua mens meditare frequenter. Artificiosa

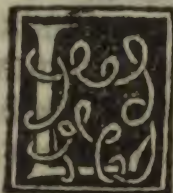
Capitulum

Primum

nāq; memoria si hisce adiuta fuerit (teste Cicerone ad
nium lib. 3.) heripōt ut que accepimus quasi legētes reddeamus: neq; multū interfit an a vertice an a calce icipiamus.

Tractatus Scds de locoꝝ natura ⁊ fabricatione.

Capitū p̄mū. De Agēdoꝝ ordine ⁊ locoꝝ descriptione.

Oca imagines ⁊ ordinem in hoc exigi opificio
nō tam p̄iscoꝝ acceptas auctoritate q̄ p̄uincif
p̄axi quotidiana: quatenus memorandoꝝ ima
gines simulachra idola siue ideas locis nostra
ph̄antasia: depictas recta figuraz dispositione fir
miter fixe clare ac faciliter recto p̄posteroꝝ ordine cū libue
rit resumptas p̄nunciemus eoz significata. Utq; illis depo
situm fideliter reddētib; p̄digium ac mix qd̄ effecisse cē
seamur: q̄nquidem oī timore abacto recēsemus pene in finit
ta collocata p̄p̄riissime: qd̄ ceteris huius negotij ignaris
sup̄humanum videat. Utq; tandem p̄pius ad rem acceda
mus. In primis oīum locoꝝ finitionem/partitionē/inuētio
nem/numez qualitatem/ ⁊ ordinē indagātes. Postmodū
manu n̄ra imagines absoluem⁹ ⁊ que cetera series exposu
lat. Et quod ad p̄mum attinet locus quidem a p̄ho varie in
diuersis locis p̄sideratur vtpote quatenus dicibile est de ge
nere quātitatis cū mēsurat locatū fm̄ oēs eius partes: vel
dicibile de genere relationis penes respectū ad locatū: ⁊ ad
aliquid fm̄ dici est: vel de ḡne qualitatis put ḡnationis est
p̄ncipium simul ⁊ p̄seruationis fm̄ qualitates actiuas ⁊ pas
suas que sunt in loco. Sed hec missa facientes locū acci
pimus ab Arist. q̄rto p̄hi. Qd̄ videlz est terminus corporis
p̄tinentis immobilis primum. Est nāq; fm̄. b. Thomā. 2. dist.
12. q. 5. ar. j. locus idem per essentiā quod sup̄ficies corporis
locātis. Qd̄ aut̄ diuus Thomas dicit. Sup̄ficies: id a p̄ho
terminus nūcupatūz erat. Terminus enim p̄caua est sup̄fi
cies si qdem interior ea est corporis p̄tinentis ⁊ vltima: vlt
tra illam nēpe illius corporis nō est alia interior: ⁊ prouinde dē

Cicer.

Ordo
agēdoꝝ

Multu
plex ac
ceptio

Diffō lo
ci
S. Th.
2. dist. 2.
q. 5. ar. j.

TRACTATUS

Secundi

et fm eam vnus corpus p̄tinet alter. Corporis autem exterior superficies p̄uexa cuiusmodi est terre aqua tangētis et aque extremā aeris. Extrema autē aeris ignē p̄tingētis: et id genus reliquorū: nō est locus nō equidem penes ipsaz corpus est locus qn̄ potius locat: q̄ nō p̄tinet sed magis p̄tinetur ab altero. Relinq̄tur hinc locū esse terminū siue superficiem p̄cauā corporis alter p̄tinentis: vt superficies dolij liquoris p̄tinetis est locus liquoris illius. Et pariformiter i hoc n̄ro opificio dicimus locū esse superficiē alicuius rei nā vel arte operauit fabrilis siue mechanica: aut n̄ra imaginatione effecta: quatenus in ea sola imaginaria v̄tute: similitudinē siue idolū aut simulachrū vel imaginē effingamus que debito ordine memoranda representet cū exigere libuerit. Quēadmodum nēpe locus est corpori locato terminus extrinsecus: q̄ non fit in ipso locato veluti p̄s ei⁹ aut accūs: ita pariformiter spēs rerū per fantasiam n̄ram ab ipsis abstracte locisq; imaginatione dūtaxat mancipate p̄nt obliterari et deleri: locis ipsis pro alijs postea reponēdis p̄manētib⁹ ad instar dolij effusa aqua: ad vinum apti. Et qua rōne corpus locatū denotatione saltem extrinseca in loco asserit esse: eadem et species ipse hoc est imagines rerū memorandaz in loco esse p̄ceduntur tanquā corpora saltem fictitia locum replentia.

Capitulum secundum. De Diuisione siue multiplicitate locorum.

P̄ter eas diffinitionis p̄tes quas p̄hs ponit p̄pter māle videlz superficies corporis p̄tinetis: et p̄pter formale vt pote immobile p̄mū: rectius adiecit: primū: ad differentia loci cōis. Nam et cōis aliquis locus est multa q̄dem p̄tines qbus immediatus nō sit vt Concauus celi sup̄mi siue vltime sphere: locus q̄dē Ignis/est aeris/aque/et terre: sed cōis: qm̄ multa intermediant cuiusmodi sunt Celum lune et reliquaz spheraz: veluti enī aqua terram circumdat ita aer aquam et ignis aerem et sphaera lune ignem: ita quoq; Ceteris celum

Locus
ar/
ris quis
fit

Locus
cōis

Capitulu3

Secūdu3

cōplectitur lunam: z Mercurij Venere3 Mercurius ante
a Solis circūdat sphaera: z ita deiceps: vt vniuersi figura de
mōstrat. Sed pprius locus est (quem pticularem aiunt) ter
minus corporis p̄tinentis locato immediatus: vt p̄cau3 sphe/
re aque terrā p̄tinentis immediatum terre p̄tente: q̄ nihil in/
ter ea intermediet. Ita z nos in p̄ntiaz accipimus locos pro/
prios siue particulares: illos qbus immediate rem imaginataz
inscribim⁹: quales sunt parietes fenestre colūne in cameris/
estuarijs/cenaculis domoz: arte mechanica cōparatarū vel
arbores plāte petre. Aialia leo capra z id genus alia in vallu/
bus fluminibus: mōtib⁹/hortis z pascuis capre dū rem visi/
bilē tractamus. Aut si iūsa disgramus nālia loca scilz in celo
z hierarchias z in his angelicos choros z in illis beatorū
Sedes: vt hic Patriarche: ibi pphete/ Apostoli / Marty/
res/ Cōfessores/ Virgines: Innocētes/ Vidue/ Coniugati si/
tuant accipimus. In qbus imaginamur differētias Janua/
rū parietū z reliquoz que nouimus ad cuiuslibet statū p̄ti/
nere z ob id huiusmodi loca poterūt comētitia siue fictitia
nūcupari tā z si qdem realia existāt nobis attñ iūsa atq; ico/
gnita. Pariformiter de Paradiso cēsendū erit vt inibi quat/
tuor illa pcedamus flumina quoz sacra scriptura geneleos
p̄ capite meminit: z oē Arboz genus pomifex z pomoz: z
piroz/nucū/ castaneaz/ auelanaz/ glādiū: z que nobis notis/
sima sunt. Etq; itidē in alijs cāpis de diuersis segetib⁹ vt hic
Siligo crescat: illic triticum: ibi ordeū z alibi auena/spelta:
z id genus plura. Itidem quoq; iudiciū de arbutis/frutici/
bus/spinetis/dumetis: atq; alijs simifr. Et hortulanus suas
varias p̄sideraret herbas z plātas: q̄renus hic rosas imagi/
naret illic lilia Ruthā/ Saluiā/ buglossam/ scolipēdriā/ yso/
pum/spinaciū/ bletā/ caules /rapas/ Raphanū/ ceterasq; va/
rias humi nascētes herbas z olera. Et hac qdē varia distin/
ctione tūc visa tunc imperspecta realia aut fictitia quis sibi
poterit loca cōparare vt inferius magis perspicuum euadit

Locus
pprius

Loci p/
ticulares
visibiles
nobis

Loci
uifi

Genesis
p̄ capto

Tractatus

Secundi

**Vergil.
d iſerno**

**Loca fi/
critia fa/
ciliter
fiunt**

**Ubi ez/
ueniat fi/
critiorū
vſus.
Loca
nālia**

Māq; z infernū domosq; verebas ſecare licet in patrū lym/
bum:pueroz ſine baptiſmate decedētium receptaculum in
purgatoriū z ſtygem horrois ppetui lacum z in his quidez
varias manſiones que cōmunia adhuc nihilominus z me/
diata ſint loca in qbus particulariuz inſcriptionū ſedes de/
ſumant:ad qđ Sextus Eneidos Vergilij liber nōnihil cō/
ducet:vt exinde plutonica domus deſcribatur: vbi inquit.
Reſpicit Eneas ſubito z ſub rupe ſiniſtra. Adſenia lata vi/
dit triplici circūdata muro. Quē rapidus flāmis ambit tor/
rentib' amnis. Tartareus phlegeton torquet ſonantia ſaxa.
Porta aduerſa ingēs ſolidoq; adamāte colūne zc. Et item
ſtat ferrea turris ad auras Thyſiphoneq; ſedens palla ſucci/
cta cruēta:veſtibulū inſomnis ſeruat zc. Quantū deniq; or/
thodoxa tenet religio pro q̄litate criminis erit z pena deli/
cti inde:hic ſupbos cruciari(vt qbusdam placet)illic gulo/
ſos/auaros/iracūdos/accidioſos/ inuidos iſtic vero luxurio/
ſos:z qdem ſulphure igne pice z id genus penaz iſtris. Ex/
quibus tādem relinqtur locoꝝ hic eſſe cōia:illa vero ppria
z vtraq; aut a natura vel ab arte pficiſcētia vel noſtra cogi/
tatione efficta:qñquidem ad inſtar realiū icognita iuiſa vi/
delicet z nunq; audita:vt pote que nōdū fuere:modo nuſq;
exiſtūt:nec vlibi vnq; erunt extra noſtram imaginationem
ſingimus loca. Ad pfecto facillimū fore arguit artificū indu/
ſtria que ad ſoliuz referētis vocem ppolita: z qdez mirāda
erigunt edificia:quoꝝ nunq; ſimilia viderūt. Inſup alioꝝ
exēplificatione facillimū pceditur:ſicuti Sibus ſcriptura
rum teſtimonio:z multipharijs exēplis facilitatē huiusmo/
di aſtruit. Cōmētijs aut vti locis neceſſitas plerūq; cogit:
qñ natura reſq̄ſita nō adminiſtrat atq; hiſce dūtaxat vti picu/
loſum penitus eſt:q̄re magis pſulo vel realibus tñi: vel ne/
ceſſitate vrgēte permixtis cū ipſis vti:quatenus deinceps li/
quebit. Vera aut ex noſtram phāſiam vel arte vel natura
dicimus pſtituta per naturā qdem vt iam pauloante recep

Capitulum

Tertium

suim⁹/rupes/mōtes/colles/fluuios/prata/siluas/horūq; simi
lia cū suis p^{ri}b⁹ effecta p^{er}spicimus. Sed inuisa sunt celū para
disus z infernus. Ars autē fabrifecit domos/edes/Theatra/
basilicas/tēpla/monasteria/Abbatias:z ita reliquoz. Siq; p
inde mediata atq; cōmunia partiamur. Erunt profecto loca
maxia maiora z magna que ab alijs noiantur necessaria: ha
bilia z artificiosa: sed quocūq; baptizent non est nobis de no
mine p^{er}certatio. Parietes siq; dem/z fenestras/colūnas/Alta
ria/sive huiusmodi interstitia in qbus inscriptionē fieri dixi
mus magna appellamus Angulis attē nil cōmittēdum pla
cet ne angusta imaginū comp^{er}ssio z obscuritas discretionem
p^{er}pediat. Cū vana horū est opinio q in maiore quotoquoq;
loco qnq; supputant vtpote quattuor angulos vel parietes
z ianuā aut camere cētrum qn nec ars vel nā taliter queq;
ministret. In cōmēticijs forsan haud multū incōueniret qn
qdē cogitatio libera est. Horū aut p^{er}tinacula cuiusmodi sunt
domoz camere/Aule/Stuphe/estuaria/cenacula/dormito
ria z reliq; in qbus particularia p^{er}stituuntur maiora dici asso
lent a nōnullis: que alij habilia nūcupant. Maxima autē z
cōissima sunt vrbes ciuitates oppida municipia castella ca
stra:z in his monasteria/cenobia/Albatie/Collegia/Eccles
sie/Templa/capelle/sacella.Theatra arces z domus z si qua
plura. Quoz aliquot accōmodatius maxima appellātur qn
denariū excedūt domoz: alioq; improprie. Et huiusmodi
vocāt loca necessaria: que tñ mihi inepta vident nā z particu
lares qbus inscriptio fit necessarij sunt: similiter z quos ha
biles dicūt Ut enimvero locatio fiat opus est p^{ri}o determi
natoq; loco q imediate imagines recipiat cuiusmodi nō pa
rietes colūnas altaria z id genus iā diximus sed huiusmodi
si esse debeant op^{er}z necessariūq; est domos cameras z cetera
quoz partes sunt esse isup vt ciuitates monasteria z huius
modi sint exigunt domus eoz p^{er}stitutiva nō igit ratio isti⁹
nois plurimū p^{er}ducit sed hec missa faciētes tēdam⁹ ad alia.

Loca ar
tificiosa.

Refuta
tio opio
nis

Tractatus

Secundi

Capitulum tertium. De locor numero et signatione.

lume/
rositas
locor

Quoniam Cometicia sunt quod realia nouimus effingere opus: talium noticia ex quantitate/qualitate/ordine et ceteris generibus accidentium: que plurimum ad cognoscendum quod quid est rei conducunt vendicanda est. Cum itaque in hoc negotio quicquid speculamur ad opus redat et utilitatem: loca que hactenus partiti sumus: eorum substantie numeri atque ordinis incorporatione mentali studiosissime comparemus necessum est. Quod autem ad quantitatem attinet primum in magna maiora et maxima secavimus: priorum autem ad locata portionem mox in posterum subnectemus capitulo primo. De numero itaque non secus quam ceteri neotericorum qui recte sentiunt non modo cetera ducenda vel genera aut alio certo quodam numero instituenda velim: sed multa esse oportere ut cum multa meminisse libeat in multis multas imagines reponamus: ad instar scriptorum qui duz plura exarare velint ampliori utatur Tabella/cera: aut papyro opus. Et qui plura leccitant diuersa volumina versent necesse est: hecce perfecto in Seneca comprobant. Qui duo millia versuum recedere nequisset (ut de se et Portio latrone in prologo declamationum refert) nisi locorum fuisset multitudo adiutus: impossibile eadem sibi absque locis fuisse testatur. Et proinde Diuus Agnas multos huiusmodi posuit locos. 2.2.q.49.ar.1. Que nostri cui magis idonei omnes in hoc sequuntur: precipue Francus Petrarcha/Petrus Rauennas Ioannes michaelis/Albertheolus veronensis alias perusin' (ut quibusdam placet) Sybut' et Chirius plerique alij in hoc Licerone quod ceterum duxerat sufficere autumauit relinquentes: hic ingit Ioannes Michaelis mihi vero facillimum videtur non modo centum sed prope modum infinitos locos effingere: cum neminem lateat Sit' ciuitatis originalis. Ulex id pernecium est ut incipientes arte ad istar puerorum qui parua tabella litteras addiscunt: pro pauca pretemur locis quoad proprios usu et exercitio aggereremur. Est namque firmum artis decretum. Ne superfluis rebus me

Quam/
pluribus
locis
opus est

Exemplum
a Seneca

S. Th.
2.2.que.
49.ar.1.

Capitulum

Tertium

moria onustetur. Quapropter regulas Publicij de locorum
multiplicatione nō nisi exercitatis pcesserit et potissimū qñ
illic icidēs mā cōpullerit noua p̄fingere reminiscēdoz rece-
ptacula: qđ accidit qñ iam locatā mām vel auctoritatib⁹ cō-
firmādam vel partitionib⁹ ampliādaꝝ v̄get necessitas. Sed
cōmodius iter locādū p̄ncipaliora p̄cta pro auctoritatibus
allegationib⁹: et subdiuisionib⁹ vacuos relinq̄remus locos.
Ea autē ē snia Jacobi quā his verbis insinuat vt q sine labore
loca multiplicare voluerit. Cētū p̄ficta aialia l̄raz et Alpha-
beti ordine exgret ac vnicuiq; figure quinq; maxima et dis-
formia aialia accōmodabit: vel res aliq; aialibus cōmiscere
poterit: vt diuersitate hac firmitus memorie ipressa ihereāt.
Quib⁹ p̄ eoz magnitudine plurimas: ad diuersas imaginū
sedes pro snia n̄ra statuere poterimus hec ille: de his autē la-
tius in cōmēticijs. Si q tñ tātam locoz multitudinē adhor-
reant opus est si plura meminisse velit vel plures in eodem
loco vel p̄ores inde eximere de quo ifra vltimo huius tracta-
tus caplo ex p̄posito latius. ¶ Sūt nōnulli q pro maximis
locis māñones decē sumēdas iussere: et i singulis q̄ttuor vel
qñq; cameras pro maiorib⁹: in qbus imaginū sedes statue-
runt q̄ttuor angulos et ianuā vel q̄ttuor parietes et centruz:
vt sup̄ p̄libauimus: q̄tenus taliter ad Ciceronis p̄ceptionē
p̄faciliori supputatione qñtū quēq; signent. Sed is modus
in ficticijs qđē obseruari poterit: in realib⁹ tñ pdurius cēseo
qđ vtile: Cū cētesima vix domus h̄ pacto extructa cōperiat:
voluit nihilomin⁹ Lic. qñtū quēq; notari locū: s; manu vel
Aurea vel argētea fiēdū suavit: quē in hoc Rauēnas iuitat et
eoz emulatores: Et h̄ mibi p̄sultissimū est ita tñ q numeri
Articularis nota decimū quēlibet signemus et qñariū iter/
mediū Ciceronis nota: vtpote. Cum loca cōparatura mens
ciuitatē igredit: sese ad diuersas regiōes secat: p̄nderat vias
amicorūq; domos. Edes deoz: pretoria publica/repetit/mi-
ram inde locoz quantitatem assequutus: ita qñtū quēq;

Contra
Ja. pu-
bliciuz.

Jacobi
publi.
snia

Signa-
tio loco-
rum:

Licero
Petrus
rauēnas

Tractatus

Secundi

notat vt in primario qnto manum auream effingat: et decimus cruce signet aut denarij figura: in qntodecimo argentea vlt aurea depingat manu: vigesimo autē huiusce numeri character addat: in vigesimoqnto, itez manus: et trigesimo eius numeri nota et ita deinceps vt iserius lucidius euadet. tract. 2. cap. 8. De exemplificatione in figura pticulariū locoz.

Caplm qrtum. De Cōquisitione locoz.

Sibut?

Petrus
Rauē.

Loca ex
historijs
cōparan
da.

Conquirendis autē realibus locis que videri poterūt lōgos p̄tinuasse digressus Georgio p̄bante plurimū con-
ducet: q̄propter a diuo Hieronymo plurimos comme-
morat laudatos sue peregrinationis. Rauēnas quoq; huius
gratia sese per tres itegros annos p̄testatur pagrasse provin-
cias: et regna in qbus vbiū/ciuitatū/oppidoz. Et in illis do-
mos reliquaue plustraret edificia. Qd si tui id non expediat
ille alioz relatu vel narratione atq; p̄claris descriptionibus
absentia ante oculos mētis p̄stituat. Cui etiam plurimū sa-
cre scripture et historiaz lectio adminiculat. Insuper cosmo-
graphoz Ptholomei/Strabonis/Plinij: ac alioz editio
de Situ orbis: et ciuitatū siue regnoz descriptionib⁹ cōfert.
Inuabitq; Mappam mūdi et si qua id genus figuraz depi-
cta sint p̄tueri: quatenus inde Situs et dispositio puiciaruz
et terraz imbibat: nō modo regni vnus sed totius pene or-
bis. Cuius habitata ps in Aphricā Asiam et Europam par-
tis et haz queq; in alias diuiditur. Que ex margarita phica
huc afferenda duximus quatenus locoz fictoz atq; inuiso-
rum nobis cognitio nō maneat penitus aliena. Ne pigeat
queso ad maiore dictoz intelligētiam terre habitabiles ma-
risq; p̄figurationē in plano describere. Adā. Pars terrene
molis: que ad dñi impium aquis p̄gregat in locum vnū ap-
paruit arida a cosmographis p̄ter diuisiones in çonas et cli-
mata supra memorata trifariam partit. In Europā. s. Aphri-
cam et Asiam: quas ptes aqua circūfluens et interlabens ge-
nerali noie mare appellat. Ab oris autē et terre puincijs alijs
ve causis

Capitulum

Quartum

ve causis diuersa noia accipit: et finis ipsius diuersa maria dicunt: vt Diuus Ambrosius testat lib. tertio hexameron cap. tertio. Europā ab Aphrica diuidit mare mediterraneū qđ ab occidentāl. Oceano circa Gades isulā et colūnas herculeas nō amplius decē millib⁹ passuum patēs: terras apit atq; intrat. ait Pōponius Adella Aphrica ab Asia disternit Nilus q a meridie in Ethiopiā diffundit: et Egyptum plabens atq; mirabili secūditate irrigans oris nō minus septem mari infundit. Asiam ab Europa diuidit Tanais fluuius a septētrione in mediā fere paludez Meotidē defluēs cum pōto reliquum Asiae ab Europa separat. patent hec in hic affixa mappule mūdi descriptione. Di. Per lucide: sed qđ interpositis noib⁹ alijs designare p̄tendis. Ad. Principales vnus cuiusq; terre regiones seu puicias. Di. Lō modissima ad hystoriaz itellectum saniozem hāz videt esse cognitio. Ad. Idas enumerādo magis quam describendo p̄currere libet breuitatis grā. Nomina quoq; et regionū lūmites nō intendo hic limare et fm̄ precisionem discurrere: nam in talibus inuenies etiam claros Geographos digladiari. Di. Ad p̄mum describas Europam: in qua nos constitutos iādudum relatione multoz didici.

E Satrape Europe nominatim enumerant.

Europa ab occidēte claudit mari Atlātico: a septētrione Oceano Britānico: ab oriēte Tanari Meotide Palude et pōto a meridie mari mediterraneo. In ea sunt regiones et populi plurimi ob aeris tēperiem. Ab occasu versus ortum puincie magis noiate sunt Hispania: que Hiberia et Hesperia nonnunq; noiat. Cuius ptes sunt Betica siue regnū Granate qđ nro euo rex Hispanie Ferdinādus Saracenīs decēnali obsidione et bello abstulit: christianitatiq; adiecit Lusitania seu porrugalia. Tarraconensis seu Catilonia he partes p̄ncipales hispanie: in qua et alia regna sunt. Inter que regnum Galatie lōge lateq; vulgat ppter vlem

Diu.
Ambro.
Pōpo/
nius
Adella.

Portu
gal.
Catelo.
gallicia
castella.

L

Tractatus

Primi

Gallia

Germania magna.

peregrinatione ad sanctuz apostolū Jacobū Copostellanū.
Regnū isup castelle z legiōis astronomis memorabile red-
didit Alsonsus rex prudētissimus: q tabulas motuū corpo-
rū celestiu miro igenio cōpilauit. Hic iuri suo qd ex electio-
ne habuit ad iperiu ituitū pacis volūtarie cessit. Hispaniā
segtur Gallia medio monte Pyreneo. Partes Gallie sūt
agtania Lugdunēsis narbonēsis seu Delphinat^{us} siue puicia
z Belgica fere ad Rheni fluēta vsqz ptēsa. Partiales pui-
cias gallie si distiguē voluerim^{us}: occurrūt ecce Frācia nor-
mādia Britānia Turonia picardia Flādria brabantia gelria
holādia scelādia Burgūdia lothorigia lucelburgia helue-
tia siue alsatia: que tñ germanie potius est pūgēda. Gallia
aūt segtur germania magna ad Sarmatiā vsqz extēsa inter
Rhenū fluuiū ab occidēte mare a septētrione z Danubiū
a pte meridionali. Partiales regiones germanie sunt Fran-
conia siue frācia oriētalis. Vuestualia frisia Saxonia Thuri-
gia hassia marchia brandenburgen. misia slesia boemia mo-
raua Limbrica chersonesus q nūc dacia vulgo Denmark
ad septētrionē. Mā alia ē datia: quā Valachia nūc noiant.
de qua paulo ifra. Post cimbricā Chersonesus Noruegia
Suetia in mari. Inter Danubiū z alpes reticas: pma reti-
cā ponūt: que z sueuia qzuis vltra Danubiū ptēsa sit. Post
hāc videlicet seu bauaria: cuius silr ps nō modica vltra Da-
nubiū extēdit. Moricia cui nōnulli Stiriā z charintiā ascri-
būt. Pānonia supior nūc Austria. Pānonia inferior que z
Ungaria a mari Adriatico histria Illyris. Liburnia quāz
dicūt croatiā Dalmatia: que z sclauonia Italia est ab alpib^{us}
ad mare mediterraneū. In ea regiones nō pauce lōbardia
Tuscia ethruria cāpania marchia apucia calabria apulia. z
sic de alijs vngariā segtur misia: aut verius mesia supior: q
feruia siue rosciana: z prim bosna dī: Mesia inferior: que pri-
net Bosinēses z Valaccos. Bassos z nunc bulgaria Datia
que z Valachia Thracia in qua Cōstātinopolis quondaz

Capitulum

Quartum

ciuitas imperialis grece. Thersonesus Epirus seu Romania Dedania molossa chaonia. Peloponessus seu morea achaia. ibi corinthus. Arcadia ipsa est Sicione a Sicione rege: a quo regnum Sicionorum quod inter quattuor computatur ab Augustino libro de ciuitate dei: macedonia thesalonica ellados seu attica: vbi athenis boetia: vbi thebe ciuitates nominatissime. Grecia ecce q̄ lata: hodie heu heu aspurcissimo inimico crucis Christi Turco ferme tota deuastata. A Germania vsque ad Scythiam Sarmatia est regio latissima: cuius partes vt aiunt polonia: Massouia prussia lithuania. Samethia. Liuania russia &c. Scythia & que nominate sunt sarmacie regiones barbaria dicebatur a feritate gentium. Dimissa particulari harum descriptione ad asie puincias trāseundum est.

Asie regiones nominatim ponuntur.

Asie regiones que sunt? **A**da. Enumerādas asie puincias non omnes: sed magis apud nostros nominatas: ipsam ad latitudinem in duas partes diuisam intelligamus: septentrionalem scilicet & meridionalem. **P**rimo septentrionalem: de hinc meridionalem describamus. **Di.** Decus: ne occiduis sol lucem ante complementum auferat. **A**de. Tertia orbis pars quāuis asia appellatur generali nomine: pars tamen eius minor asia nominatur: habens puincias & regiones multas precipuis ecclesijs ornatas: quibus quondam preerat sanctus Ioannes euangelista: nunc autem nostris exigentibus demeritis: ab inimicis crucis Christi dirutas ac sedatas cognouimus. **H**ic ob spacij angustiam pro nominibus regionum litteras posui. vbi est pontus: hic est & Bithinia littera f/ signata. Balaria/ g/ Naphlagonia: pifidia/ h/ Capadocia/ i/ caria/ a/ liria/ b/ Samphilia/ c/ Lidia/ d/ Circa hac in mari est insula **A**delesta. in actibus apostolorum **A**dirilene nominata (q̄uis erronee) in qua mira operatus est **P**aulus apostolus **P**hrigia

Declara
tio in ap
pule
Asie mi
noris.

Tractatus

Primi

provincia asie minoris signatur per e. Circa hanc inuenies
 isulam Tenedos. Sicilia. Armenia minor. Armenia maior.
 Colchis: vñ Jason et Medee magis instruct' aureū vellus' ab
 stulisse fabulat: qz torrētes illius aux' deferūt: qd lanosis pel
 lib' accole excipiūt. Taurus mons a Daphilia exoritur et ad
 Indos vsqz p' tendit. A Tanai amne Scythia seu Sarma
 tia asiatica lōgo tractu versus ortum p' gredit. Altera extra
 Imaum mōtem/ altera intra Imaum p' tinet. et dare qd ibi
 dem p' spicis: Caspiū Mircanum et Scythiū ab oibus noiari
 solet: et a septētrionali oceano latēter qñ fluius intrat. In
 hoc isula est Talge sine cultu semp' fertilis: regiōes hic mul
 te sunt: videlz hircania Iberia/ Albania/ Bactria / et Sar
 giana/ Aria/ Sogdiana/ Sacchar regio: Serica in q' vt aiūt
 sericum arborib' in modū lanuginis adheret. gens illa ple
 na scribit iustitie et cōmercij. Alterius medietatis asie regio
 nes sunt a mari rubro arabia triplex: videlicet arabia deser
 ta: arabia petrea vbi metropolis Petra. d' qua Isaias Emit
 te agnum dñe dñatorem terre de Petra deserti ad mōtem
 filie Sion. et arabia felix: vñ: thus venit et: ob id: thurifera
 dī. Syria sūt triplex est: Palestina Phoenicia et Syria eur
 ua. Dē m aut terram a Damasco vsqz ad Bācam terrā La
 naan et terram p' missionis sacre historie vocitāt. In qua p
 uincie singulares sunt Damascena/ Galilea/ Samaria / Ju
 dea/ Palestina et Idumea/ Mesopotania/ caldea . vbi Ba
 bilon. Assyria/ Susiana/ media/ phidias/ parithia. Carmania
 deserta. Carmania altera. Drāgiana/ gedrosia/ arachosia/ pa
 raponisus. India intra gangem: India ex Bāgem. Sinarū
 regio. et in pelago indico Taprobana insignis isula regiones
 sitē vltra meridianū vltimū a Ptolomeo descriptū ferme
 ad. 40. gradus. Sūt et particularē eaz que noiati cōme
 morate sunt: descriptionē quantū ad sitū/ fertilitatem/ p' tinē
 tiam: accolarum p' p'ietates et mores ex Plinio Strabone
 Ptolomeo pergrere poteris. Dis. De Aphrica aut qd fiet?

Capitulum

Sextum

nunquid indiuisam eam et silentio transibis?

Aphrice regiones enumerantur.

Aphrica ab occidere mari athlantico. a meridie ocea-
no Aethyopico: a septentrione mari mediterraneo: et
ab ortu Nilo finit. eisdem tamen que ultra Nilum sunt ad mare
Rubeum regiones hic addite sunt. Ab occasu motem habet
Athlantem: que ob altitudinem celum sustentare dixerunt. Regio
prima Mauritaniam tigitana: secunda Mauritaniam cesariensis. ter-
tia Libia interior. quarta est Numida quam et mappalia nonnulli
dixerunt. quinta aphrica minor: in qua illa magna Carthago
stadioz. 360. olim Romani impij ptinax emula. sexta est Li-
reneica: quam et Methapoli vocant a numero ciuitatum: quoniam
Cyrene una est regioni nomen accommodans. septima marmari-
ca est. octaua Libia. quo nomine etiam tota Aphrica appellatur.
nona ethyopia interior. decima. Egyptus inferior. in qua olim
filij Israel sub Pharaone post duram suavitatem mirabilia vi-
derunt: que dominus operabatur per Moysen in campo Thaneos. Est
autem Thebanis ciuitas egypti insignis tunc regali presidetia deco-
rata. In egypto sunt alexandria/Damiata/ et Soldani sedes
amplissima ciuitas Chayr: quam et Alkayr noiant. Super hac
egyptum alia egyptus est Thebais. scilicet monachorum et anachoritarum:
olim celibi puerfatioe decora. In hac Thebais ciuitas quam ce-
rum portas totidemque aulas et principes habuisse astruunt: e quibus
sanctus Mauricius cum gloriosa legione venisse traditur. Super
hanc ethyopia est mediterraneae gentes multe ac mirabiles:
Trogloдите que vescuntur serpentibus strident magis quam loquan-
tur. Saramates: quorum uxores coes sunt. Augiles: Blèmes si-
ue Blémij capitibus carent: vultus habent in pectore. Satyri:
quem sanctus Antonius vidit: ut legenda edocet. Athalates/
Betuli: et alie multe quarum descriptiones per memorati cosmogra-
phos sequuntur. Insulas paucas in descriptione hac inuenies. quarum
nomina Gades: que et Betice adiacet. Corsica/ Sardinia/ et Si-
cilia circa italia. Corcyra in Adriatico mari. Euboea que

mirabi-
lia
aphrice

L iij

Tractatus

Secūdi

z Migropōt Boetie opposita est creta siue cādia. Rhodus
z cypus. In septentrionali pelago sunt. Hibernia anglia: q
albion z olim Britania dicta est cuius pars Schotia thile
irlādia in vltimo mari. Orchades. 30. numero z Scandia
memorabilis. Hec circa terre infime partis elementalis mū
di descriptionē cōmonuisse magis q̄ tractasse me cognoue
ris: ne aliquādo perutile cosmographie scientiam abhorre/
scas: sine qua nec gētiliū nec sacraz lraz historias plene in/
telliges D. Introductione ista edoctus cū vacauerit alio
rum scripta diligentius lustrabo. iterim que sup̄sunt de astro
nomia psequamur. Ma. Singulas z celestis z elemētis re/
gionis partes: sicq; totius mūdi habitudines ea qua potui
mus breuitate descripsimus: nec relictum videt qd̄ necessa
rio explicādum exposcas. Si. hec ille. Quāq; hecce lōgio/
re sermone q̄ huius opusculi rō exposculet / nō absre tū / id
actitatum arbitreris cū potissimū memoriaz istituamus ut
plurimum pducit locoz vendicatio: Cum nāq; in terraz
regnoz z puinciaz descriptionib; abūdauerm promptio
res erimus ad imaginum fabricationē que sit penes insignia
regnoz puinciaz terraz ad ciuitatū insup z pprietate gen
tiū z p̄p̄oz: sumemus imagines put lati⁹ ifra i applicatiōe
ita quoq; pticulares loci i his cōmodi⁹ fabrihūt. Letez va/
rū varijs cōpararūt sibi tū cōes: tū p̄p̄os locos. Adetro do
rus eteni ille grecus in duodeci signis obliq; circuli videlz
Ariete/ Tauro/ gemini/ Lācro/ Leone/ virgine/ Libra/ scor
pione/ Capcorno/ Sagittario/ Aquario: z Discib⁹ trecētos
z sexagenos pstituit locos: q; totidez gradib; iste Zodiacus
circulus apud astrologos metiri soleat. Uex authore Qui
tiliano in vndecimo institutionū lib. vanitas hec fuit p̄bi
plus gloriātis i arte q̄ naturali memoria: ceu velit deno
tasse huiusmodi loca reb; locandis nō p̄portionata: qd̄ tū
necessaz ē vt p̄bo placet in q̄rto de auditu ph̄sico. Quāq;
etenim p grādia sint ea astra sicuti Iginius in poetica astro

Adetro
dorus

Quint.
Adet.

Arist. 4.
ph̄s.

Capitulum

Quartum

homoz perdocet: minime tñ imaginibus hoium uiuis cō/
petebat tātus numerus ni tā grādia effingerent vt figuras
aialium apud nos quoz typū gerant in imēsum supgrediā
tur z tūc fictitijs deputaremus. Et p̄inde Joā. Michaelis
floccipendit positionem locoz p̄is sui Guidonis. Qui ex
aialibus cepit locos suos: eorūde ordinē alphabeto latino
deducēs: vt a singula littera vnus aialis nomē inchoaret:
perinde inqt Joānes ac si noia hec sint Asinus / Basiliscus
canis / draco / elephas / faunus / gryphus / hircus / iuuēca / leo /
mulus / Noctua / Ouis / Panthera / Qualea / Rynoceron /
Symea / Taurus / Tygris / Ursus / xistus / philosophus / ica /
na / Zacheus: hec singula in quinque locos particulares
siue proprios diuidebat: vtpote in caput pedes anterio- /
riores in ventrem z posteriores pedes ac caudam. Cumq;
eum ordinem natura porrexit non facile in ip̄is enume-
randis ingenium confunditur. Sic itaq; centum z quide-
cim locos particulares nactus in eis rex memorabiliū ima-
gines sculpebat. Sed incōueniēs quodāmodo is mihi mo-
dus videt si viue imagines (qđ nostri post Rauēnatē est in-
stituti z eoz q inter neothericos magia rē sapiunt) in ip̄is
describi debeant: vt siream ppositionem. Sortes scribit: in
capite canis vel ouis locandam. censuero nō sorti scribenti
ipsum pportionat: nisi fm fantasiam quorūdam illi maxi-
me: qui nouit integros hoies in digitis suis locare: sicuti q-
dam doctor memoraturus quarūdam ppōnū dixit mihi ec-
ce in sedib⁹ notaz musices videlz B maur A re b mi z c. cō-
stituo loca. Et in B maur imaginat⁹ est quēdā suū amicus
(cui angelus nomē) crucem in humeris gestātem z ita dein-
ceps: sed in eo laudariū porius bonā imaginatiuā: qñ artis
nostre regula ē que exigūt loca locādis pportionabilia debē
eē: q̄tenus abstractio a mālitate ab vtrīsque eque fiat. Mō tñ
ifictioz h̄mōi aialia nō nihil pferre in Cōmēticijs locis serie
qdā fabricādis: poterūt quoq; p̄stituta iā vel nā v̄l arte ip̄is

Joā. mi-
chaelis

Contra
Guido.

¶ iiii

Tractatus

Primi

discerni et in hoc profecto numerus alphabeticus propri-
tudinē et celeritatē aliquam praestaret. Unde non absque quidam
constitutas fabricatasque domos pro cōibus locis: sumētes in
his cameras per particularibus ex ordine alphabetico reze et
aialiu distiguūt. Cuiusmodi in his dictionib⁹ cōplectunt.

Alabrum	Aluearium	Aries	Arbor	Aluca
Babatur	Belua	Bipennis	Botrus	Buso
Catta	Ceruus	Lignus	Coclear	Luna
Dalmatica	Deca	Dyadema	Dolabrum	Dux
Estanea	Elephas	Ensis	Egrotus	Edus
Falx	Fenestra	Fistula	Follis	Furca
Galea	Gerula	Gygis	Gomoz	Grus
Harpa	Herodius	Hilla	Moralogiū	Hummerale
Imago	Imperator	Idria	Idolum	Insula
Kaldare	Klepedra	Kyrios	Korvus	Kusinus
Lampas	Lepus	Liber	Lonica	Lucerna
Manus	Mensa	Milvus	Mors	Muscipula
Maui	Meretrix	Misus	Mola	Muces
Organū	Ocrea	Onile	Onocratal	Oxus
Maui	Mennale	Miscis	Moma	Muer
Quadriga	Quercus	Quiscula	Quocus	Quotgeber
Rallum	Rex	Rinocerō	Rota	Ruta
Saccus	Serra	Symea	Sotular	Sudarium
Tabella	Tela	Tympanū	Toga	Tuba
Urna	Uter	Urinale	Uxor	Urupa.

Si quidem prope ianuā intra aliquam domū ponas Alabrum:
et dehinc in quocumque pedum distantia alueariū fingas: et post in
simili distantia arietē: itaque deinceps facile loca notabis quā
plurima. Et in huiusmodi positione cuiusque loci quotatio
leuiter perspicies. Nam A/quocumque administrabit: et B/quocumque: et itē
C/quocumque et ita ceterarum quęque litterarum. Et quicquid in ficticijs
locis hec distinctio opportuna sit ut infra patebit. Non propter
rea modus Georgij Resch. quē in margarita sua phica tra-

Contra
Georgi/
um Re/
sch.

Capitulus

Quintum

dit pueniens est quare nec illuz afferendum volui ceu imp/
mēdis imaginib⁹ conducatur: qñquidem hz mae quā eloquu
ruri sumus ordinate: memorāda collocari oporteat exigen/
tiā z ordine. Si tñ imagines gppiam circa hmodi animalia
agere fingamus qđ interam ppositionē declarer facile pce/
demus. Insuper si inscriptio in artubus eoz fiat infra doce/
mus: trac. 4. ca. 6. vñ Regulas mox subnectemus locoz.

Caplin quintuz. De Regulis pditiones locoz pñcūb⁹.

Copia Rex z verbor⁹: accōmodata locoz multitudi/
ni per figuraz multiformitatem pbet quandam vt se/
pius reperamus facillimā recitādi vehemētiam: dū/
modo recto ordine situant^r loca atq; distātia debita: z eā nā/
ciscant^r amplitudinem/altitudinē/luciditatez/z reliquas cō/
ditiones sibi pgruas. Id igit in pñmis pcepimus: vt in debi/
ta ordinataq; dispositione tibi loca vendices. Est qppe me/
morantis (veluti Cicerō asstruit) vt locos qua facilitate a frō
te incipiens recēdere poterit: eadem nāli adiutus idustria a
calce repetens valeat ordine ppostero enumerare. Et hoc si
cut Frāciscus docet ne qñ pturbatione ordinis ipediamur.
Et quanq; ordiri poterimus dextrando/sinistrādo/ascen/
dendo: autue descendendo z quolibet ordine: a fini/
stra tamen sumendus est: vt proximo enodabimus capite.
tract. secundo capitulo. 6. de qualitate fabricationis. Et
Rauennatis preceptione qui in ediculis nris tēplis delu/
bris z ecclesijs ex ordine locos iuxta situm structuraz: z in
his rez cōpertaz serie quadam sumēdos suadet. Cuius p/
fecto ea est vtilitas vt veluti in codicib⁹ mā in paginis pri/
nua relegit ex ordine: pariformiter Artista ex locis depositū
reperat. Nam vt inqt Frāciscus si in ordine stātes notos qđ
plurimos viderimus nihil nra intersit vtruz a summo vel
medio noia eoz dicere velimus: Ita z i locis ex ordine col/
locatis puenit vt in quālibet ptem quoto quoq; loco imagi/
nibusq; libebit cōmoniri dicere poterimus id qđ locis mā

**Cōmen
dario**

**Prima
regula
Cicero.**

**Frācisc.
Detrar
cha**

**Petrus
rauēnas**

**Ordinis
pmodū
Fran.
Petr.**

Tractatus

Secundi

Experi-
mentum

Conti-
guitas
locorum
fit ima-
ginatioe

Regla

Cicero
Petrus
Rauēnas

dauerimus. Et itidem experimento quibusdam nonnunquam
pa tefeci: eandem mām audientibus recēsens nūc illinc in
tentās exordiū: nūc hinc nūc ex medio finez reperēs: nunc
qdem caput z frōtem: facile qppe est ex locis ordine collo-
catis mām imaginatā ordinate z sapiēter pnūciare: certitu-
dinaliter de vno in altez pcedendo ordine recto z reflexo
atqz ppostero. Siqz igit cōmunes locos habeas segregatim
qz plures pro vna attamē mā vtpote hic monasterium: illic
Theatrū: alibi vero delubrū siue tēplum ac huiusmodi reli-
qua vt domū lanificis: edem pistoris/aut barbitōsozis vel al-
terius z quod in his ars fabrilis non effecit aut natura: co-
gitatione nostra saltem incōtigitatis ordinem redigamus.
Et itidem in proprijs obseruetur: quatenus si meminisse
velim. Hoc est preceptum meum vt diligatis inuicez sicut
dilexi vos. Et hanc propositionē: Maiorem charitatem ne-
mo habet vt animam suam ponat quis pro amicis suis: nō
in primo loco qui forsan prope ianuam est prior ponatur p-
positio: z altera in quinto aut sexto sed potius in secundo q-
mox primum sequitur alioquin confusio ordinis mihi obri-
gerit. Congrua quoqz locorum expetitur distantia vt i-
ter locum z locum quincupedalis intercapedo sit: interval-
la autem voluit Cicero esse mediocria vt paulo plus vel
minus pedum tricenum. Sed quinqz vel sex pedibus dista-
re iubet Rauēnas: qd opportunissimū expti sum. Si nāqz
nimis pcul remoueantur: cogitatio minus valebit: nimia si
quidem distantia efficitur nimis vaga: quemadmodum vt
fūs recolligendo nimis seiuncta magis dispergitur qz obie-
cta aggreget. Nilimā quoqz vicinitas imagines cōmixtio-
ne confunderet ne discrete cernantur: quemadmodum lit-
tere in charta/vel tabella/vel cera nimium proximantes cū
difficultate leguntur discretim. Attamen cum Angulus lo-
ca secat aliudue insigne: duobus saltem pedib⁹ loca distare
sat esse experimento noui. Id quoqz semper curandum sta-

Capitulum

Quintum

tui: aliqd iter locūz locū mediet: aut ip̄met in ordine no-
tatu dignum locus fiat. **E**ta quoq; continua erit locorūz
quantitas ne sit nimis arcta vel alta: imagines siquidem la-
titudinis superficiei z longitudinis proportionem exigūt:
quemadmodum namq; pictor pro effigendis simulachris
captat parietis spatium: qđ sufficit ita z artista faciat opor-
tet. **I**l dinc Franciscus (quem pleriq; imitantur magnitudi-
nem non modicam sed mediocrem locos habere necessum
ait. Nam preter modum magna ampliūgas imagines red-
dunt: z nimis angusta sepe videntur imaginum non posse
collocationem capere. In parua quippe fenestra: mens La-
melum non concedet. Sic deniq; si in spacioſo loco res per
exigua consistat: citationem sensus non defiget determina-
tione loci: vnde neq; facilis erit inuentu. Quod similiter
iridem memorie accidet vbi in nimis amplo loco fingatur
idolum. **M**agnus itaque locus imaginario quopiam in
duo scindatur: vt inter binas columnas: aut duas fenestras
improportionabiliter distantesingas in pariete: promptua-
rium / Aram / altare z id genus simile: vt ad debitas lo-

cus restringatur mensuram: vt si cōpetentis sta-
ture virum expansis lacertis superficiei ap-
plicueris recte longitudinez scilz sur-
suz: z latitudinem dextrosuz atq;
sinistrosum metieris. Non

enim altior erit locus

qđ in paup̄mēto

sistens manu con-

tigere valeat: ne

qđ amplior erit statura mediocris viri:

hecce nihilominus experientia modera-

bis: hec attū figura qđtitate loci edocet.

3^a regla

Francis.
Petr.

Locus
disptien-
dus est

Mensu-
ra loci
cōpetēs

Quarta
regula

Lucidi-
tas no-
cet

Tercia denique locis inerit q̄litas ne vel nimis obscura sint
vel lucida nimis: aut figura vel forma p̄simili vel etiaꝫ sphe-
rica: Excellens q̄ppe obiectum corrūpit sensum: et hic non
p̄portionatum minus a potētia suscipit. Nō enim noctua
lumē p̄tuetur solare: et exuperantia cādoris p̄turbat visum
ne obiecta discernat: ita et in nimia claritate locorū p̄cepta:
reuerberationē patit fantasia vt quodammodo imaginatio
p̄turbet. Accedit insup̄ q̄ mens in perpulchro (cuiusmodi
est claritas) oblectata minus aduertat nō tātō decore perspi-
cū: Nū non viridia prata: et Amenos cāpos seu iucunda

Capitulum

Tertium

flumina vel nemora delectabilia ubi varius est animi pectus
pro studij locis selegenda Petrarcha voluit ne cogitatio
his affecta ab intentione auocet. Ubi autem loca minus opaca
obscura et tenebrosa fuerint imagines non quantum sat est re/
lucescet. Veluti optima queque idola in parietibus efficta: vi
sui in caliginosa non patent nocte. Mra etiam imaginatio et
fantasia segitur plurimum apprehensionem exteriorum sensuum: quod
et aliorum doctrina ex de Sensu et sensato: ex secundo de anima: ex lib:
de memoria ac reminiscetia teneo: et experientia quoque didici.

E Propterea autem locos dissimili figura comparandos statue
re ferme omnes quatenus distinctius interluceant. Sit itaque et loco
rum inter se et imaginum ab ipsis disparitas. Similitudo locorum
pre omnibus maxime vitet ipsa siquidem est ex paritate mentis
turbatiua. Cum enim quod multa intercolumnia sumat similitu/
dine locorum perturbabit. Quoadmodum mihi obtrigit dum or/
dinem librorum biblie et materiae eius generalium: in Lenobio
quodam reposui: non habite cellarum dormitorij quante suffice/
bant differentias. Id autem mihi euenit quoniam nullo preceptore ar/
tem didici: sed ex solis scripturis quod ad plenum non intellexe/
raz: quatenus latentia eruerem integumenta misteriorum artis
non vndequaque explicita ut postmodum exercitatio pro
modulo ingenij copertum habui. Sunt namque plurima sepe/
numero secreta lris propter indignos non committenda: sed
verbatim quibus ea fauimus concicanda: nec propterea etiam mi
reris si huc non omnia retulimus que verbo tenus accipis hec
namque pro introductione: et quantum alij concicandum voluere
sufficiant: tu autem penetralia et pectoris arcana coram (non ex
chartis) itueberis ut cepisti. Nam amicorum sunt comia quae non
(ut adagium est) ante porcos spargende sunt margarite: ceteri
laborent et hac nostra manuuctione sibi per experientiam latentia
vendicabunt de obstruatis rebus latibulis. Quoniam namque ipse pro
uectior fuerim in arte multa coperi que prius alienissima vi
debantur. Tamen et didici quoniam locorum diuersitas alia alterius rei

Francis.
Petr.

Locorum
similitudo
impedit
Experientiam
et ex

Tractatus

Secundi

Quibus
medijs
similitudo
vitetur

prebebit accessum: vt determinate noscatur in quo loco res
quelibet deposita fuerit. Sed eam locorum confusionem quā in
cellarum assimilatione passus sum: aliquis in sua collectura pro-
hibens inquit loca non fiant in cellis fratrum. Est dum itidem cui-
dam auditorum meorum preceperim is postulat obiecit. Nil sibi
ibi ianuarum similitudinem officere: quoniam quidem hunc fratrem in
hac habitare cum officio suo consideret et illum in ista: et sic deinceps.
Quorum quoniam diuersa sunt officia oportet aliter aliterque
consideretur: penes instrumenta potissimum quibus operam suam
exercent: vt hic curam sacrarii gerens: vti in istis ad hanc con-
ducitur. Et is publice legens: versare codices sue lectionis
consideret et ita reliquorum. Et eo quidem libentius hac vincebar
argumentatione quo et discipulum perficere didici: quoniam hec consi-
deratio sibi proferat: et noui non penitus inanem meam eruditio-
nem. Quoniam nostra preceptio est colorum varietate aut rerum malum
illic fictarum dissimiles reddant loci multiplicitate. Vnde in sin-
gula cuiusque celle ianua siue foribus eius quodpiam effingendum
erat: quo forinsecus internosceretur: ab intra autem que a disci-
pulo recessimus allegata. Sepius namque euita etiam simili-
tudo cum adiectione manus humane: lignee auree aut alter-
rius rei lapidum perierit/arboribus/tumulis/aris/monumentis
biremibus/astris insulis nauibus/portibus/peliibus altitudi-
ne et profunditate: si non natura vel arte fuerit constitutum. Et item
varijs officiorum instrumentis illuc collocatis: quatenus in pri-
mo loco imaginemur incudem fabri in alio alterius artifi-
cis. Tum deinde alijs differentialibus medijs itidem efficiemus:
vt pote diuersos colores illic imaginemur quatenus hic locus
sit albus: ille niger: hic ligneus ille auro textus: ceterisque princi-
palioribus depingatur locus coloribus vt rubedine/ viriditate: et
id genus reliquis. Loca quoque ab imaginibus esse disparia et dissi-
milia voluit dominus Arnoldus Tungris preceptor noster vt loca
sint difformia imaginibus: horum siquidem incidentia tamen profer-
ret memorie: quantum visui littere creta siue albo colore in

imagines
a locis
dissimi-
les esse de-
bent

Capitulum

Quintus

papyro et chartis albis descripte. Opposita autem iuxta se
se collocata magis internoscuntur. Quoniam autem circula
ritas et rotunditas non satis discretiva est principij aut finis pro
pterea locorum sphericitas prohibet quod namque primo enun
cianda venit in principio collocet oportet: et quod deinde: in
medio aut calce. Letet quid locus reliquorum preter que ap
plicauimus predicamentorum sumat: haud magni facimus nisi
forsan de. Quoniam: ut prudentis fore dixerim sese ad certamen
accingere ne pugna mox instante inermis prodire cogatur
et inertiam monstrat propugnatoris ante inuasionem non pro
muniuisse fortalutium. Negligentis quoque esset scriptoris
tunc primum comparare chartas cum mox in precincto scri
bere oporteat. Erunt tibi itaque semper loca ad manum constitu
ta et ea quidem meditatissima: quibus in non perspecto tem
pore occurrentia inscribantur. Quod autem plerisque in soli
tarijs ediculis: et in sitibus terre non frequentatis visum
est loca esse constituenda: nos ipsa experientia refellimus:
post Rauennatis auctoritatem: qua sufficit ea edificia in quibus
sumpturi sumus locos vel semel vacua ab hominum
frequentia vidisse. Est quoque nonnullorum preceptio quod
locos: quos manu propria constituimus in ediculis nostris
fixos esse volunt: propter firmam imaginum impressionem
et propriam recitationis facilitatem in re ipsa copiosa et mul
timoda: hinc in ratibus et nauibus verant quidam constitutionem
localem: aut fingere esse fixas. Sufficit autem mihi eam vidisse
se nauem quam ibidem permansuram imaginor: quod si tamen con
tigerit illuc redire ubi constituta erat: et modo abesse perpe
dero: non nihil conturbabit: nisi non aliud cogitemus: quod si
in nostra imaginatione perseverauerit fixa. Et idem de quor
vis fluxibili loco: quos aliqui clavis affigendos suaserunt:
quod interpretor sola imaginatione fixos precedere necessum
esse. Quia in re sumopere elaborandum est ut perfecte firmi
miter et fixe ac ordinate loca nobis perpetuo hereant: deo

6^a regla

Loca non
sunt sphe
rica

Loca
semper pro
disposita
erunt

Constat
ratio opin
is

7^a regla

Quoniam lo
ca sunt
firmata

Exhorta
tio

Tractatus

Secundi

Loca se/
pius re/
petenda
sunt

Aristot.

Clarie//
tas fabri-
cationis
Cicero.

Quali//
tas fabri-
cationis
Petrus
rauenas

quidez ne vnus aliquis preterfluat: alioqn eius materiam amitteremus: quē siqdem nō tetigerimus reminiscētia is minime depositū redderet: z q penit⁹ fuerit abolutus a me/moria totaliter ab intētiōne frustrabit. Quāobrem expedit ea frequēter p fantasiam trāscurrere etiam vacua: quatenus cū oporteat vti sint nobis meditatiūma. Si nāq; forent loca qrenda qñ eis inscribere voluerimus: haud minus fasti/diosum erit q̄ chartam facere dū scribere debemus. Ter q; quaterq; p inde mensiliter loca repetas. ¶ Meditationes enī uero (vt pbs inqt) memoriaz saluant: qd sup/trac. p cap. 7. de vtilitate locoꝝ in fine exposuimus: per hoc memoriā au geri: q; frequenter intuihur species locorum z imaginum in fantasia repostas.

¶ Capitulū sextum. De Fabricationis locorum varia te/qualitate: z habilitate.

Ex pertractata quāritatis z q̄lritatis z ordinis ac alio/rum que locis accidūt notificatione: facilior erit ea fabricādi modus: ni forsan varias a varijs formas eē traditas quem pturbet: vtpote q; Cicero iubet vel regionē accipere in ea p̄stituere loca aut nos ipsos Regionē imagi/nari. Cōmentatione aut cuiusdam voluisse dī tres modos loca fabricādi esse: primus: Seruare celi seu etiā totius vni/uerfi ordinē. Secundus: accipe d. uersa aialia quoꝝ organica mēbra in hac arte poterūt esse loca: z q̄tenus locoꝝ habeat ordinē: penes liꝝ Alphabeti seriem hmoi aialia ex noib⁹ in ordinē redigūt: vt sup̄ meminimus trac. 2° cap. 4°: z sta ti i fictitijs magis ample explicabim⁹ trac. 2. ca. 7. ar. j. Ter ti^o aut q̄zq; grossus videat familiarior plerisq; tñ ē: facilis quoq; z vtilis z artē icipiētib⁹ magis accōmodus vt a leuio ribus ad arduiora facilior fiat aditus. ¶ In cōparandis au tē realibus locis nā: vel arte fabuli p̄stitutis vt sepius repe/ramus ciuitates/monasteria/domos/aut qd his simile desu mēduz est: in qbus Petri Rauēnatis modū insequamur: vt a sinistra

Capitulum

Sextum

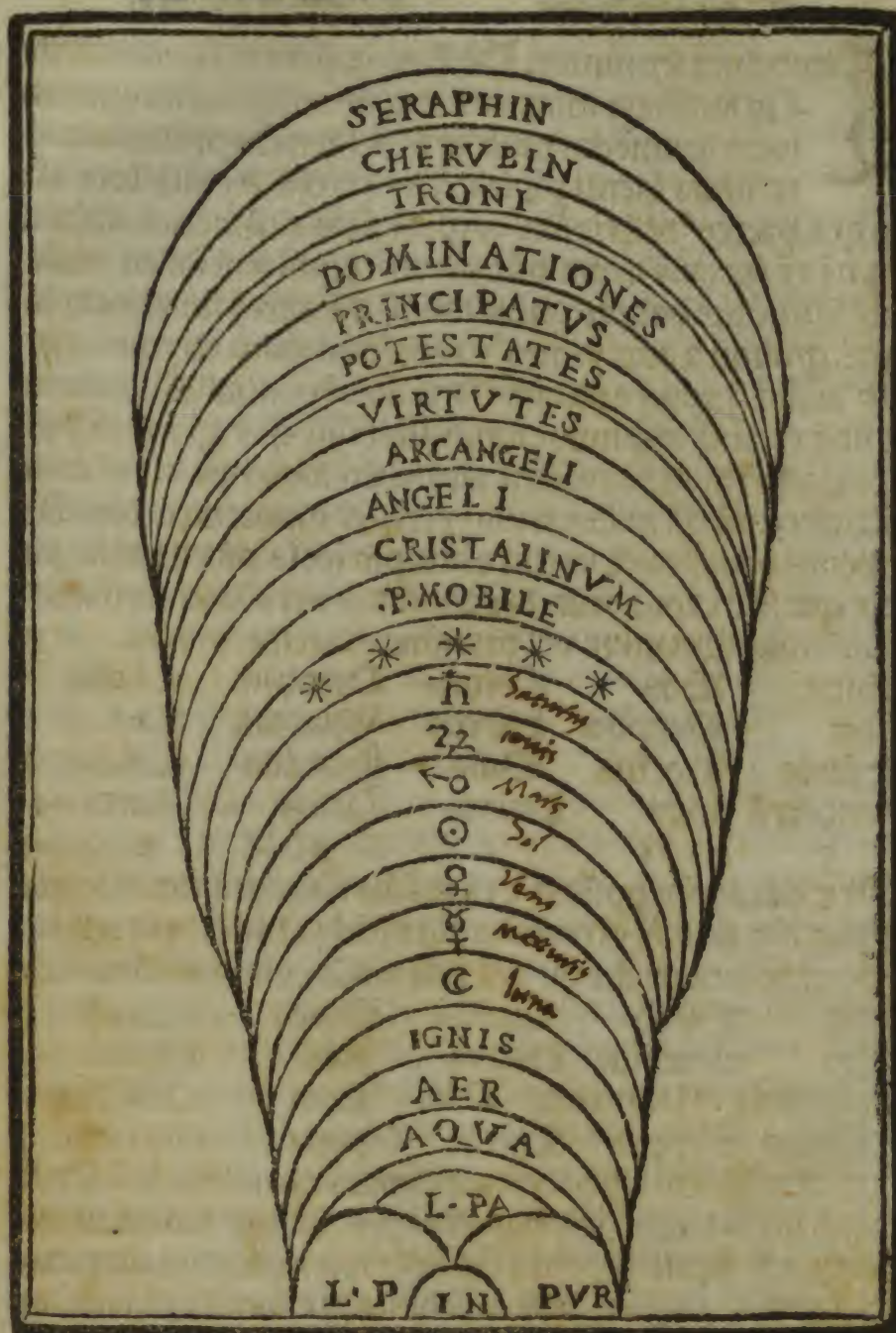
ut a sinistra manu ad solis decursus dextrādo p̄grediamur: p̄stituētes recto tramite loca ordie videlz quo latini chartis inscribūt lras: q̄ oīuz accōmodatissimus ē. In q̄ re nō satis eruditus ab initio: aliq̄z diu ad istar cācri retrozuz serpebā: vel ut potiori loqr̄ similitudinē: ad istar hebreoz legēdi scriben diue ordinē lraz q̄ a latinis obseruat p̄posterat: ab ip̄o aut̄ erro: expiētia rex. magra reuocauit: fabricaturus itaqz loca ciuitatē oppidū/monasteriū/ecclīaz/domū/igredē. ⁊ q̄c/ q̄d ad sinistrā cōperis in muro vel pariete accurati⁹ notato deqz hic q̄d 2⁹ offenderis loco signa: ⁊ itidē de 3⁹ ac reliqs penes regulas paulo aū traditas/trac. 2.ca.5. ut fenestre colū ne: aliaqz itersecātia in pietib⁹ locoz discriminē p̄stent. Ita tū ne x̄sus cētruz tēdas: s̄z poti⁹ ist: tuto calle i pietib⁹ ad singu las cameras seu iterstitia: vel i ecclījs ad choros/capellas/ar mariū. sacrariū ⁊ h̄mōi: tādē ad egressuz reuertaris ianue p̄ quā itroijsti. Si aut̄ ars aut nā illic nō p̄stituit quo sufficē: ter loca iternoscāf: imaginariū q̄ppiā adhibe: ex his q̄ alibi videras utpote/Altare/herculeā/clauā ⁊ h̄mōi. ¶ Cui nō p̄cedit itrisec⁹ vniuersa lustrare/veluti solers architect⁹ va rietatē aduertat māfionū ⁊ maximoz atqz maiorz locoz: i q̄ b⁹ minora effingat ab alibi visis. Non sup̄ficialiter aut̄ loca cōparabim⁹: s̄z fixe firmiterqz ip̄rimant̄ memorie: ex quoqz tota vis hui⁹ negotij pēdet. Terqz q̄terqz p̄inde deābulādo loca p̄sidera: ⁊ post paululū resume imaginatiōis p̄cessuz ⁊ examina memoriā: q̄ si min⁹ fixe teneas illuc reuertēs repe te īco:porationē quoad cōmendaueris memorie: Nā publi. ait locos arte cōpatos diuturna meditariōe ⁊ iugi exercitio memorie adeo ip̄rimem⁹: ut nō aliter tenē colligē: ⁊ memo riter reddē q̄z q̄ nobis notissima sūt possimus: distrahit enī memoria: atqz oīs ai vis effeminat si in colligēdis imaginib⁹ ordine ⁊ loco dūtaxat vno aberrauerimus. ¶ Dacten⁹ de real. b⁹ habūde. Inuis celo/padiso ⁊ iferno noscēdis: sphe re mālīs notio nōnihil p̄fert ⁊ vniuersi figura.

Mora
attente

D

Secūdi

Secūdi

Capitulum

Septimum

Capitulum septimum. De Locoz fictoz fabricatione.

Qua facilitate imagines atq; simulachra effingimus locis imprimenda realib; arte vel natura pstitutis: poterimus igenij pspicacitate excogitare alia loca ab his que hacten; descripsim;: utpote ficta et comētitia nullā i re; nā ex fantasiā nrām hntia realē exntiā: nisi forsan i suis ptib; similitudinē habeāt: quēadmodū hic aureū imaginamur mōtē: q; aliquñ et aux; vidim; et mōtē: ita quoq; chymera; ex ptib; aialiu; q; apud nos familiaria sūt cōponim;. Sic et loca ad istar eorū: q; vidimus effingē licet. In q; re plurimū psti monij affert: si penes ordinē alphabeti iūgamus vocalibus cōsonātes: vñ q; si millenarius excrescet numerus locoz. Siue penes huiusmodi seriem aialia pro locis pstituamus utpote que sup; cap. 4. trac. 1. recēsumus vel alia iuxta litarū cōpositionē sumamus vel huiusmodi accipe videlz.

Asinus	Bos	Cervus	Delphin	Equus
Fiber	Grypho	Ilircus	Isurges	Leo
Milvus	Noctua	Ovis	Pardus	Quoler
Renocero	Sus	Taurus	Ursus	Xarxa

Et alia accipi possent et tā grādia fingi q; ammiratiōe magis magisq; mēoriā excitaret: quō videlz i hmoi; ppetēria fieri poterūt loca cū aliogn sint pua aialia cuiusmōi sūt hec. s.

Aluca	Buffo	Corvus	Draco	Eritius
Falco	Graculus	Harpia	Ibis	Lagos
Monedula	Noctycorax	Olor	Pica	Quisglia
Regulus	Strutio	Turtur	Upupa	Fischen.

Que iferi; p lris alphabeti accipimus ca. 10. trac. 3. Uez si magis iuxta ordinē Alphabeti accipe lubeat aialia celestia cuiusmodi Igini; i poetica sua describit itidē approbamus: si tñ i ordinē aliquē q; i hac arte sūmope expetif sint redacta Iuxta alphabeti seriē seu quolz aliter et imaginemur ea sil i aliq; spacioſo loco pſiſſē. Et ut añ oculos cūcta collocē exei; libello nōnihil pferret ea huc figurati trāstuliffē tali ordine

Joan.
Iginius

Tractatus

Secūdi

Andromeda	Lepheus	Hydra	Perseus
Aquila	Cygnus	Juppiter	Myllirides
Ara	Circul ^o lacte ^o	Leo	Disces
Aries	Corona	Lepus	Disces
Auriga	Cetus	Lybra	Saturnus
Aquarius	Delphin	Lyra	Sagitta
Boetes	Draco	Luna	Sagittarius
Capricornus	Eridanus	Mars	Serpentarius
Cancer	Equus	Mercuri ^o	Scorpius
Cassiopeia	Gemini	Maui	Sol
Canis	Hercules	Orion	Thaurus
			Triangulus

Sūptio
fictorū
locoꝝ
ex arte
mecha/
nica

Familiarius aut penes alphabeti ordinē ex arte fabili loca nobis vēdicabimus: vt p̄mum maxima q̄dam z in his alia in qbus iſeriora imaginū receptacula constituamus. Quasi exordiēdo ciuitatem vel urbē aut oppidum sumamus: z penes alphabeti seriē in illa edes casas siue domus per artificū mansiones accipe opportunū videt̄. Qd̄ his dūtaxat difficile erit q̄ neq; mūdum pagrarūt: neq; relatu alioꝝ p̄ exēpla noticiā rez nancisci queunt: vt ad officia queq; qd̄ spectet didicerint. Sufficit nāq; imaginari ciuitatē in cuius introitu porte p̄mum a leua introeūtis siue a dextris exeuntis: ita qd̄ fiat p̄cessus a sinistris ad dextrā p̄tem ad istar motorum firmamēti p̄stituam^o locū ac si realis foret manu hoīum effectus: cuiusmodi sunt fenestre colūne z id genus reliq̄. Et si ad alphabetū aspicias p̄muꝝ eius elemētū A mox Abbatiam p̄feret: quā illuc p̄stituentes dispiciēduꝝ erit: qd̄ ad loca religiosorū spectet in Monasterijs Cenobijs z Claustris: z qcquid suggerit iuxta l̄raz ordinem pro loco maiori sumamus: vtpote itez A respiciētes: imaginabimur facilius Armētarium in quo armēta siue boues stabulātur: deinde B. balneū z plura: penes huius p̄sonantis cuz vocalib^o cōbinationē vt belluariū in quo Abbas pro sua dignitate se

Capitulum

Septimum

ras pseruet: bibliotheca/bouicidariū z sic deinceps poteris
hāc litteraz copulationē facere iuxta formā quadrati quod
inferius trac. 3. ca. 12. ex Publicio applicabimus. Cū autē p
torū monasteriū trāscurrimus: prioris Alphabeti subsequēs
lra videlz **B** nobis barbitōsois bellatoris bibliopole boui
cide z bubulci domos mōstrabit. Ita quoq; **Q** cum qnq;
vocalib⁹ iūcta: z d. ac relique deinceps que qsq; pro suo libi
tu effingere poterit. Sed maxime obseruādum cēseo vt hu
iusmodi vrbē/ciuitatem/oppidū/castellum/villam/pagum/
municipiū/vel castrum: pro maximis sumamus locis: z ca/
sas/domos/edes/delubra/tēpla/ac reliqua eius gñia pro ma/
iorib⁹ locis itus z ex quantā pcedit scrutemur imaginatio/
ne in huiusmodi fictis sicuti in realib⁹ singula notamus: vt
qualia menia: quales parietes: qbus vestibulis/ianuis/anti
cis/atq; posticis/desoris secernātur: vtrū atria habeāt edes:
vel vnico ostio: vel humili ianua platee pateat itroitus ca/
se: Ast siue corporaliter siue fantastice (vt in pposito) iterio/
rē scrutemur domus q̄litate sumope notādas (velim deal
baturas picturas tabulaturas: colūnaz intersectiones atq;
pilaria. Trabes gradus: diuersarum camerarum ianuas: ca/
merarum varietates z exornationes: vt scilicet aliud cena/
culo aliud cubili Thalamoq; locet: q̄ in coquina Aula vel
stupha. Quis etenim prudens in coquina iuxta ignem.
Stratus/Lamas / Sabata/Lunabula/reponet z non ma/
gis culina instrumenta: Sartagines/ollas/patellas/craticu/
las/artanos/ z id genus reliqua? Quisquis horum gnarus
fuerit ex Architecturis rerumq; notionibus: quas vel do/
ctrina de his scribentium vel experientia z practica atque
contuitu familiari adeptus sit vt singulis artificibus singu/
la applicet instrumenta facile profecto pene infinitos fin/
get locos sibi opportunissimos: quibus tamen (vt sepius re/
petam) solis non vtendum suadeo: nisi vbi forsan realia ad/
manum non suppetant. Quisq; autem sagax operator ac

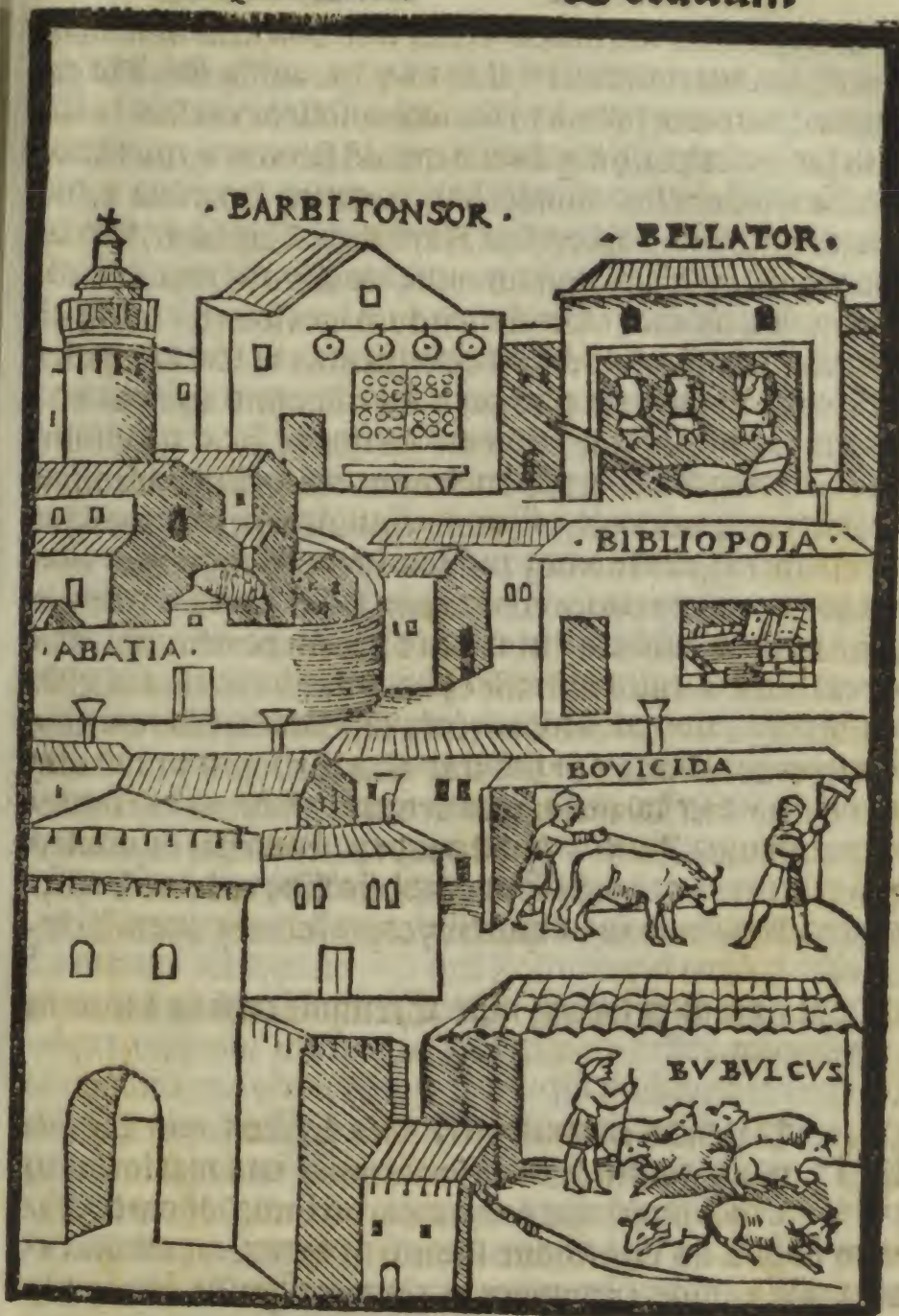
Tractatus

Secūdi

cōmodationibus suo officio vtitur instrumentis non tamē omnibus idem modus est alijs nāq; hic alijsq; iste. Nō enī requirit barbator incudem fornacem/solles/tenellas / mal/leas/limas/scalpra/hisq; similia que ad fabrum attrinent: sed potius Rallum siue nouaculam pectines lauariola z suo idonea officio: que fabro (siue Flurifaber/ Cuspfaber/ferrifa/bet: aut etiam sufferrator: aut quisquis alius sit) minime cōpetunt. Ita proinde inter fingendum loca solerter queq; cōsiderabis ad singulorū officia deseruiencia: vt loci ad opificē collatione ab instrumentis hic z ibi dispositis minora op/portunius multiplicare queas: In qua re sagax ingenium subito suffragabitur arti: potissimum vbi artifex multorum nactus fuerit notionem. Cuiusq; siquidem proprietas agni ta iunamento est: si namq; pistoris domum ingrediar non modo hic coctos panes conspiciam sed z furnum pilam z alia coquendi panis instrumenta z itidem de reliquis. Nō modo inuat similes lustrasse casas verum ecclesijs adesse. Insuperq; balificas delubra/tēpla/capellas/sacella / oratoria mente reuoluamus z in his aras altaria choros pulpita se/des/stalla/cancella/analogium/armaria/ambitus / z cimiteria notabimus. Item z inibi pauperū sepulchra / tumulos z monumenta nobilius Epythaphijs Epycedonib⁹ / Clipseis: z armis decorata z taliterq; copia locorū abundabit.

Capitulum octauum . De Exemplificatione locorum fictorum.

Quatenus commentitia loca faciliori quo poterit modo fingendi artem doceamus tam maximorum z maiorum (que communia diximus) q̄ particula/rum in quibus immediate locatio fit formas duximus subijciendas vnde exemplariter contueri possit preceptio regularum sequitur itaq; figura zc.

Tractatus

Secūdi

Ex hisce potissimum luce clarius pater quoniam modo tam vera realia (sive naturalia sint sive manu nostra absoluta) q̄ etiam cōmentitia maiora z maxima effingere oporteat. Et ad instar huius ciuitatis non modo vna verum quotquot necessarias habueris effingere facile quiueris: in quo tamē obseruandum est vt pro vna eademq; materia vt sepius iā precepimus loca maxima z maiora reddas ingenij concessione contigua. Et in ipsis minora z particularia loca cum suis intersignijs z notis considerato. Ita vt primo cum mē te effectam ingrederis ciuitatem: quod primitus ibidem cōpereris regulis nostris prioribus conforme id tibi primus sit locus: deinde Abbatiam accipias pro maiore loco z in ea Arenarium: deinde balneum. Et reliqua huius generis loca penes seriem litterarum alphabeti: sū diuersas combinationes sillabicas sumens i ipsis particulares locos z p̄prios quibus inscriptio sit cōtinuabis ita quidem vt supra in realibus edocuimus de conditionibus locorum. Et quatenus preceptionem nostram clarius ituearis formulā subieciimus: que indicat quomodo eligere loca oporteat in quali distantia: z in eis quid notabile differentias nobis locorū afferat: insuper numerum adiecimus quo pateat in quinto quoq; loco manum ad Ciceronis preceptionem designasse: z quod Rauennas ac alij volunt pro decimo crucem z. 20. 30. eorum signa deposuisse. Utq; igit promptior euadas ad typum z modum huius subiecte formule cum suis intersticijs signisq; quinti cuiusq; loci numerum locorum explebis quemadmodum supra tractatu secundo capitulo tertio precepimus. Et taliter effectis locis ad Ciceronis Quintiliani z modernorum regulas: non eris absq; copia locorum potissimum si in eis quas alij custodes locorū vocant cōstitues i quorū mēbris minutissima scripturarū repositoria vt mox adiiciemus: Verum vt oculariter rē p̄templeris iuuaumento est hęc subiecta formula.

Capitulum

Octauum

A		V				L			A
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
									
B	I	B	L	I	O	T	E	C	A
11	12	13	14	15	16	17	18	19	20
									
C		A	P		E		L	L	A
21	22	23	24	25	26	27	28	29	30
									

Tractatus

Secundi

Sunt pleriq; singulos locos notātes vt pote in p^r Rosariar
in. 2. caules/in. 3. caseū/in. 4. panē/in. 5. pisces/in. 6. aleum: z
ita deinceps: ceteri vero in quolibet angulo camere hoīem
pro custode loci deputādo: in ficticijs nō penitus refutarē
si tñ hoc ipso memoria adiuuetur. In realib⁹ satis est qđ
hoīum manu pstitutum cōperio: tñ pro differētijs locorum
talitā qñq; fingimus. Penes iam tradita locis in Abbatia
fabrefactis: sup est ex ordine alphabeti domum primam sci
licet barbitōforis accipere z pariformiter eam locis replere:
qđ absq; difficultate fiet ex modo mōstratis. Ordo tamen
describi poterit vt penes alphabetū in abbacia sumamus
pro maioribus locis Aulam bibliothecam capellam siue co
quinam dormitorium/estuarium/fabrilem/ domum/grana
reū/horreu/infirmariā/lauatorium/molēdinam/numula
torū/olearium/pistoriū/refectoriū/stuphā/tonforium/vina
riū. Et in his penes pdicta, substituere locos. minores cu
iusmodi sunt. Parietes colūne altaria z id genus reliq; in
qbus si pstituerimus hoīes nobis notissimos: et in eoz ar
tub⁹ loca effingamus eo qđ ordine vt p^rmus dexterue pes
primo nobis sit loco: femurq; pro scđo manus dextra p ter
tio: humerus deide quartus sit locus: caput qntus: hūme
rus itē sinister sextus: leua septimus: femur aut octauus: z
pes sinister nonus: infinitos pene locos facillime constitue
mus: p iscriptiōe saltē q lris realib⁹ māl⁹ib⁹ cōmode fieri po
terit vt infra lati⁹ explicabimus: quos tñ locos exercitatis z
dū necessitas cogat pcedimus dūtaxat vbi singula qs vba
locare voluerit alicui⁹ text⁹: imagines aut viuas z loca mi
nora cuiusmodi diximus parietes colūnas ac reliq; talia ici
piētū eē volumus. Quib⁹ etiā vocales psonatib⁹ diuersimo
de iūcre copiā locoz subministrabūt vt postmodū ex qdra
to deducē poterimus z figura circulari: hic aut modū vnū
explicādi grā adiecimus: quo variādi def itellec⁹ Al si qđē
psonatib⁹ anposita faciet Ab ac ad aff ag ap al am an aq ar

Capitulum

Octauum

as at au ax zc. Ita z filr Ebec ed zc. itide quoq; de i z o au
q3 v: s3 breuitati studetes posthnda duxim^o: cu itelligetes ex
paucis facile plurima plectet: z stolidis vix vnq3 satis dici
queat. Insup psona qq3 vocalē sibi assumē poterit vn z lo/
coz varietas resultabit vt in hac palam ijt figura.

Ordo in cōmenticijs locis pstituentus.

1 Barbitōsor	4 Fornarius	1 Macella	3 Rishauer
2 Bellator	5 Fumifex	rius	4 Rubricator
3 Bibliopola	1 Bardian ^o	2 Medicus	1 Sartor
4 Bouicida	2 Geometra	3 Mules	2 Serrator
5 Bubulcus	3 Bigemechr	4 Molitor	3 Signifer
1 Calopi/ fer	4 Bocheler	5 Mulio	4 Soliferrea
2 Cerdo	5 Subernator	1 Mauta	5 Sutor
3 Lingulator	1 Castilufor	2 Necromā	1 Tabula/ rius
4 Colonus	2 Herbarius	3 Misfer	2 Theolonari ^o
5 Lupfaber	phus	4 Notarius	3 Tinctor
1 Capifer	4 Hospes	5 Mucius	4 Tonsor
2 Decanus	5 Hudmeker	1 Pastor	5 Tubicina
3 Dispēsator	1 Lanifex	2 Mellifex	1 Clafifex
4 Doleator	2 Lebifusor	3 Dictor	2 Uector
5 Dux	3 Ligator li/ brozum	4 Poeta	3 Uigil
1 Faber	5 Pugillator	4 Uogeler	
2 Fenerator	4 Porrix	1 Rasor	5 Uulgaris do
3 Figulus	5 Lutifigulus	2 Rhetarius	mus.

Has dictiones desūpim^o qren^o fac. le occurrat o rdo domoz
i qb^o locos pticulares pstitue placet. Ex pms itaq; fillabis
tu alias excogita sicuti placet vt et d imaginib^o ifra. Nec te
pturbet eadē noia repeti p imaginib^o cap. 11. tertij trac. ibi si
qdē psonē noib^o imagines sūt: hic aut in eaz mātionib^o loca
desumimus. Qui tam rudis fuerit vt penes has fillabas of
ficialium domos imaginari nequeat indicium pfecto f oret
minus aptum nostro instituto. Neq; eniz posset penes eas

Tractatus

Secundi

Nota
Vba z si
gna mi/
steria

imagines (vt nostra inferius est preceptio) fabricare quare
tota spe huius nostre eruditionis frustraret: verū tñ est plu
rima vsu venire q̄ natura mox nō p̄cessit. Nec itaq; de locis
notitia tibi sufficiet cuius p̄ceptiones fabricādiq; artem vl
teriore z si quid aliud hōz vim gerens vel cōmodius offi
cium absoluens penes nos lateat verbotenus itelliges. Mo
sti siq; dem q̄daz p̄cepta a deo iudeis per scripta tradita que
vulgus ligarent: alia aut per Cabalam quā receptionē aiūt
sola traditione dignior auribus indita. Et vt Christi ver
bum est nō eadem apostolis nō eadem itē discipulis z non
eadem vulgarib⁹: eoz siq; dem erat nosse misteriu; regni dei
Siquē tu hec inēquutus fueris z plurima pprio ingenio cō
peries/ z secretiora forsan ab amicis mereberis: Mosti forsan
Rauēnatis puerbium. Qui bene soluit bonus artista eua
dit. Si tñ pecunijs qsq; disciplinas mercari poterit Cres
diuitie cū Salomonis p̄tenderent sapiētia. Beatus q̄ itelli
git z quē deus erudierit magis. Ad alia stilus vertamus no
sti q̄z libeat nōnunq; libero tecū p̄fabulari ioco.

Capl'm 9^m de Euacuatione locoꝝ p̄ deletionē imaginū.

Detrus
Rauē.

Hactenus quoad p̄missum nouimus loca in infinitum
multiplicari pro augenda memoria posse non abnuen
tes alioꝝ snia deduximus. Neq; quūquidē id nō oibus eque
gratum haud ignoremus potissimū his q̄ Tullium imitan
tes centuz dūtaxat loca cēsēt habēda. Quatenus itaq; hi
locoꝝ vitent copiam: duo potissimum p̄ducunt vtpote vel
q̄ in vno loco plures imagines ordinēt: vel iā positas quo
q; modo deleant z obliterent. Plura q̄dem simul connecti
posse Rauēnas nō abnuir: qd̄ quomodo fiat apte posterius
capite tertio tractatus tertij videbit. Sed quātum huc atti
net. Quēadmodū animus noster raris/inusitatis/pulchris/
p̄cios/s/mirabilib⁹/terribilib⁹/aut quolibet aliter singulari/
bus/p̄mum excitat: si q̄dem huiusmodi q̄ppiam agere/traz
ctare/laborare/destruere/renouare p̄sideret: ita per oppositū

Capitulum

Nonus

in uersione mentis ab his eorum memoria oblitterat adeo quod
ut ipsis/abiectionis/extricationis et locis alia reponi queant. Id
autem publicius in hec verba docet. Ne diuturno iugique labo
re/locorum idagine nouorum mentem animamque perficiamus perfertis
iam notis: nouarum rerum adiunctione perfundemus ut inde me
morie hinc obliuioni succurrere possimus. Temporum iterdu
curriculis priora queque obscurari debilitari et refringi sine
mus: aut veluti e sedibus percella etiam aduersa tempestate eie
cta vacuas iam domus mentem iducamus: hec ille: Clarior di
uersosque alios alij modos habent: his siquidem placet ut finga
mus cortina viridem priores imagines occultare. Illis autem
ut loca palleis repleta estimemus: ceteris vero ut pretermis
sa imaginum consideratione sinamus eas obliuione euanesce
re. Tam diuersi varijque de hac re sunt modi atque opiniones
quot sunt ferme huius negotij authores. Sunt namque qui ve
lint ut imaginemur ac quod spem veniat priores repositasque ima
gines persternens: vix id mihi difficillimum adappareret et eo
ipso imaginum recordari quo obliuisci velimus. Sed consul
tius visum est: per rebus lectionibusque quotidianis/predicationi
bus/causis et negotijs: quorum indies reminisci oportet vnum mo
nasterium autue alium quendam locum maximum deligere: in
quo mille constituamus loca. Et quoniam singulas dictiones pone
re non oportet sed saltem scribas ipsas res summatim pro quibus suffi
cient ad magis ceterum loca. Si proinde quotidie lecturus
sis/lectionem/predicationem/causam/vel negotium/ prima diei in
primo centenario/posterioris autem in secundo: et ita deinceps quo
usque millesimum attigeris decima die cum decima lectione. Et
si interea non repetieris priores imagines precedentium dierum
perculdubio (etiam si noluisse) oblitterate erunt. Quoniam quidem
iugiter repetenda erant cum locis si perpetuo retinere placuisset:
taliter itaque locis euacuatis obliuione. Ab initio ordiri po
teris in primo centenario vndecimi diei lectionem seu actionem
sue negotium collocando. Reliqua vero perpetuum retinenda sunt

Jaco.
publi.

Consul
tatio opin
ionis

Tractatus

Tertii

proprium firmum solidumq; ac sepius repetitum expetunt locū: ita qdē ut qui multa diuq; retinere velit multos sibi cōparet locos necessarium est: ut Rauēnas testat addēs q; sibi cētum milia locoz cōparauerit: qbus postmodū decem milia superaddidit: et postea inq; nec cesso tñ loca fabricare. Insuper ait Illoc suadeo ut i ecclesia et monasterio habeant loca: solum pro reponēdis reb⁹ quas quotidie cōuenit recitare: ut sunt argumēta/rationes/fabule/historie/et p^o dicationes/que in quadragesima fiunt: et hoc officium illis locis tñ deputetur. Ut igit iridez sepius repetamus locos mensatim terq; quaterq; et vacuos et cum imaginibus quādo deposite fuerint repetēdos sūmopere suademus. Si qp^ope pene infinitos cōparauissemus sūm omnia accidentia opportunissimos: vbi non reuideremus sepius: eorum memoria nobis deperiret atq; tota spe nra frustraremur.

Tractatus tertius. De imaginibus.

Capitulum primum. De Imaginum diffinitione: et diuersa appellatione.

Post lōgam de locis quatenus hec nostra traditio exigit determinationem: supest que deinceps ad essentiam huius artis spectant: seriosius absoluamus. Cum igitur ppter vsum locus sit et ut in eo aliquid contineatur super est imagines in p^osentia respectu quaz loca fecimus in ipsis depingendas omniphariā p^osideremus aliqn frustra elaborauerimus hactenus: frustra siquidem papy et chartamue laboriosius efficeremus si nil litteraz eis inscriberemus: et inania in hac arte forent loca nisi in meliorē vsū verterentur: Hinc de idolis simulachris seu imaginibus rerum memorādarum diffinitionem/divisione/conditiones/formationes et deniq; applicationē atq; vsum huc afferremus. Et qd ad primum attinet: huiusmodi figure variam habent denominationem utq; Species/idolum/simulachrum/similitudo/figura/forma/idea/et imago/sepe nominentur ac alteruz

Capitulum

Primum

pro altero dicat: vñ & si re ipsa hoc ipm quo litterarum loco vti-
mur vnũ sit diuersa tñ diuersis respectib⁹ sortitur noia. Di-
cit eni Cic. lib. 3. noue Rethorice ad Herenũ imagines sũt
forme qdam & note & simulachra eius rei quam meminisse
volumus. Qd genus equi leonis agle memoriã si volumus
hẽre imagines eorũ certis in locis collocare nos oportebit.
Et eũ imitãdo Quintilianus in vñdecimo institutionum
ingr: opus est ergo locis que vel fingunt vel sumunt: ima-
ginib⁹ vel simulachris q vtiq; fingẽda sunt: imagines note
sunt qbus ea q ediscẽda sunt notamus vt quõ Cicero dicit
locis p cera: simulachris p lris vtamur hec ille. Dicit aut
spes nam si meminisse veliz alicuius rei nõ ipsam penes sub-
stantiã mãm in aia repono: sed tñmodo spẽs eius: nõ eniz
(vt sup̃ ex Ar. 3. de anima allegauimus) lapis est in anima
sed species lapidis: hinc. S. Thomas pma parte Sũme ar-
ticulo. 9. q. 13. duplicem ait spẽm esse vnã que sit natura cõ-
municabilis pluribus indiuiduis imediate sũm nomẽ & ra-
tionẽ equaliter picipatã vt homo. Aliã vero intẽtionẽ que
in aia quiescat: vt spẽs in aia vt eniz sibi placet ibidez. q. 85.
in dilutione. 2. obieci. pmi arti. 2. dñs abstrahit spẽs a mate-
ria sensibili itelligibili cõi & indiuiduali. Et in scda solone p-
mi arti. q. 84. asserit aiaz corpora aliasue res nõ p essentiam
sed eaz spẽs intelligere: & addit ibide articulis tertio & qarto
qm̃ nihil per ifusas sed tãtũmodo per eas q a reb⁹ sensibili-
bus abstrahunt: & in illis eũ statuit ordinẽ 2⁹ 2c. q. 173. in cor-
pore. 2. arti. primum spẽs sensui p̃sentẽ: scdo imaginationi
dehinc si fieri abstractio debeat speciei itelligibilis intelle-
ctui possibili offeratur qui fantasmatũ speciebus imutatur
sũm illustrationem intellectus agentis. Sed ad memoriã
(qm̃ memoria speciez ab aia pceptaz est thesaurus & retina-
culum) quattuor concurrũt motus p̃mus spirituum a cogi-
tatiua siue imaginatione figuras ipsas ad memoratiuã
transferens. Alter est in affixione earum in ipsa memoria.

Cicero

Quint.

Spes

S. Tho.

1. q. 13. ar.

ti. 9.

Tractatus

Tertii

Idoluz. Tertius vero quando ad cogitativam reportantur: postre-
mus dñ cogitativa eas recognos. it: qđ pprie memorari est
Ex qbus liquido pstat qñ similitudo illius rei quam me-
morari lubet si ad ipsaz aiaz z modũ quo abstrahit a re me-
moranda recti cōparet nūcupabit spēs. Sed idolũ dī si nil p-
ter seipsaz denotet vt enim Cicero est auctor lib. j. de finib⁹
bo. z ma. idola sunt imagines ianes: possumus pinde illas
**Simula-
chrum** figuras que nil pter seipsas nobis significāt nūcupare ido-
la vtqz si togā pro toga collocauero. Simulachruz aut ppe
ficta alicuius dī imago vt recte pro vorace lupū imaginatū
lheluonis dicā simulachrum. Similitudo superius qđ ad
imaginē est. Nam Cicero in tertio noue rhetorice. Qñ re-
**Simili-
tudo** rum similitudines: imagines esse opz: ex oibus verbis nos-
met: notas nobis similitudines eligere debemus. Et recte
qđem pceptio enim intellectus similitudo est rei intellecte vt
b. Tho. hēt in fine corporis scđi articuli. 27. q. pme ptis sum-
me. Est nāqz aliqua similitudo rēpresentationis inter cogno-
scens z ipm qđ sub noticia est. Et quēadmoduz dicit. q. 35.
in dilutione pme obieci. articuli pmi. Similitudo qđam est vt
pncipium z hec exēplar nūcupanda est. Alia aut vt pnci-
piatū que rectius imago dices. Sicqz pariformiter spēs r i
memorāde ad rem vñ abstracta est si pferat eius similitudo
venit noianda. Neqz semp opus est oimodam esse similitu-
dinē quatenus pposito deteruit: quom pportionalitas ple-
rūqz sufficiat maxime inter corporalia z spiritualia si qppe
p deo Solē locauero satis cōmouebit memoriā pportiona-
litas qua in hoc hos pfero: qz veluti deus cūcta gubernans
Figura pēst solus oib⁹. Ita z vnicus pheb⁹ preceteris qbusqz stellis
vel siderib⁹ magis orbem collustrat vniue⁹ sum. qñquidem
z ab ipso alij planete z sydera lumē participāt. **Figura** z for-
Forma ma pene idez esse vel ppinqua noscūtur ex. b. Tho. Figura
aut a fingo dicta est: que dat quantitati terminationē. j. pte
q. 7. arti. j. Sed forma dat esse specificum artificiato: poterit
proinde

Capitulum

Primum

proinde abstracta rei species in loco imaginata: similitudinarie: vel figura vel forma dici sicut quod hoc autem illo modo qualificata precipimus. Ideas iuxta. b. Augusti: lib. 80. q. latine possumus vel formas vel species dicere ut verbis et verbo transferre videamur: deus etenim idea ab eis sicut or grece: quod est species et forma. Et est sicut doctor Angelicum. q. 15. prime partis: forma exemplaris: quia res sunt et cognoscuntur que est in mente artificis: iuxta hanc autem sententiam. ipsum exemplar faciendi imagines rei memorande: idea dicere: sed permixtum his terminis uti mur visitatori attamen vocabulo imagines dicimus ut est apud Cicronem et Quintilianum ac Theophrastos ferme omnes. Est autem proprie imago sicut. S. Thome. q. 35. prime partis ar. 1. quod procedit ad similitudinem alterius et igitur ibidem ar. 2. duplicem inquit imaginem esse: unam que in alio est perfecte id est in eadem natura ut filius est imago patris: et ad eius rationem tria potissimum requiritur afferit prime ad Cor. ij. lec. 2. videlicet similitudinem originem et equalitatem. Alia autem est imperfecta. id est in aliena natura ut statua quam Cesaris imaginem vocamus: et ea nobis amplius convenit: non etenim propria semper licet uti: Et proinde omne id cuius notitia servamus nobis memoriam alterius rei ex locis relictam dicimus imaginem ut veluti eam similitudinem que Regis notitiam affert plerisque placuit imaginem eius dici: ita quoque alterius recordamus id eius dicimus imaginem. Quia imago est similitudo et significatio rei quam volumus locis tradere. Nihil enim propter materie intellectum auctore Tullio imagines sunt. Et recte intellectus materie: nam ut Tullius super Aristotelem de memoria et Reminiscencia inquit: Sicuti figura Annuli vel sigilli dereliquit in cera per impressionem sine materia sigilli. Ita quoque memoria in se suscipit a sensibili similitudinem seu picturam eius absque materia: hinc memoria circa imaginem non negociatur ut circa rem sed circa similitudinem eius. Quare optime fiet memoria propriis rebus imaginibus ut similes sint rebus.

¶ Capitulum 2^m. De Divisione multiplici imaginum.

E

Tractatus

Tertii

Propter hoc quod imaginum hec perfecte et clarius: illa vero
 imperfecte et obscurius imaginatum representat: quod plures
 alie ipsarum sumunt proutiones vel respectu materie eorum quorum
 sunt vel respectu modi quo formantur: quantum eadem ad me-
 morabile attinet duplices inquit Cicero similitudines esse
 debent: vne rerum altere verborum. Et quemadmodum extremas (quod
 alij vocabulorum seu dictionum vocant) oratori nullatenus persua-
 dedas vult Sibiutus: ita rerum (quas Quintilianus finiarum
 et plerique alij orationum aut propositionum appellant) rethorum pro-
 prias asserit. Et hoc ea causa arbitror: quia Tullius ait tunc nos
 plus negotij suscipere magisque ingenium nostrum exercere: cum seor-
 sum cuiusque vocule memoriam expetimus. Quam habet et ideoque
 verborum similitudines sunt cum summatim vniuscuiusque nominis et
 vocabuli memoria imagine notatur. Et eas nonnulli ita descri-
 bunt. Vocabuli imago est similitudo termini in toto vel in parte
 similis eidem pro illius memoria capta. Sed rerum (inquit Li-
 cero) imagines exprimuntur cum summatim ipsorum negotiorum
 imagines comparamus: At hoc nonnunquam vniico efficimus si-
 mulachro: ad instar horum qui in corrigia vel paniculo nodum
 duntaxat nectunt quo negotij rei aut persone autue alterius quod
 libuerit intuitu reminiscantur. Est autem imago rei: vt nonnulli
 volunt quia non tam oronem per quam exprimere pensamus quam
 rem ipsam ea significatam: vtque amplius querere videamur ver-
 borum finia quam dictiones quibus exprimitur. De itaque imagines
 diuersificantur prout varie sunt res memorabiles simplices. scilicet
 lre syllabe dictiones: vel etiam res aut multipliciter compositae.
 Quas si ad memorandam referamus has optime seruat in-
 pressas: illas vero debiliter. Quis vt piculum vites: sumito
 imagines viuas secundum substantiam: aut quibus viue vtantur veluti
 instris: aut aliquid circa easdem operentur. Denes rerum causas quod
 duplices si imagines partiri libeat quadripartitam secetur:
 Aut enim uero res memorare velimus aut voces ipsarum
 notas sicutque iuxta obiectalem rationem tanquam materiam circa

Capitulum

Tertium

quam anterior est diuisio proximi capitis. Altera quidē ab illarum sumitur formalitate vt bene circūstantionētur: quatenus ad instar colorum magis minusue obiectent potentiam: vt has plus illas vero minus ammirantes diuersimode ad significata cōmoueamur. Tertia abinde poterit desumi partitio quāquidem aliquē laudabiliter consequutionē finis fixam/clarā/atq; distinctā efficiūt/et debitā interlucetium specierum in memoria conseruationē operantur: eo potissimū qd firmiter impresse et imāginate: iuxta suas conditiones officiū bene exoluūt. Lādūce vero debiliter aut ppter prauā dispositionem: aut malā impressionē. Si postremo penes faciendi modos secernātur: quasdam pprias nominabimus: quales per Similitudinē/colligātiā/cathe/nā/et artem dictionandi sunt. Reliquas vero metaphoricāz proorsus nūcupabimus: vbi videlicet Cōparatio/figmētum/Transumptio/et inscriptio aliq; id genus accesserint modi: latius explicādi. Illarum aut diuisionum prosequutio clarior erit in sequentibus. Quomodo sigdem materia memoranda varia sit et que cuiusq; imago: formandi modus indicabit quem penes memorandorum diuersitatem assignabimus diuersum. In presentiaz equidem quo facilior atq; succinctior fiat eruditio: conditiones imaginum ad bonā dispositionem requisitas inuestigabimus.

Capitulum 3^m. De Substātia et quātitate imaginum.

Cum huius nri instituti sit cōmouere memoriā nālē et ad retinendum et ad recordandū reminiscēdumq; et id minime vñtatis frequentatis quortidianisq; rebus fiat: preuēdirēq; equiuocatio multitudo ociositas et si que plures sunt huiusmodi male conditiones sūmopere p contrarias explodēde sunt: Cūuas itaq; substātiāl'r pcedere capite imagines eē iussimus qtenus operent qppia circa inanimata/ociose sigdē paz cōmouēt nisi quid circa ipsas fiat: Et ita reliq vitabis picula si que accētia imaginib' accōmo

Substā
tia

Tractatus

Tertii

Quanti-
tas

Quanti-
tas dis-
creta

da eis in esse concesseris. Quod autem quantitatis est non exiguas (vt de locis precepimus) esse op3: minima enim uero minus cōmouēt: exilia qppe minus obtutui patēt: cuius modi sunt vestuce/arhomi vel aliqd similiū: que nāq3 adeo parua res est vt sensuz vix aut debiliter moueat: neq3 fantasmā sufficiēter cōmouebit z ide mala fiet imp3ssio. Sed huiusmodi minutissimaz rez Rauennas copiā locari voluit: vt p formica plures formicas arborē ascēdētes vel descēdētes: pro pulice excutientē pulices. Et ppterea tñ nō excessiue molis sumēda erit imago: veluti nāq3 oculus iproportio narium solis cādorē nō fert: vt de noctua Aris. 2°. meta. probat: ita imaginatio nō cōprehēdit iproportionatā memorabilis similitudinē. Cū non aliter res fantasiabilis sit q3 sensibilis. Et excellens obiectum corrūpat sensum. Numeralis imaginū regitur cōpetētia: ne vel pauciorib⁹ necessario vlt abūdantius ipsis fluctuemus. Et ppterea nō plures in eodem loco reponant que nō idē importāt: velut p bello: poterimus duos aut plures decertātes collocare: nō aut idē locus capiet iustitie castitatis tēperātie aut similitum imagines: Alioqn quā similitudo locoz parit pfusionē: etiā idisti cta imaginū copulatio efficeret: Nihil attñ officeret nōnū q3 plures vnius imagines ptes collocare Rauēnas quoq3 haud dubitabat diu mēmorandoz plures imagines vni loco cōmittere: qd nō penitus improbarē vbi firma fortisq3 impressio: z iugis repetitio accederet: z ea illaz cōnexio foret q3 colligata qdā cooperationis cathēna videant. Respect⁹ nāq3 figuraz adiucem plurimū reminiscētie pfert: vtq3 si petrū cū paulo opari cernam nō modo vnius sed vtriusq3 recorder op3. Quamq3 vero pauca facilius memoremur q3 plurima: (z ob id maxime vitāda sit inutilis rez cōgeries) nō tñ diminute debēt esse imagines q3 officiu3 exoluere ne queāt: Supabundātiā aut vitabimus: si imaginē operantem effingamus que sua opatione pluriū vices suppleat qñ

Capitulum

Quartum

qdem totam sniaz actione sua nobis iferat: imo ⁊ per Artē dictionādi itidem vitiū tollet vt ifra patebit. Ne quoq; cōturbet multitudo: Colligātia (de qua iferius) ⁊ accidentiūz pñderatione in subiectis p̄cauet: Insuper si vnum oppositorum alterius agat presentiam: vel si metaphora vtamur. Et qñ attributorz psonaliūz rōnes que p metaphorā attribui possunt rei nō corporali repiatur ipsius ad rem corporale habitudo satis appropriabilis: tūc eādem rē corporalem vel potius illius similitudinē sumimus ad notādā rē incorporale. Illec quoq; multitudo imaginūz supflua vitat sono vocis: vt si p his carminib⁹. In verbis qd vis in factis nihil habebis: ⁊ itē: Litore quot pche tot sunt in amore dolores: colloceſ puella quā noui hec suis procis semper respondere: hec tamen latius infra. Si tamen plures in eodem loco deponere velis neēiūz est vt in eis ordinē pñderes: qd fiet vel eas in surſuz ordinādo vnā sup̄ aliam vt si petruz in terra decūbētem imageris cui Joānes ifidens molestiaz faciēs ob id a paulo pcutiat ⁊ hermānus eos diuidat: sicq; proximior terre p̄mū habebit locū ⁊ ita deinceps. Itidem fiet in latū vel q̄tenus in p̄ncipio loci petrus ponat ⁊ ei adiūgat Joā. ⁊ illi paulus cui sublegrtur hermānus: P̄derit quoq; fieri vt petrus locū ptingat stās muro appodiat⁹: ⁊ an illū Joānes resideat: paulus vero genuflectat ⁊ hermānus iaceat. Inſup in loco Altare vel arā ſingamus ⁊ iuxta illa serie qdam aptemus in ordinē: vel mēſam optime paratam in qua ordinati discumbant.

Capit⁹ 4^m. De q̄litate imaginū ⁊ effictiōe atq; notatiōe

De qualitate aut imaginum que memorātem excitare queat hec est Liceronis snia: qua ingt. Docet nāq; natura qd oporteat fieri: nā si quas res in vita videmus quas vſitatas meminisse nō solemus: p̄pterea qd nulla nisi noua aut admirabili re cōmouet animus. At si qd videm⁹ vel audimus egregie turpe aut honestū icredibile magnū

E iij

Tractatus

Tertii

et ridiculū id diu meminisse p̄sueuimus. Quare et Sibullus
 raras et ridiculas esse voluit imagines: vtz Petrus Ra-
 uēnas non modo raras sed et mirabiles/inusitatas/iocosas/
 horrendas/egregias/turpes/et aliquid operantes esse cēfuit
 oportere. Quaz sententiam Publicius pene seruat: iubens
 vt sint mirabiles/delectabiles/timorose/aliaue notabili pas-
 sione affecte. Quibus alij addunt vt pprie constituantur et
 vniuoce: et tales que nālem tantūmodo memoriā excitent.
 Eius siqdem gratia adiuenta est hec ars: qua qui sola semp
 et in quotidianis potissimū studijs vti velit non secus illi
 p̄tingeret: q̄z his qui corpus p̄tinuis medicinis natura de-
 stituūt et tabefaciunt. Habeto itaq; pro regula vt ima-
 o sit
 mirabilis/delectabilis/ridiculosa/vel crudelis/rara timoro-
 sa: mirabilis videlz gestus: trucis aut crudelis: vultus stu-
 pētis: tristitie plena: aut aliter quolibet singularis q̄ si natu-
 ra talem nobis nō p̄cesserit: cogitatione saltem nostra fiat:
 cui plurimū adimiculant: Effictio atq; notatio. Effictio/
 ne siqdem corporis faciez certis describimus signis vt Pu-
 blicius docet vt p̄ Sene. Tremulū/curuū gemētem/labijs
 demissis et cano mēte hoīem effingamus ac per opposituz
 p̄ Iuene pulchro aut sedo ingrimus his signis formā suā
 venustā: que sunt colli lōgitudo/capilloz digitoz et totius
 corporis proceritas. Maris/oris/auriū/mamillaz/vētris/pe-
 dūq; breuitas: frōtis oculoꝝ pectorisq; amplitudo et his si-
 milia. Insup notatione q̄dam singulari p̄sideramus affect?
 cuiusq; aialis nāles sim ppria eius: vtpote q̄ sit lupus vor-
 rax/lep⁹ timidus: Cap fugax: leta iuuēt⁹: Tristis Senect⁹:
 prodiſa adolescentia. Auara mulier: vir liberalis: pallida fa-
 mes: et pene infinitas id genus q̄lirates ex poetis qbus hec
 describere proprijsimū videtur venari poterimus. Alio/
 quin sine ipsis solo relatu ex historias narrantibus imbibe-
 re licet: Vtpote nesciā nisi ex auditu Enniū bibulum fuisse
 poetam Homeꝝ vinosum: Delicacem Accorā: et voluptuos

Effictio

Nota-
tio

Capitulum

Quintum

sum Epycur: Virgilium sodomitā: quorū imagines a q̄lū
ratibus similitum que nouius depigere possemus.

Capitulum quintum. De Actione passione ⁊ vniuoca/
tione imaginum.

Quoniam prelibauimus imagines ociosas non cōmo/
uere animū. Oportet p̄inde semetipsas mouere aut
aliūde cum insigni quadā nota pulchritudinis tur
pitudinis: ridiculi autue alterius p̄cipui: sine q̄bus vel pax
vel nihil pateret imaginatio nostra. Collocemus proinde
semper imagines cū motu actiue aut gestu: crudeli ridi- u/
loso/pulchro/turpi/incōsueto/ ⁊ insolito ⁊ id genus miratu
dignis: que mētē aīumq; excitent: qđ res aīa carentes mini
me facerēt nisi in manu alicuius eas mouētis collocaremus
vt ex motu illo memoria nālīs cōmoueat. Quare si quid
necessarij non parauit natura cogitatio nostra adijciat: qua/
tenus ⁊ sensatas ⁊ egregie sese exercitātes admittamus ima
gines. Ad autē p̄cipue quoq; obseruandū est: quatenus hu/
iusmodi imago q̄ppiam vel in loco ipso aut circa eū opere
⁊ potissimū si simplicē dūtaxat collocem⁹: Si q̄ppe Joānes
memorāndus foret: Joānem aliquē cui videlz hoc nomē sit
tibi notū vel ob amicitia aut inimicitia itē aut p̄pter virtu
tes vel vitii seu quomolibet aliter insigni nota: ⁊ hūc in lo/
co aliquid singulare operātes imaginari opz. Vel si res ina/
nimata fuerit quatenus aliquid circa ipsas agat: veluti si li/
bri meminisse velim vt in alicuius manu librū legentis fin
gaz opz: Agere nāq; imaginem autue pati necesse est. Ocio
sa quippe vel pax vel penitus nihil cōmouent. Ut sepe nu/
mero gestu corporis p̄ dictione vtamur vt p̄ bello bellātes:
ita pro scriptura scribētes ⁊ ita deiceps: qđ facile obseruabi
mus: cuiq; persone p̄pria arma instrumēta ⁊ officia ada/
ptantes: quatenus ei solita ⁊ p̄sua in operacionis ⁊ auxiliij
suffragiū adiūcta imaginemur. Sui etenī vnicuiusq; arma
instrā ⁊ officia (vt inquit Publicius) authores distiguere

Tractatus

Tertii

Uniuo/
cario

poterunt. Aratrum enim rastrum et huiusmodi non aurifici
 producant: sed ad rusticum spectant: ita Galea torax lancea en-
 sis et id genus infra bellatoris sunt. Id denique sumopere ca-
 uendum est ne equocatio: que est mater (ut aiunt) continget et
 erroris memoriam fallat: Ut illi accidit qui dum pro argumēti pro-
 positione maiorem posuisset leonem et pro minori versusum respo-
 surus dixit nego leonem et concedo versusum: volens dicere nego
 maiorem et concedo minorem: si plerumque non satis exercitati sal-
 lunt in perspicax ingenium et memoria naturalis suffragetur ut si ve-
 liz meminisse huius dictionis lapidis: ponamque lapidem reale
 pro imagine accideret forsitan ut pronunciam petra vel silex hec
 siquidem imago ad ista synonyma habet similitudinem proportionem
 ne analogiam siue equocationem. Insuppono imaginem que ex-
 primat hanc dictionem canis nisi aliud adiecero erit imago
 equoca ad canem latrabilem/pisces marinum et Sydus celeste
 veluti et hec dictio est: quamobrem sume enitaris proprias sum-
 mere imagines. Quare et in trasumptionibus congrua uten-
 dum est similitudine et proportionem: et debita Etymologia si-
 qua placet necessaria erit. Et recta interpretatio atque proportio-
 nata vocis cognitio. Hic copiose imaginum accepisti naturam:
 Id duntaxat super et ut habitas firmiter memorie commendes
 atque sepius iteratisque vicibus tecum repetas: Imagines proinde
 alphabeti seu nomina demonstrantia litteras bene memoria tenean-
 tur ut sepius repetantur quomodo autem huiusmodi imagi-
 nes fiant inferius cap. nono edocebimus.

Capitulum sextum. De varia sumptione imaginum.

Si tecum repetes que super recessimus: Imagines sunt sili-
 tudines siue rerum siue verborum: Rerum autem imagines facimus
 effingentes negotiorum similitudines quibus nobis summatim re-
 presentent. Verborum autem sumimus cuiuslibet nominis et vocabu-
 li seorsum memoriam aliqua speciali nota figentes. Et hic quidem
 modus variatur penes verborum varietatem. Sunt quippe simili-
 tudines eorum vel note vel penitus incognite. Morum autem he-

Capitulum

Septimum

aiate: ille vero absq; aia: Inter aiatas aut nōnulle cōes ⁊ ali
que pprie: ppriaz vero sunt aliquae simplices ⁊ alie dupli-
ces vel multiplices. Ita pariformiter cōium ille simplices
alie aut ex plurib⁹ pstituantur partibus quēadmodū posteri⁹
liquebit: Imaginū itaq; has pprias: illas vero iproprias in-
telligis: que siq; dem p similitudinē colligatiā cathenaz atq;
artem dictionadi fabricamus accōmode ac pprie esse pnt
Cōparatione aut figmēto transumptione ⁊ iscriptione: licz
pprias pstituire possimus pro metaphoricis tñ potissimuz
huiusmodi ab authorib⁹ adiuuenti sunt. Qñ nāq; ppria rei
imago nobis ad manū nō est mox similitudine qdam effin-
gimus aliqd pro ipa: vtpote corporis q̄litate diuersimode
describētes. Itē notamus pprietates rei vel interpretamur
nomē illius aut eius verbi cognitionē a sono accipimus qd
cōmodi⁹ locari neq; t. Insup ab effectu cāz accipimus: ⁊ rur-
sus effectū a cā. Elrma quoq; ⁊ istra suos nobis idicāt pos-
sessores ⁊ artifices. Sic mot⁹ corporis sua hz significata: Unū
quoq; oppositoz p altez cognoscit atq; memorie in remini-
scēdo suffragat. Accidētia sūt suis isunt subiectis: sicuti ⁊ p
pa q p ipa memoramur: ⁊ rursus hec p illa Insignia deniq;
psonaz locoꝝ siue rez nobis sunt imagines p suis signatis:
Hoz lōga apud Publiciū est exemplificatio: q̄ iserius vte-
mur. Quid nāq; sit/silitudo/colligatiā/cathena/ars dictio
nadi. Itē cōparatio/figmētū/transumptio/iscriptio: ⁊ si qui
alij formādaꝝ imaginū modi sint suū excipiet statiz locū.

Capitulū 7^m. De Significatione imaginum.

Cum aut solas puras rez imagines/simplices/ cōmēda
re/memorie placuerit cuiusmodi sunt/terra/aqua/aer/
igni s/lapides/arbores/domus/pisces/bruta: ⁊ hmoi q suaz
afferūt ex se imaginē ⁊ nil vltra re ipsaz significāt ⁊ ppriissi-
ma sunt. Etq; vbi nō tales venari liceat: q̄s accepimus me-
taphoricas aliud a re quā ppa significāt ex istituto rep̄sen-
tare opz: vbi eniuero ex risu socratis designare velim prati

Tractatus

Tertii

floritionē: aliud qdē risus significabit: utpote Socratis seu
hois ppriā passionē: aliudq; repñtabit videlz floritionē at/
q; iucūditatē prati. Letez voces: qñq; ex reb⁹ z noie mixtas
cōponim⁹ signēs imagines. Un̄ triplices resultāt imagies
videlz Reales vocales z mixte. Vocalis qppe ē qñ eā sumi
mus cui⁹ cū re memorāda saltē psonātia ē: qñtū ad nomē at
tinet: vt dū p paulo aliū cui id nomē sit: vlt saltē ad solā vo
cē/silitudinē ipfecta imagine locauero: vt palā p paulo z p
petro petrā. Alia aut̄ realis dī cū nō interest symbolū vocis
tam z si re nōnihil pueniāt: ceu p paulo egregiū quēpiā z
morib⁹ ac scitate pspiciū z pbelle eruditū pstituerō: is. n. cū
beato Aplo paulo reipsa pueniet licz alio noie vocitef. 3^a
aut̄ mixta ē cū z noie z re ipsa paulo similē imaginor. Dis
itaq; imago nois rē signbit siue repñtabit aut vocē: mā qppe
memorabilis aut res ē aut vox aut signa rez vocūue: cuius/
modi sūt signa nūeroz. Et p̄ide penes Entz diuisionē mul
tiplicant̄ imagines. Siue nāq; reale sit ens siue rōnis l̄ est
cuiuscūq; sit itētiōis suā vel ppriā vel salti metaphoricā ex
petit imaginē vt penes hāc nraz eruditionē hereat mēorie.

Cap. 8^m. d̄ gñali appropatōe imaginū ad res mēorabiles

Quomō aut̄ cuiusq; tā sb̄ie qz accñtis siue ēt dictio
nis vel orōnis imago p̄p̄a fiat post hac d̄clarabim⁹
hic sūmarie libuit tetigisse ea qzuz memoriā experi
mus. Dium enimvero memorādoz imagines atq; silitudi
nes biphariā sumunt: aut eniz a reipsa aut voce ipsaz signte.
Ex pte qdē rei vlt q̄tenus in se z p̄pe p̄siderat: vel put acci
pimus eā i respectu ad officium. Qz si p̄ modo eā desuma
mus ip̄amet res in sua p̄p̄a nāliq; forma nobis cōmoda erit
imago i reb⁹ potissimū notz q̄ visui patēt. Si qdē ex officio
imaginē capiam⁹ vel ab opatione vel istro actiōis id maxie
itelligibilib⁹ puenit. Inuisibiles itelligibilesq; res sb̄ales cu
iusmōi sūt De⁹ Angelus/spūs siue demōes/z aie/qm̄ sb̄ sēsu
minime cadūt ab ipsis nulla sit abstractio for⁹ neq; cōpatio

Capitulum

Nonum

ad file vt earz hēamus pphas imagines: q̄zobzē nece vlt pictu-
ra vel fictioe vel ifraſcriptioe vel lraz ſyllabaz cōpōne: aut
ue alijs modis collocare: vt iferi^o liq̄bit. Elcētia q̄qz ſpūa/
lia cuiuſmodi ſūt hī^o itellectuales z morales eiſdem ferme
modis figurabim^o vel ſuis ſbctis. Sēſibilia aut accētia: vlt a
ſbcto vel ſilitudie z pleriqz alijs modis poſteri^o deducēdis
cōſtituunt.

Res memorabilis.

Sunt autem hec earum que meminisse velimus capita.

Res	Increata	Signanūeroz	Queſtio
Simplex	Creatā	ſiplicis	ppoſitio
Lōpoſita	Increata	Lōpoſiti	Argumē/ ratio
Simplex	de ^o ſimpli	Uox	ratio
Res	Trinitas	Littera	Hiſtoria
Signa	Creatā	Syllaba	Lectio
Uox	Angelus	Dictio	Collatio
Res	Demon	Oratio	Sermo
Subtia	Anima	Dictio	Argumētatio
Accidēs	ſenſibilis	Mota	Syllogiſ/ mus
Subſtātia	Animata	Ignota	Euthime/ ma
Intelligi/ bilis	Inſalata	Oratio	Inductio
ſēſibilis	ccidens	Idroſa	Exēpluz
Intelligibilis	Absolutū	Carmen	
	reſpectuū	Idroſa	

Horz omnium imagines diuerſimode ſunt: vt in formatio-
ne z applicatione patebit. Ante qđ tñ diuerſos ſupra recen-
ſitos modos opportunum erit explicare.

Capitulum 9^m. De Lraz imaginibus materialibus.

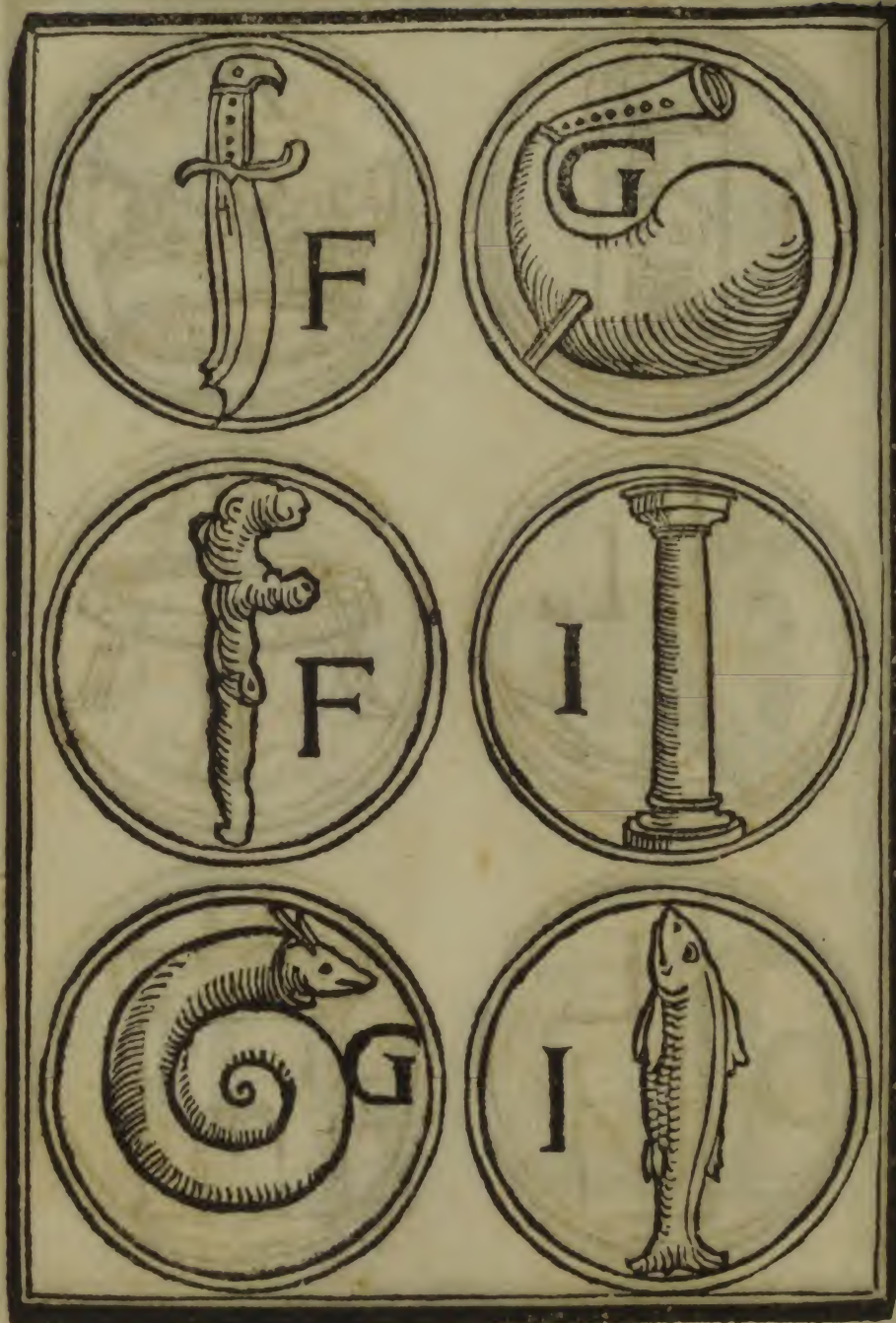
Res nōnullas māles in figura depicta ſilitudinē dūta-
rat cū lris gerētes Jacob^o Publicius ſumpſit: q̄qz ea-
rū ſiḡtio lris minime pgrueret: neqz ēt vocis ſimbolū habe-
rēt. Nōnihil attñ fabricādis imaginib^o que p modos meta/
phoricos ſūt pducē cōprobatū hēm^o / veluti i ſcriptura ſue
iſcriptioe ifra edocebim^o: z i ei^o q̄drati explicacione liq̄dius
patebit: ob id eas huc pſignauimus ſub his formulis.

Capitulum

Monum

Capitulum

Monum

Capitulum

Monuum

Quatenus rem clarius intuearis aduerte q̄ vocalis queq̄ tribus designatur figuris: sed consona queuis duabus tantum quarum nomina sunt hec.

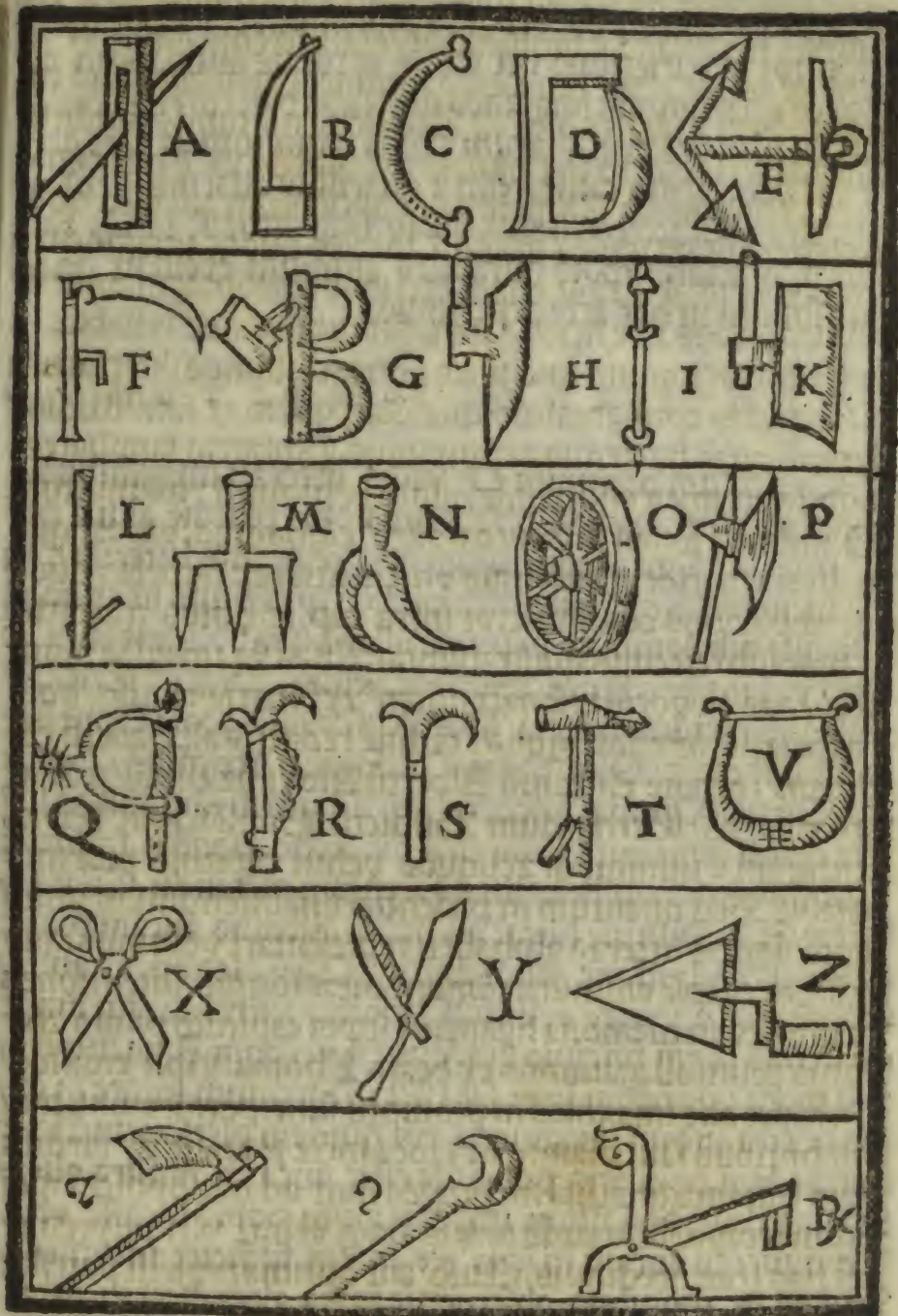
A	1 Arta	S	1 Fistula opi-	W	1 baculus ep̄al
	2 Circinus		lionis		2 Uexillum
	3 Scala		2 Limaca		1 Forpex sar-
B	1 Lutina	J	1 Colūna	R	toris
	2 Ignile		2 Discis		2 Tenella
	1 Babasum		3 Turris		1 Muluina
C	2 Cornu	Z	1 Ligo	S	2 Tuba
	1 Caput thau-		2 Securis		1 Malleus
	ri		1 Corona		2 Terebrum
D	2 Scaphium	M	2 Tripes	T	1 Uir extēsis
	1 Lancer		1 Morta		cruribus
	2 Rotamedia		2 Patibulus		2 Mallum
E	3 Serra	N	1 Mola	U	3 Torcular
	1 Cultellus		2 Domum		1 Crux
	2 Claua		3 Trigoma		2 Mauis.

Ha harum figurarum utilitas est quatenus inferius per circulos quadrati diuersimode cū ip̄is imagines cōponamus: ubi alie accōmodationes vel rez z sententiaz aut vocuz nō occurrunt: Clarij nāq̄ cōponendaz imaginum sunt modi penes similitudines z pprietates: z metaphoras reruz. In qua re nō ignores duplicem esse similitudinem. Unā q̄dem gñalem penes quā cuiusq̄ dictionis siue rei simplicis propriū adequatum sumimus simulachrū imaginē siue idoluz. Alia autē de q̄ latius ifra. Substātiarū aut abstractarū ppria non est nobis similitudo: sed earū imagines figmēto inscrip̄tione cōparatione aut trāsumptione fabricamus. Clisibiles aut corporeeq̄ substātie seipsis suas afferūt similitudines. Ad tñ inter est q̄ inanimatas tanq̄ instrumenta imaginari op̄z: quatenus persona aliq̄d vel cū ipsis aut circa ipsas cōp̄etur. Si quoq̄ aiata cōis sit vt hō vel aial aliq̄d op̄rarū ma-

Tractatus

Tertii

gineſ opz: Singulare aut quodq; aut ſeipſo ponit eſtq; ipſummet ſua imago, ⁊ ſimilitudo: vel aliqd eius ſimile vſ no mine vſ re ponat: vt pro petro ipſmet petrū aut aliud indiuiduū cui itidem nomē ſit Elcidētia nōnunq; ſimilitudine ſua: in ſubiecto tñ ponūtur: vt albedo in Niue cigno creta ⁊ huiuſmodi Aliquādo per oppoſitum aut alio quouis fabricādi imagines modo. Locales quoq; imagines tā litteraz q; ſyllabaz aut etiam dictionū ſuis imaginamur ſimilitudinibus. De litteris itaq; p̄mum: deinde ſyllabaz ⁊ poſtremo dictionum imagines pertractabimus: litterarum aut duplices conſignamus: quasdam qdem ex ſimilitudine figurali quas hactenus depinximus Publicio familiares: p̄ qbus attamen effinximus alphabetū aliud: nō multum diſſimile ſed forſan inſtituto noſtro cōmodius: vtpote quo faciliōri vſu itidem faciemus vniciſ litteraz figuris: quod ipſe duplicibus conſtituit: vt infra cap. 12. huius tractatus in mobilib⁹ circulis mōſtrabimus: Alias vō imagies ſumit Rauēnas ex vocis reſonātia: qten⁹ exp̄maria cuiuſq; hois lra imaginē ſumam⁹: qbus i ordinē redactis alphabetū cōſtituam⁹: vtpote Antoniū Albertū Aloyſiū ⁊ hmoi p/A/acipias: p/B/Bernardum B̄dictū Bonifacium Bonauenturam ⁊ iſtiuſmodi reliquos veluti capitulo proximo patebit. Sed quantum in preſentiarum intendimus huiusmodi figuris litteras alphabeti reſentari volumus: quo facilius res ipſe animum cōmoneant: ⁊ fortius intentiones ſpirituales in memoria figant: vt ſupra capitulo primo tractatus primi allegauimus ex beato Thoma. Non enim uero ſemper alie imagines in promptu ſunt: potiffimum malam hñrib⁹ fantaſiam: q licz loca mēte teneant tñ tardiffimam hñt imaginatiuā ineptiores ſunt ad hoc opificiū: p̄cipue in incorporādis auditis: his itaq; veluti vltimuz remediū has lras pcedimus. Quib⁹ aut optima fingēdi poteſtas ē facili cōmodatiorib⁹ vtunt figuris ſi hāc nrāz artē calleāt.

Tractatus

Tertii

Huius quidem alphabeti usus plurimum conducit inscri-
ptioni: ut in parietibus vel etiam artibus animalium di-
ctiones quarum alie imagines non subito occurrunt collo-
cemus. Qui defectui aliarum etiam nationum utpote gre-
carum hebrearum caldearum et quarūvis aliarum gentiū
litterales characteres nonnihil suffragantur: si tanq̃ rare
et sua figuratione nobis mirabiles animum excitent quod
potissimum in hac arte expetimus:

α β γ δ ε θ ζ η λ ι χ μ ν ο ϖ ρ σ τ υ φ † ω

Capitulum decimum De viuis litterarū imaginibus.

PRO isto attamen Alphabeto nobis placuit aliud po-
nere. Et figura similitudinem gerens cum litteris: et ta-
men magis excitans memoriā: eo q̃ ex viuis sit animali-
bus que nihilominus in prima sillaba symbolizant cum lit-
teris ut sunt hec/Auca/Buffo/Corvus/Draco/Eritius/
Falco/Graculus/Harpia/Ibis/Kuschen/Lagos/Monedu-
la/Noctycorax/Olor/Pica/Quisquilia/Regulus/Seru-
rio/Turtur/Urupa/Xuschen/horū siquidem singulum a lit-
tera quam representat nominis sui inchoationem sortitur:
et nihilominus eiusdem littere figuram pretendit. Cū itaq̃
littere/A/meminisse libeat in manu alicuius aucam pone:
similiter/B/buffone denotabitur. Qd si dictionem ab/A/
incipientē cōponere velis fm p̃portionem ei aucam iunge
quatenus illa in p̃ncipio sit loci: ut si verbum Ama impera-
riui modi ponēdum foret sat esset Martinum locare in cu-
ius dextra aucam imagineris. Si quidem dictionem/A/ter-
minandam censueris: ponenda esset auca in sinistra alicu-
ius imaginis: ut si illum imperatium doma locasse velis
Dominicum aucam in leua tenentem sufficiet imaginasse
Iridem de omnibus obseruetur iuxta alphabetum sabie-
cte formule etc.

Capitulum

Decimum

Tractatus

Tertii

Constituimus nihilominus ex personis vivis nobis per maxime notis et familiaribus alphabetum: quatenus quilibet harum eam litteram representaret que sui nominis prima est: utpote / Agatha / Bela / Cecilia / Druda / Elisabeth / Eva / Gertrudis / Helwich / Ilke / Katharina / Lyschen / Maria / Meysa / Odilia / Paschen / Quinquelerich / Rebecca / Susanna / Truta / Ursula / Xantippa: Has enim mulieres quoniam ab unguiculis nostri familiariter igitur per litteras delegi. Tu quidem poteris ad instar horum vel ex viris vel ex mulieribus simile Alphabetum esse fingere: et in aliquo loco reponere quatenus dum opus fuerit litterarum imagines presto sint. Accipe ita si vis viros aliquos tibi notos quibus hec sint nomina. Antonius / Bernardus / Conradus / Dominicus / Eberhardus / Fredericus / Godolphredus / Henricus / Joannes / Karolus / Leonardus / Martinus / Nicolaus / Otto / Petrus / Quirinus / Renaldus / Severinus / Tylmanus / Uligandus / Thriannus. Que si in aliquo loco reposueris cum uniuersorum signis imaginibus siue characteribus quadam facilitatem prestabunt. Unde et numerorum imagines mox hic subiungendas celsimus. Pro numero autem digitali ut Ravennas docet accepimus novem personas: quarum nobis consuetudo est familiaris videlicet per .j. Mulierem: quada in qua rationem precepimus quare unum nobis durat representet / pro .2. Joannem / pro .3. Heribertum / pro .4. Margaretam / pro .5. aliam Margaretam / pro .6. Sessinchusen / pro .7. Antonium / pro .8. Plebanum / pro .9. Annam: In his enim quibusdam rationibus permotus numerus concepti. Sed articulares numeros certis characteribus designamus quatenus commodius cum his personis iungi queant: ut longioribus exemplis infra cap. 13. tract. 4. manifestabimus: hic tantum sufficiet nosse quod si kalmickersehe crucem teneat simplicem in manu significabit .11. siue vero crucem duplicem .20. ubi autem .12. locare voluerimus in manu Joannis bleche fingemus crucem simplicem: quod si crucem duplicem teneat .22. representabit per quod notitia hac figuram excogitavimus.

De numero

Capitulum

Decimum

1 kalmickersch	
2 Joā.blecken	10
3 Herbertus	20
4 margare:heyn.	
5 margare:putet	30
6 Sessinchusen	40
7 Antoni ^o decan:	
8 pleban ^o i bachē	50
9 Anna eckēhagē	60

70

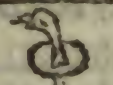

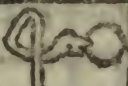

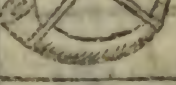

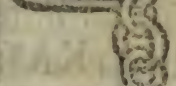
80

90

100

1000

Cum his personis replicatur nume
ri ut kalmickersch decim^o facit vii/
decim^o & sic alij similiter suo modo.

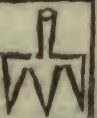

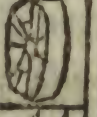
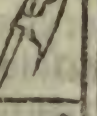
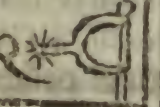
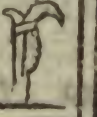
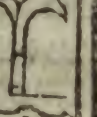
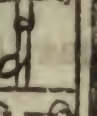

	
	
	
	
	
	
	
	
	
	
	

Tractatus **Tertii**
Tabula Alphabetorum ⁊ numerorum huius artis.

1	KALM ^s	A	Auca Agatha Antonius
2	IO.BLE	B	Buffo bela bernardus
3	HERB	C	Corvus cecilia conradus
4	GRE.HE	D	Draco druda dominicus
5	GRE.PV.	E	Eritius elisabeth eberhardus
6	SESSICV ^s	F	Falco fye fredericus
7	ANTO.D.	G	Gracul ^o gertrud. godophred ^o
8	PLE.BA	H	Harpia heluich hericus
9	ANA.EC	I	Ibis ike ioannes
10	✠	K	Kuschē katherina karolus
11	✠ KAL	L	Lagos lyschen leonardus

Capitulum

Decimium

12	† IOA.	M
13	† HER.	N
14	† GRE.	O
15	† G. PV.	P
16	† SESS.	
17	† ANT.	R
18	† PLE.	S
19	† AÑA	T
20	†	V
21	† KAL.	X
22	† IOA.	T

monedula maria martinus

noctycorax neysa nicolaus

Olor odylia otto

Idica paschen petrus

gsqilia gncqler sch quirinus

Regulus rebecca renaldus

Strutio susanna seuerinus

Turtur truta tylmanus

Upupa vrsula Uuygädu

xischen xärippa xpianus

Tractatus

Tertii

Capitulum vndecimum. De imaginibus syllabarum naturalibus.

Syllabaz quoq; imagines bipharis similitudine comparare poterimus. Aut enim lras coniungemus in superiori Alphabeto recensitas: aut imagines proprias sumemus officiorum nominibus designatas: ut cuiuslibet nominis prima syllaba ea nobis duntaxat representet quam voluerimus utpote pro hac syllaba **Ab** coniungere poterit **A** / **z** / **B** / **z** buffones / vel **A** / **z** belam vel **A** / **z** Bernardum / vel etiam **A** **z** aliquam harum imaginum quas pro **b** locauimus: Et huic proprium quadrangulum constituit Publicius: Id tamen hic obseruandum est ut in combinatione huiusmodi syllabarum ea que prima est in ordine: priorem sortiatur loci partem: si quippe hec syllaba me componenda foret **M**atheus / **M**arcus / **M**artinus: aut alius cuius nomen ab **m** incipit collocandus est: ut locum tangat: cui coniungatur Bernardus: vel habeat litteram **E** in manu aut signum reale quod pro **E** accepimus: vel loquatur cum **E**lisabeth: vel ludat cum **E**ritio: quod si huiusmodi in loco ponatur **M**atheus vel **M**arcus aliquid circa ea agere procedatur non quidem me sed eum representaret. Quod si quidem prius in ordine est: loco vicinior accommodabimus: quod quomodo fiat super tractatus huius tertii capite tertio docuimus. Sed quod mihi opportunius visum est pro hac syllaba **Ab**: Accipiat **Abbas** ex ordine Alphabetico Syllabarum: et prima nominis sui syllaba nobis. **Ab** designabit: poteris perinde excogitare ex hominibus tibi cognitis alphabetum syllabarum. Ad instar huius quod hic descripsimus.

Abbas	akerman	argentarius	for
Accolitus	alchimista	astrologus	B egina
aduocatus	ambasator	atrametarius	B ibulus
affricanus	ancilla	aurifaber	B obarus
aggaso	apothecarius	axisex	B ubulus
ahenarius	aquarius	C arbitor	C ausidi

Capitulum

Monum

Zellerarius	Geometer	Roller	De
Chirurgic ⁹	Sigemeker	Kussenmeker	† Pastor
Loquus	Boucheler	† Lapidida	† Mellifer
Eustos	Gubernator	Legatus	† Victor
† Vapifer	† Hastiluso	Victor	† Poeta
Decanus	Helmsleger	† Lotrix	† Bugillato
Discipulus	Hydriarius	† Luso	† Quadri/
Doctor	† Hospes	† Macta/	garius
Dux	† Hudmeker	tor	† Questuarius
† Ebdomo/	† Janitor	† Medicus	Qui
darius	† Ib	† Miles	† Arblebetari ⁹
Eckenbauer	† Iconus	† Molitor	Quu
Edilis	† Idropicus	† Musicus	† Raptor
Effigiator	† Ienicator	† Maura	† Regina
Egemeker	† If	† Necromanti/	† Rixofus
† Eh	† Ignominio/	cus	† Rotarius
† Ek	† sus	† Miser	† Rubricator
† Elimosinari ⁹	† Iher	† Notarius	† Sartor
† Emplastrator	† Ik	† Nuncius	† Serrator
† Endiuarius	† Illuminator	† Obstetrix	† Sittularius
† Episcopus	† Imaginator	† Occisor	† Solitarius
† Eques	† Institor	† Odiosus	† Sutor
† Erucarius	† Ioculator	† Offerman	† Taberna/
† Escarius	† Ip	† Og	rius
† Ethicus	† Ic	† Ob	† Testator
† Exorcista	† Is	† Ok	† Tibicina
† Faber	† It	† Olyleger	† Torneator
† Fenerator	† Iudex	† Om	† Tubicina
† Figulus	† Ir	† On	† Uasarius
† Fossator	† Ikaneges	† Oppressor	† Uenator
† Funifer	† ser	† Oq	† Uigil
† Guardia/	† Ketelmeker	† Orulanus	† Uogeler
nus	† Kyrsemeker	† Ostiarius	† Uurer

Tractatus

Tertii

Hec noia partim latina partiz vulgaria accepimus put cōmoditas p̄suasit: non tñ oium syllabaz p̄geriem cōplexi sumus: Qz si h̄az syllabaz dūtazat imagines semp ad manuz habueris: nō erit difficile quamq; rem locare. vbi noueris eis adiūgere vel litteras: vel alias syllabas: quibus expetita dictio integret: cui plurimum p̄ducit l̄rarum realium varia adiectio quam Publicius diuinā pene vim affert h̄re. Nolo tñ hic pretereūdum. Qz si syllabas trium l̄rarum cōponere velimus ex alphabeto n̄ro superiore z l̄ris realibus q̄ tūc vel: vocalis est i p̄ncipio illi⁹ syllabe aut i medio aut in fine. Si qdem vocalis sit in p̄ncipio tūc imago prime littere. s. A/e/i/o/vel/v/in loco ponet vtpote Antonius Eberhardus Joā. otto vel Ulricus: z ei q̄ppiam iūgatur quo relique due l̄re representet. Si vero vocalis fuerit in medio: accipiat imago vltime l̄re cui apponat res reliquas significans: At vbi vocalis in fine extiterit imaginez p̄me littere accipiemus que sese exerceat cum re p̄cedentes l̄ras significante. Exempla ex se clara sunt. Sūmopere itaq; elaborandum est quatenus habeas aliqđ simile alphabetū syllabaz in p̄optu: vt faciliore nanciscaris imaginandi modum: vbi magis p̄prie non succurrūt imagines. Nō tñ opus est itidē autue huic per oia simile p̄stituere qn̄ potius: quo tu magis exciteris: hic siqdem vt in oibus artem edocemus vniuersalem quā quisq; ad particularia suo modo contrahat p̄ ut expedire viderit.

Capitulum duodecesimum. De Compositione Syllabarum ex figuris realibus litterarum.

Componēdis dictionibus ex rez z l̄raz adiūctione publicius diuinā pene viz inesse voluit iuūade memorie Et id qdā p̄ q̄dratū in qnq; circulis p̄stituit. Et qm̄ ex oium huius artis p̄ceptionib⁹ qcqđ obscurū z raz ad cōmoditatē tuā enucleare speraueris n̄sus suz reddē peruiū. Et ob id i p̄sentiaz Publicij verba huc formalr retuli: sensus

Capitulum

Duodecimus

quē inde venari poterā explicās. Alit itaq; magnā nobis i/
mēsam ⁊ pene diuinā cōmoditatē: rez ⁊ līaz adiūctionez
afferre piculo iā cōpertū est: Caput nāq; rei cuiuslibet obli/
qua linea circūductū variabimus figura q̄drati. Euz vero
imago in hoīe: aut obliqua linea sensim ducta: aut līa p oz/
bis cardinib⁹ versa novas p̄mis adiūciet figuras: vel cu res
itegre tractim ducte cōminuteq; p̄scribēdaz partiū addita
mētum nobis suppeditabūt. Sagaci enim exq̄sitaq; arte/
verse/divise/tracte/ ⁊ adiūcte/līas līs p̄nectent: exitū rerū
apiēnt atq; significabūt. Si enīz ad solis ortū: terre cētrum
līam vertes/B/ Ad occasuz vel celū/L/ Ad diē mediu/D/
Ad septētrionem/S/ sibi iūgit vocalis. Lōsona eodē ordi/
ne servato vocales liqdasq; annectet. Que versib⁹ his cer/
nūtur cōplexa. Prima tenet cētrū/D/ celū mediu diez/D/
septē/S/ triones. Omni re curta D/ sibi fit rotūda. Diuide
per altū/S/ lōgumq; per/r/ Crux/t/ distiguit/l/m/n/ corona
variabit Lōplices idētidem. Media diuersa ac varia fin/
ges argolicos enses hiberaq; tela: hec ille. Quid ex hisce ve
lit tuipse p̄iectabis: si ex verbis diuinā cōmoditatē policen
tib⁹ diuinari queas qd obscura Apollinis oracula p̄mittāt:
Unū fateor sepe numero cōpertū habui facilius mihi fore
q̄ppiam excogitare qd alij ammirent veluti sibi raz ⁊ infor
litū: q̄ ipse queaz alioz somnia interpretari. Ea aut hui⁹ au/
thoris mihi snia vides. Qz si līa aut syllaba vel quīs dictio
ad hāc figurā applicet diuersimode variabit. Quadratum
nāq; adiuēnit variādis rez p̄ncipijs siue syllabaz siue di/
ctionū: Circulos vero ad variationē medie vel finalis ter/
minationis eaz: Si q̄ppe oblique lineae līa vel syllaba appli/
cet ⁊ p̄feratur ad aliquā līam quadrati: aliud ⁊ aliud dictio
nis p̄ncipium faciet. Si nāq; A/per obliquā lineā circūdu/
cat iūctum/B/ faciet. Ab/iūctum/L/ Ac/ ⁊ ita demceps. Et
vbi illā syllabam taliter ex quadrato p̄sectaz ad circulos re/
feras pro alia ⁊ alia applicatione diuersimode terminabit

Tractatus

Tertii

ductione. Versus enim ortu faciet. Aba vel Abu: versus vero meridiem Abi: Ad occasum aut Abel. In septentrione quoque Albo: Pariformiter omnes mundi dictiones ex rebus superioribus litteras alphabeti significantibus et ex huius figure litteris componi possunt. Est proinde notatum dignum Publicij alphabetum figure huic deservire.

Uocaliū in superiori alphabeto triplices sunt figure: A eni
 asciscit sibi Altā/ Circinū/ et Scalā. E vero Lancrū/ Rotā
 mediā et Serrā/ I qdem Colūnaz/ piscem/ et turrim/ O Mo
 la pomo et trigōma significat: Et similr/ U/ Uiro extēsis cru
 ribus: Rallo et torculari. Et pro his triplicibus signis tres
 sunt circuli

Capitulum Duodecimum

sunt circuli utpote supremus in quo continentur **B**/ad ortu:
D/ad meridiem: **z** **L**/versus occasum: atq; **S**/in septentrio-
 ne deseruit pro **A**rta/cancro/colūna/trigoma/**z** viro: ita q
 huiusmodi signa sibi asciscunt: dūtaxat **b/c/d/z/f**/ Et arta fa-
 ciet cū illis: **Ab/ad/ac/et/as**/ Lacer vero pstituit: **Eb/ec/ed**/
 et **ef**/ ita de reliq; Alter aut circulus cōtinens **l/m/n/p/ac**/
 comodatur Circino: medie, rote/pisci/Mole **z** Rallo. Et
 Circino componit **Al/am/an/z ap**. Rota media vero. **El**/
 em **en/ep**/ Ita deinceps: Tertius quoq; circulus siue me-
 dius cōplectēs **R/T/S/z/x**/ siue **S**/deseruit Scale. Serre-
 turri/trigome/**z** torculari. Et Scala faciet **ar/as/at/z ax**/ si-
 ue **ag**/ Itidem per analogiā de ceteris. Insup consona **z** liq-
 da queq; dua habet signa: qbus duo inferiores circuli corre-
 spōdent: Ita q pma queq; res psonantem designās corre-
 spōdeat circulo in quo continentur **a/e/i/z/v**/ Et scda infimo q
 cōplectit **U/R/L**/ cū qbus dictionē diuersimode variāt:
 Hoz oium ex iaz dictis facile fabricatur exēpla. Ceterz hu-
 iusmodi cōbinatione qdem pstituant dictionū imagines:
 ut aut integras partes sumamus sufficiet eas tractim duce-
 re atq; cōminuere. Prouit eqdē vertunt/dividuntur/ trahū-
 tur/**z** adiūguntur: vnam lī- alteri cōnectunt. Que reliq;
 in textu latent secretiora tūc s. ne verbosior sim q; sūia
 experat. Quāobrem breuiari studens faciliōr arte paucio-
 ribusq; figuris: itidē pducibilis posse fieri mihi videbāt.
 Si ex tribus circulis huiusmodi syllabas cōponamus: ut
 res litteras significātes in supremo pstituiamus: līas aut vli-
 tatas in medio: **z** vocales in infimo. Ita qdem ut penes va-
 riam reuolutionē varie mox fabricemus syllabas: Possu-
 mus eqdem litteras mediū circuli oēs cum vna supremi cō-
 uertere ut **b**/ mediū **sub/a**. supmi: **filr/c/cū/a/z/d**/ cum **a/z** ita
 deinceps: Atq; post hoc oēs līas mediū cū **b**/ supremi: Nec
 excogitabit syllaba vlla: que ex his cōponi nequeat: ut p a-
 tet reuolūcti hos circulos. In pma enim reuolūctiōne habet

Circu-
lus pri-
mus

Circul^o
scds

Circul^o
tertius

Circul^o
quartus

Circul^o
gnus

Tractatus

Tertii

bis/Ab/ac/ad/ae/af/ag/ah/ai/ak/z cetera: vel Ba/ca/da/ea/ fa/ga/ha/ia/ka/z itidē de reliqs. Nec obstat si quadratū ini/ cia dis dictionib⁹ nō applicemus siue eqdem voluātur cir/ culi pro capite dictionis fabricāde: siue pro calce itidē perin/ de est. Adalluimus attū pro pncipio siue pma syllaba, viua imaginē que opetur qppiam: vñ reliquū dictionis integre/ tur. Sed inscriptioni hec reuolutionis ars comodatissī/ ma est: vt ignotas dictiones per signoz z litteraz. pnectio/ nes: vel in locis vel qđ magis laudo in viuaz imaginū artu/ bus inscribamus: quēadmodū cap. 16. trac. 3. patebit.

Capitulum Tertiūdecimū

Non autē hanc figurā fecimus vt in ea memoriā cōstitua-
mus. Sed quatenus diuersa litterarū eius cōbinatione fa-
ciliter syllabarū imagines comperiamus quas habitas ad
suū applicemus locū vbi materia exigit. Quā autē ex imagi-
ne viua et litteris materialibus syllabā efficere libuerit id obser-
uādum volumus: vt littera que prior erit in syllaba in dextra
imaginis viue p̄stinet que vero sequit̄ in sinistra vtpote ex
Circino et bela syllabā cōpono Ab si Circinū in dextra be-
le p̄signauerimus aliogn in sinistra ba faciet itidem de reli-
qs per ordinem obseruetur.

Capitulū tertiumdecimum de imaginibus casuū grā-
maticalium.

Ceterū ex syllabarū imaginibus integras dictiones cō-
pare poterimus necessitate urgente: qd autē p̄ducibili
fiet si casuum simulachra in viuaz imaginum corpore
p̄stituerimus: vtpote Molatiuum in capite/ Genitiuum in
dextra/ Datiuū in sinistra: Si tñ Donatus tuus: Datiuū
habeat quē e multoz libris oblitteratū mendici et magistri
p̄querunt vt etiā dicit poeta. Scire volūt oēs mercedē sol-
uere nemo: Accusatiuū in pectore: in ventre Locatiuū: et
Ablatiuū in genibus imaginaberis: Unde q̄libet dictionē
sua legitima finitione terminabis penes casuū variationē
siue corporalis sit aiata siue inaiata/ nam si exēpli causa me-
morāda sit hec dictio. Prior: quoniam animata est seq̄ ipsa
p̄stituens imaginem p̄inde priore aliquo noto posito in lo-
co nostro prior in nrō: in grō prioris: in drō prior: priorez in
actō: in vocatio prior: et i abltō priore facile figurabo si egie-
giā aliqua notā in casus sede/ effinxeris. Ut autē discretio
numeri hoz casuū ipsa eadē imagine habeat obseruādū est
qd Rauēnas docet/ quatenus nudus homo singularem re-
notet: et c̄ptime vestitus pluralem vt iste pictura indicat.

Si itaq; ponere velim faber in singulari noiatiuo: cōsidera
cuidam fabro nudo qppiam in capite fieri: si qdem fabri in
genitiuo imaginor ipm in dextra lesuū. Ita de reliquis ca-
sibus. Si vero fabris in datiuo plurali locāduz foret: sat erit

Capitulū

Quartūdecimū

fabrum optime vestitū imaginari: qui in sinistra aliqd rari
ostēdat. itē de alijs obseruandū est. Si tñ rem aliquā (siue
aiata sit siue exors aie) variare placeat penes huiusmodi ca/
sus: imaginor eā talibus applicatā artibus hoīs vel nudis
vel vestiti prout numerus exigit: vt si lapis dicere velim in
capite alicuius p̄sone nude lapidem ip̄m collocauero: si aut
lapidis in genituo: nudus aliqs lapidem in dextra gestiat
necessum erit: pro lapidibus quoq; in ablatiuo plurali po/
nerē paulū lapide gēua petri optime vestiti verberare: itē
dem de reliqs. De dictionū itaq; imaginibus vt penes gra/
dus entīū alphabeta in promptu habeamus perpulchrum
hic adiiciendum foret.

**Capitulū quartūdecimū. De imaginibus simplicium
dictionū: penes gradus entīūz Elementarium/ Senu/
rium/ Intellectuum.**

Quamplurimū conducit vt Rauēnas docuit noti/
tiā hēre entīū: Itaq; accētiū imagines ad aliūz rele/
gamus locū: atq; substantīaz abstractaz q̄ sensu mi/
nime p̄cipiunt: in trib⁹ gradibus entīū alphabeta p̄stituerē:
eaq; in p̄optu hēre diuina mehercle i hac arte res est: Que
nō modo p̄optitudinem (que vsu z exercitio aggeneratur
maxima quadam locādi celeritate) vix z vniuersalē rerūz
noticiā nobis vēdicat: vt iter p̄hos nō postremūz locum
merito sortiamur. Quid siqdem p̄clarius q̄ totaz p̄mi gra/
dus nām in quodam alphaberi ordine penes nos seruare?
Ut quotiens sermo de Elementariūa que q̄ttuor simpliciā
corpora z oīa ex illis cōposita: vita z sensu carentia cōplecti/
tur icidat: ex ordine alphabeti recēdere possimus: quecūq;
in illis p̄fecta sunt: cuiusmodi sunt argētūz auz z id genus
reliqua: z que imp̄fecta veluti plūbū z huiusmodi. Et qm̄
inhuiusmodi q̄ttuor elemētis seruātur q̄dam in terra velu/
ti lapides z metalla: lapides q̄dem z p̄ciosi z nō p̄ciosi me/
talla aut: Auz argētum aes auricalcū cuprum electrū stan/
S. ij

Tractatus

Tertii

nū plūbum: qđam in aqua: qđam vero in aere: vt impſſio-
 nes celestes de qbus Aristoteles in libris metheoroz ⁊ Al-
 bertus ibidē diffusi⁹ de niuib⁹/gradinib⁹/roze/pruina/
 nebula/cometis ⁊ id genus alijs. Dia proinde lapidum p-
 ciosoz noia in vnū alphabeti ordinez redigere: ⁊ eoz nām
 ingreſſe laudatiſſimū erit: Inſup ſeptez genez metalli ⁊ q-
 cūqz ad illū gradum ſpectant vt in partitione entis diffuſi⁹
 notabimus: Illis ſigdem taliter nobis cognit⁹ de elemēto-
 rū gradib⁹ q ſunt ſimplicitas/cōpoſitio/mixtio ⁊ digestio:
 inſup de eorūdem actione/paſſione/quiete ⁊ motu: ac alijs
 ſi que ſunt accētia diſſerere poterimus. ⁊ ac itaqz tibi vnūz
 alphabetū de noib⁹ margaritaz ⁊ lapidū p- ciosoz: de no-
 minib⁹ aquaz fluuioz mariū: Inſup de noib⁹ ventoz.
 Et de hijs que in regione aeris generant ſuprema: vt aſſub
 apparēs: Aſub aſcēdens/cādelā accēſa/cādelā accēdens cā-
 delam/Colūna pyramidalis/cometas/draco volans/lācea
 ſtella cadēs: vel velut ſtella accēſa/velut ſtuppa accēſa/ve-
 lut ſcitille de fornace: Itē in regione media cuiuſmodi ſunt
 conuſcationes/fulgura granula/fulmina/tonitrua. Simili-
 ter in iſima vt nubes/pluuiā/pruina/ros/nebula/nymbus/
 nix ⁊ huiuſmodi. Et hoz imagines hēre pducet. Secun-
 d⁹ aut gradus eſt eoz que aiaz vegetatiuā dūtazat ſortita
 ſunt: cuiuſmodi gramina/herbe/flores/ſegetes/lucus/arbu-
 ſ ⁊ arbores ⁊ eoz fructus ſunt. Que ſi ſpeciati⁹ in alpha-
 betū collegeris cognita eoz natura: nō erit diſſicile in phia
 nū imagines hēre: ⁊ cū oporteat de ipſis nōnihil in mediū
 a terre: qđqz eniuero nō vt alter Salomon poſſis exactiſſi-
 mē diſputare de Cedro libani vſqz ad yſopum parietis: vt
 ſi ſacra ſcriptura. 4. Regū. 3. atteſtat: poteris tñ ⁊ noſſe ⁊
 dicere. Qm̄ hec arbor eſt abies illa alnus iſta Cedrus ⁊ Li-
 preſſus: Ita quoqz herbaz plurimas recitabis vt q̄lis queqz
 herbarū ſit nō ignorare videaris. Hoz eniuero lexēplar
 ex ſubiūcta monſtrabit forma vt ex ea aliud extogites.

Capitulū

Quartūdecimū

Absinthium	Lentaurea	Gentiana	Paritaria
Acorus	Linglossa	Granū solis	Petroelinum
Affodillus	Loziadrū	Hermodatu	Dionia
Agnuscastus	Luscute	Ireos (lo	Portulaca
Altea	Daucoreticū	Isopus	Raffanus
Ambrosiana	Diptamus	Iusganus	Ribes
siue ameos	Ebulus	Lactuca	Rosemarinus
Anetum	Edera	Leuisticum	Rubea titura
Apium	Eleborus	Lilium	Satrione
Arthemisia	Enula cam/	Lupulus	Scabiosa
asarabaccha	pana	Alalua	Scalopédria
Baselicon	Epatica	Alenta	Serpétaria
Bethonica	Enula minor	Alillefolius	Sinapum
Borago	Eucupatoriū	Alorabacci	Spinachia
Buglossa	Feniculus	Alasturcium	Squinanto
Bleta	Fragaria	Alenufer	Valeriana
Bzonia	Fumusterre	Aligella	Viola
Calamētum	Galletucum	Aligano	Urtica

Insup qnam planta sit secūda que sterilis: Et an hec dome-
stica sit an siluestris. Ita quoq; que citius excresecat que rar/
dius: et pariformiter de qz pluribus alijs eorū naturis. Ut
pote que res hoīum vsui pueniat/aut que noxia sit: vt si ar/
ti nre pñia recitemus que abijciēda sint veluti contraria
que abhorrēda nobis suadētur: cuiusmodi sunt stipiticorū.
Absinthiū/acerū/aqua rosacea/auellana/faba/cappares/ca/
stane/caules/corandrū/crocus/lentes/lupini/oleum silue/
striū/oliuaz/oliue imature/perfica sicca imatura/pira ola
domestica et siluestris/porri/portulace/pruna agrestia cruda/
Reubarbaz/ruta/salua: et huiusmodi que alij colligerunt.
Similr ex ordine colligere poterimus augētia intellectum
igeniū rōnem et sensus: hoc alphabeto Aloes/ambra/ana/
chardus/anacardinū: Berillus lapis/cāphora/ciperi/ con/
fectio anacardina/cōfectio achabas/psectio phoz cōfectio

B iiii

Tractatus

Tertii

selfe/psfectio hedera/diaromaticū/dyambra. Electuariuz ba
 iadari emblici kebuli pditi Aditridatū mirabulani Mastur
 tium Oleū rosarū olibanū Peucodanū pillule stomatichē
 Raphan⁹/Salgēma/sābuci/sinapis/Tiriaca turtur/Clinū/
 Ailooloes/hyera hypocratis. Similiter cōfortantiū caput
 z cerebrū si alphabetū congerere velis. Non deerūt forsam
 qui pene infinita offerēt cuiusmodi sunt Ambra amigdale
 appollonia/serissia/confectio/aromaticū/rosaceū/bucorma
 rim/camedreos/camomilla/cardamomū/cassia/lignea/cepe/
 cinamomū/confectio/anacardina/cubebe/confectio/dyamb
 bre/electuariū/latoz emblici flores amigdalaz / Balang a/
 gallia/alefangine/gariophyles/hermodactyli/lignuz aloes/
 macis/maiorana/myrrha/muscus/narciscus/nux/muscata/
 oleū/myrtinū/oleum rosaceū/pillule stomatichē/pomorum
 odor/pliris/rose/rosinarinus/sene/sinapis/sticardos / tyria
 ca/hysopus:z horum similia. Clerum vbi substantie gra
 dus penes esse viuere z intelligere partiremur: tres solum
 essent gradus/primus de quo prius iam diximus: z secun
 dus subdiuidēdus veniret put vita in vegetatiuā sensitīuā
 mortuam fm locū/z intellectīuā diuidit: Itaq; in hoc scdo
 gradu nō modo vegetatiua forent collocāda: verūetiaz sen
 sitīua: siue solū sensum habeāt vt imperfecta conche/ostree / z
 id genus: siue etiam imaginationē qualia sunt aialia pfecta.
 Et sic terciū gradum facerent: cōpotes rōnis: vtpote ho
 mo: Anima z angelos: Sed q; hic duntaxat de tribus gra
 dibus substantie sensibilis que nec sensum excedit mētionēz
 facimus: igitur huiusmodi disti tionez in aliū locum refer
 uātes: loquimur de solam entitatem habentibus primi gra
 dus: z vitā dūtaxat vegetatiuam esse secūdi gradus: Et in
 tertio ordine collocamus sensu vigentia z imaginatione.
 Tertius itaq; gradus est sensitīuū quo intelligo animalia
 tam pfecta q̄ imperfecta vt nihil interfit: an sensuz tantumō
 habeant an imaginatiua sint predita: vt in hoc ordine col

Capitulum

Quartūdecimū

locemus/vermes/talpas in terra:super terras ⁊ in aere mu-
scas insup volucres celi boues ⁊ hoies:in aqua pisciū diuer-
sa genera. Adeo vt oīum aialium noia tam in terra q̄ extra
terrā siue in aqua/aere vel igne/huc in ordine alphabetico
forent redigēda:que sunt hoīum mēorie vim prestantia.
In terrestribus vnicū huc placuit asferre exēplar adinstar
cuius que tibi placēt in ordinē redigas. Aper/asinus/aries/
bos/camelus/canis/capra/catus/ceruus/draco/dromedari⁹/
elephas/equus/gemetarius/hircus/umentuz/leo/leopardus/
lupus/mulus/mula/onager/porcus/renoceron/sinea/
tassus/tigris/vnicornis/vulpes. In volucris facile vena-
beris nisi ignores/aquam/ardeas anseres/aucas/bufones/⁊
coruos/cignos/⁊ id genus volatilia. In igne paucos cōpe-
ries nisi forsan salmādrā ⁊ si que similia. Piscator:alofas/an-
guillas/balenas/cācros/carpones/delphines/⁊ his similes
cognoscit pisces. Gradiētium atq; serpentū sup faciem ter-
re tātus est numerus:nō habeas de paucitate cōqueri. Taz
magne aut quātitaris imagines esse volumus vt nō modo
corpus p̄urbent atq; molestant cuiusmodi sunt culices ⁊
pulices:⁊ d ⁊ magis mētez excitent vt supra meminimus.
Letex si hoīum alphabetū huc p̄stirere libuerit id penes
eorū officia faciūdū suaseriz:siue terrestriū quales sunt Agri-
cole metellarij:siue aquatīcorū videlicet nautaz ⁊ piscatorū:
pariformiter de cuiusq; hoīs officio facile consideret. Qd si
oia officia dignitates hoīum ⁊ status in vnū aliquem ordi-
nē redigerimus videlicet ecclesiasticam fabricātes h̄yerar-
chiā: Et summo pōrifice per patriarchas cardinales archi-
episcopos ⁊ ceteros ad infimū vsq; descendentes. Et ita in
seculari ab impatore regna p̄ncipatus ⁊ ducatos ac alios re-
cēsentes in militari ordine. Et oēs mechanicos/architecto-
res/agricolas/fabros/lanifices/medicos/nautas/in suo ordi-
ne facile corpori inseruētes enumerabis. Aliptas/alipilos/
argularios/balnearios/ciuiflones/coronarios/cosmetas/de

Tractatus

Tertii

signatores/funerarios/libidinariorum/magones/mediastinos
 pellicrepositos/pficias/ppoles/pigmētarias/tōsores. Ita quoque
 cōperies victui iſeruiētes/boberarios/caupones/cetarios/
 condimētarios/cupedinarios/crustularios/dardarios/fici-
 tores/hamiolas/herbarios/hospites/holitores/lactarios/
 macellarios/medicamētarios/obsonatores/piscatores/pisti-
 narios/pistores/popinarios/salsamētarios/sag:narios/sito-
 nes/seplasiarios/stabularios/tabernarios/vinarios: et id ge-
 nus plures. Sic quoque si lanificiū respicies nō erit difficile
 inuenire artifices. Cuiusmodi sunt Braccarij/caligarij/car-
 minatores/cerdones/flāmearij funiculari/insectores/inter-
 polatores lanipēdie/liburarij/litones/manilarij/molochi-
 narij/nettrices/palliones/panicularij/phrygiones/plumarij
 polimitarij/reticularij/sagarij/sarcinatores/semitonarij/se-
 ricarij/textores. Sic in arte fabili inuenimus aerarios athe-
 narios/argētarios aurifices: Bractearios/caldeatores/calca-
 rios/carpētarios/carbonarios/cemētarios/cultrarios/ferra-
 rios/foznacarios/figulos/fibularios/gēmarios/imbricarios
 inauratores/lapicidas/laternarios/lapidarios/loricarios/
 materiarios/monetales/musiuarios/peginarios/serrarios/
 sulphurarios/tectores/tignarios/thomatores/vascularios/
 uebicularios/vitrearios. Mōia p̄p̄a tñ ubi q̄sieriz nō deerūt
 Alanus/alexāder/antonius/agatha/agnes/bernardus/boe-
 tius/bonifacius/cornelius/cōradus/detmarus/degenhar-
 dus/dominicus/eberardus/eua/frederic⁹/georgius/godo-
 phredus/gilbert⁹/gerardus/harmādus/hermānus/hinri-
 cus/honorius/humbert⁹/huptus/iacobus/heremias/io-
 seph⁹/ioānes/iudocus/karolus/katherina/lābertus/leonar-
 dus/ludouicus/martinus/mamert⁹/natanael/neyſa/otto/
 odilia/paulus/petrus/grinus/rotgerus/seuerinus/suede-
 rus/suibert⁹/tilmānus/vlricus/vilhelmus/xp̄oferus/isa-
 ias/çacharias. Ceterz si q̄ frequēs fuerit vōcularioz cor-
 nucopie calapini gēme gēmaz. Insup vocabularij rerū: di-

Capitulum

Quartūdecimū

tionarij libri de p^{ri}b^{us} ediū: et reliquorū huius g^{en}is lector in
inita pene huius officia cōperiet: q^{ui} nō huc afferēda cēsui/
nus: q^{ui}tenus nō rāz memorādi normas edocere videamur:
iⁿ terminos p^{ro}gerere. Quid nāq^{ue} hūc latebit q^{ui} rez noticias
dēt: vbi siq^{ue} dē q^{ui}spia apud me scripture nomē attulerit: mox
epetā. Bibliopolas/ calculatores/ cartularios/ capsarios/
cōmētariēses: Exceptores lib^{ri}arios/ notarios/ pragmaticos
cribas/ scrinarios/ et h^{uius}modi. Sique igit^{ur} huius g^{en}is alphabe
ta p^{ro}gregares nō tibi difficile foret de quo vis clemētorū g^{en}ie
imagines facē: et de Petris silicib^{us} margaritis: ac q^{ui}buscūq^{ue}
apidib^{us} p^{re}ciosis: Insup^{er} herbarū plātaz et arborū: atq^{ue} aialiu^m
vermīū. s. serpētū gradiētū volātū et q^{ui}ruūq^{ue} taliū memo
riā facē: et in hoīum officiis p^{ro}priissimus erit: Celoz aut^{em} vt
pote oīū spheraz lune/mercurij/veneris/solis/martis/iou/
uis/saturni: insup^{er} firmamēti: celi a^{ng}elū: et p^{ri}mi mobilis nō p^{ro}
p^{ri}ū p^{ro}stituim^{us} alphas: sed illoz imagines fabricam^{us} Simi
tudine l^{et}raz: syllabarū cōpōne: vel iscriptiōe/ fictione/ no
tatione/ etymologia/ trāsumptione: et quolibet aliter vt infra
patebit. Sic quoq^{ue} ad angelos beatos trāscēdentes notabū
mus ternas eoz h^{ie}rar^{ch}ias: et cuiuslibet h^{ie}rar^{ch}ie ter
nos choros: eo ordine q^{ui} ab infima icipiētes enūmerem^{us} an
gelos archāgelos v^{ir}tutes infime h^{ie}rar^{ch}ie: medie aut^{em} p^{ri}as
tes p^{ri}ncipatus et d^{iv}inationes: Sup^{er}me vero thronos/seraphi
et cherubin: quoz noīū imagines p^{er} hāc dictionē: ductas pa
memorāda docemus cap. 13. in p^{ri}m^o. Posset nihilomin^{us} ali
ter fieri. Individuoz ē vt pote Gabrielis raphaelis et filiu^m
imagines infra docent. Et p^{er}inde in elemētariis sensitivis
et hoīum officiis alphabetā esse nobis meditatissima diui
nam habet vim in hac arte.

Capit^{ulum} 15^m De arte dictionādi et colligātia dictionum.

Dictionū imagines faciēdi modus p^{ro}p^{ri}us est: vt vel sim
p^{li}cis rei aut dictionis similitudinē in se p^{ro}sideratā accipia
mus: si eā absolute p^{ro}siderare veli: alioqu vbi imaginū

Tractatus

Tertii

vitare placeat copiā: in notis potissimū vnā cōponemus dictionē: q̄ plures vel singulis lris vel syllabis cōplectet. In/ sup q̄tenus vna imago i alteri^o reminiscētiā deducat eas ad/ uicē colligare q̄si cathēa q̄dā p̄ducet q̄maxie. De arte itaq̄ dictionādi id obseruari pōt: vt vnā dictionē excogitem^o cuius q̄q̄ lra alicuius dictiōis caput idicer: vt si, nolimus has dictiones videlicet/ dominationes/ virtutes/ cherubin/ thronos/ archāgelos/ seraphin/ potestates/ p̄ncipatus/ z angelus/ seorsum locare imaginabimur hāc dictionem/ ductaspa: quā vnica imagine ponētes vtpote ducem q̄ panem in pera ge/ fter: oium nouē dictionum ex vna recordabimur: hāc vsus videt^r arte qui ait. Intellectivas virtutes dat tibi/ hispa. i. sapiētia: intellectus/ sciētia/ prudētia/ z ars: Itē alter: vt tibi sit vita semp saligia vita: Saligia. i. supbiam/ auaritiā/ luxuriā/ iram gulam/ iuidiam/ z accidiam. Itac quoq̄ Alexander gal/ lus vsus: inqt. Dant tibi quinq̄ limus que signat dictio: fa/ gus: vt facilis/ agilis/ gracilis/ humilis/ similis: Ad istar bo/ rū pene infinita ducemus exēpla: in rebus potissimū notis z familiaribus: que nouimus p̄ter ordinis p̄textum: Atq̄ etiā in carminibus z metris: quoz q̄p̄mū audierimus si/ ue recordaremur que prima cuiusq̄ dictio sit vel etiam q̄ lra: facile reliquz enūciabimus. Possumus nihilominus dictiones effingere: quaz queq̄ syllaba: aliam dictionē cuius ipsa p̄ncipiū est insinuet: sicq̄ itegras p̄positiones vni/ ce dictionis imagine depingemus: vt pro hac orōne Anto/ nius brachiū amputauit: ponat tū Abraham. Item pro ea: carissimis p̄ibus dono cignum albū: colle carem quo mox capadocia significaret: Cui rei etymologigatio nonnihil p̄ducit vt deus. i. dans eternā vitam suis. Qui itaq̄ breuitati studere velit opportunissimū est hāc artē sibi accōmoda/ re: z in singulis verboz litteris dictionē aliquam deponere. Sunt etiā nōnulli qui ex plurib^o integris dictionibus vnā p̄stituant: que res sensus reddit ambiguū z illud p̄p̄iū est

Capitulum Quindecimū

is qui paralogizare tēant: vt qdam magr theologie in prē-
sentia mea argumētabat cuīdam bacca laureo eiusdē facul-
tatis in hec vba: Mus rodit caseū: Sed mus est syllaba: er-
go syllaba rodit caseum: Et qz hic apud me erat ridiculus
mus: et argumētū tātos viros dignū: Adox ppter ea incidit
mibi is vñculus. et ursur edit pānū: panē sustineamus. Ec-
ce diuide h vñbū sustineamus et patebit q nec mus aial nec
mus syllaba caseū comedit. Sed sus fur fur/tinea pānum: et
mus panē. vide qz pulchrū argumētum: et q̄lis solutio pul-
chrior. ¶ Qñ aut eoz q nāli quodā ordine iter se colligata
sunt meminisse libeat: hāc cōnexionē vocamus colligatiā:
Propter ptiguitatē eniuero itellect⁹ alterz alteri ppositū fa-
cile pcedit: vt pote terram aqua circūdari et hāc aere: quem
ignis ambit. Ita quo post ignis spherā: planetaz orbes na-
turali quodā ordine sese circūcingētes videlz lune/Alde cu-
rij/Veneris/Solis/Al Martis/Iouis/et Saturni: Sup quos
firmamētum/celū aqueum/et demū primi mobilis/sphas
sese nāli quodam ordine psequentes admittat. Idēz et in re-
liquis nālib⁹ quoz certus ordo est: Cui negorio scala natu-
re vñllima est/ q̄tenus facile ab infimo ad sūmū scandamus
et abinde ima repetere. Que si in certa arte nra ingeniosius
effecta/loca ex ordine retulerimus: facilius recensēbimus:
et diutius iherebūt memorie: Et huiusmodi locatio a nobis
colligatiā est nūcupata: eo qz quasi per respectum ad loca:
imaginū queqz cū altera ligat: absqz locis tñ effice caducio-
res sunt: et cathenā dicimus. Vbi vero ea nālis non fuerit
coherētia eam arte effcimus: vnā imaginātes cū altera ex-
ercitari vt vel alique vel oēs imagines mutua actione et pas-
sione adiucem colligātur. Qd sepe per neūm est vt vna
imago q se sola aboleret: per alterā in memoria pseueret. In
sentētiāz aut imaginibus vbi sese taliter exercent facile sui
remi niscētiā faciūt: vt hoc exēplo clarius euadet. Vñz vi
repellere licet: pono nāqz aliquē cui Vñnādus nomen sit et

Tractatus

Tertii

Alter Victor noie ei violētiam inferre conet quem fortiter
abijcit atq; repellit. Exēplum aut vbi huiusmodi snie non
sit colligantia: sed dūtaxat noia quedam recitanda vtpote/
Petrus/ Katherina/ equus/ puer/ pater/ abbas &c. imagina/
bimur Petrum aliquē notū qui velit Katherinā equo im/
ponē sed equus refugiēs pculcat puer: qre p̄ p̄cussurus pe/
trū: ledit abbatē a tergis statē ita de alijs pene infinita exem/
pla fabricabimus exercitatiores vsu & arte.

Capitulum sextumdecimum. De modo faciendi imagi/
nes metaphorico penes/ inscriptionē/ fictionē & etymol.

De iscri/
ptione

Acidit sepe numero qd rei memorāde nō iuenimus fa/
cili imaginē: neq; p̄ intellectum rei neq; p̄ sonū vocis:
neq; p̄ capita dictionū: i quo casu p̄suasus habeo vt lris aut
syllabis q̄s supra recēsumus cōpositā imaginez loco iscri/
ptā p̄rio eius colore effingamus: vt si locus ater sit nitro lre
p̄scribant si vero alb⁹ fuerit atramento depictas lras effinge
re licet. Nec qdem iscriptio alphabeto reali litterarum aut
syllabarū cōmodius fiet: vel p̄ grecarū lraz figuras vt sup̄
docuimus cap. 12. huius trac. Si qua tñ lōga fuerit dictio
ea p̄ sectionē partiēda foret (vt infra cap. 19. huius trac.) qua
tenus syllabas eius seq̄stratim imaginemur vt vbi coroba/
bel hac arte ponēdū foret in p̄mo loco imaginabimur per
lras reales creta siue nitro scriptū corobali mō **30RD**
Posteriori aut loco babel vel alijs characteribus vel alijs
colorib⁹. s. ita **BABEL** vel colore diuerso q̄tenus dictio
clarius adapparat. Ut aut breuius & tñ clarius hec fiat hu/
iusmodi iscriptiones in corpore alicuius hoīs fiat vt supra
cap. 12. huius trac. p̄libanimus: & infra latius repetemus. Re/
tez sunt plereq; dictiones extranee cuiusmodi sunt grece &
hebraice ac q̄nq; latine potissimū in theologia: metaphys/
ica: sciētisq; alijs speculatiuis: & maxime in logica: & artib⁹ q̄
sunt de scōis intētionibus & ipōnibus: p̄pam aptamq; ex/
p̄ueniēti f̄situdine nō admittētes imaginē: in qbus collo/

Fictio

Capitulum Quidēdecimū

cādis sūme ne cūm est alphabetū ⁊ rez copia: a syllabis inci-
 piētes. In qua re ꝑducet tñ fictio plurimum: vt magis ido-
 nea lrarum syllabarū atq; dictionū simulachra effingamus
 ex supiorib⁹ alphabetis: vt ꝑ lris hoies quoz noīa ab illis
 icipiāt: ⁊ ꝑ syl'abis: ex primis syllabis noīum cōponimus
 imaginē: veluti ꝑ hac dictione sorobabel imaginaremur so-
 rozē rotā volueret barbarā hocipm bñdicto idicare: Et si
 dictio ignota fuerit solū monasyllaba: fiet auctore stephano
 de lauro biphariā vtpote ꝑ ignota dictione notā accipiēdo
 que cū ipsa in ꝑncipio symboliçet: Itidem quoq; faciemus
 hmoi rei iterserctione sue ꝑritione vt ꝑ. Cri. dictione ima-
 ginabimur cribū gladio scissū. Dictiones postremo igno-
 ras reb⁹ mālib⁹ in voce silitudinē hñtib⁹ locabimus hac fu-
 ctione: vt si ꝑ hac dictione palā locemus in sñm palā: ⁊ pro
 Nbo cano: hñ aial videlz canē. Itidē in cōmodius fieret ima-
 gine syllabarū q̄tenus ꝑsona oparet cū aliquo istro cuius ꝑ-
 ma syllaba ꝑsonaret scde syllabe dictionis locāde: vt ꝑ palā
 ponēdo paulū q̄ lapadē accēdat: ⁊ ꝑ cano: katherinā notu-
 lā manu ꝑlicātem. Et varij tales sunt fictionis modi q̄ ꝑra-
 cticadi vsu veniūt. In qua re sūmopere tñ cauēdū est ne fa-
 cilitate variemus: sed qd̄ sese ꝑmū ꝑ imagine obtulerit id ꝑ-
 tinus acceptemus ne forsan aliogn in reiteratione error ob-
 tigar. Qñ facile erit. Effictiōe cuiuslibet rei faciē certis de-
 scribē signis: vel nāles affectus notare: aut ab ethimologia
 imaginē sumē: vel sono vocis. Et ut etiā cuiq; corpis ꝑti suā
 tribuētes ꝑꝑertatē: quā dū ad inētē reuocauerim⁹ sit nobis
 ꝑ q̄sito apta silitudie imago. Ita quoq; cuiusq; rei ꝑsone vñ
 loci isignia ꝑ ipsismet reb⁹ ꝑsonis vel locis collocare oppor-
 tunū cēsemus. Hoz varia sūt apud Publiciū exēpla: Effi-
 ctionis vt senex tremulus curuus gemēs labijs demissis ca-
 no mēte. Et iuuenis ꝑ oppositū: Motatiōis vt lopus vorax
 capra fugax: Timida dama lera iuuet⁹: Tristis senect⁹: ⁊ re-
 liq̄ id gen⁹ etymologia vtimur ꝑ dictiōib⁹ locādis imaginā-
 tes simulachrū hñs ꝑditionē q̄lē hmoi iterserctiōe denotāt

Effictio

Motatio
 Ethy-
 molog.

Tractatus

Tertii

ut si oporteret imaginare Philippū et nullus hō noīe nobis
cognit⁹ occurreret eius interpretatio locāda foret utpote alijs
equoz amator: in q̄ re tñ necessū est memorie prodū pone
re equocatione paralogice: Sic etiā supplātor: pro Jaco
bo: pro sancta lege Hieromū. Et pene infinitas eiusmodi ex
Erimologia Ildori poterimus venari imagines.

Capitulum decimūseptimū. De imaginibus p tran
sumptionem motus corporis et insignia factis.

Transumptione itē vnam rē alterius ex similitudine
aut pportione in ipsis cōperta facimus imaginem: ut
sol deitate veritas duellum: os aureū/dolum: Ala au
rea sapiētiam: significant. Sicq; noibus metallox dies no
tamus ut auro dominica notet dies: argēto lune: martis fer
ro: Mercurij argēto viuo: Jouis stāno: Veneris ere et Sa
turni plūbo: Sicuti enim vero astronomi eo ordine singu
los planetas singulis deputāt diebus. Ita alchimiste plane
tax noibus metalla noiat. Et reliquas sui artificij instrumē
toz et rez significationes obscurioribus qbusdam vocul s
a deo obtenebrescūt: ut vel raro eis sol et luna sua vez emit
tant splēdorem: quare et pene oēs in tenebris ambulant. Et
q; noctem verterūt in diem. Et post tenebras sperāt lucez:
sola spe fouētur: q̄q; non ignorez artē veram esse. Est tñ tē
pus breue expimentū fallax: ars vero difficilis: ut et ipse ex
periri pruitus sum. Sed qd nri in p̄sentia est instituti p
prijs accōmodisq; uti opz et trāsumptionibus et interpretatio
nibus ne arte fallamur. Cognitione vocis rez et dictionū et
imagines faciemus: si pro ipsis ponamus quoz pprie sunt
pro h̄nnitio ē equū bouē pro mugitu: et vnūquodq; ta
liū pro sono quē facit. Inde et apud Publicum leges: Sic
Ennius taratātara dixit: Equi h̄nnitus mugitusq; bouz
balantēq; gregem. Strix nocturna et vespertilio strident:
Bōbitus apū: grus gruit: crastinat coruus: tu cornu voce
notatur Barritus a barro/vlulant vlule/pipant accipitres
Et alia

Capitulum Decimūseptimū

Et alia q̄ plurima sunt: vsu ⁊ p̄suetudine vocis sonitu ima-
gines p̄bebūt: hec ille. In sup̄ mor⁹ corporis hec hēt exēpla.

Morus
corporis

Articulos pedum velocitati

Ocio nates

Benua misericordie

Capilli diuitijs

Digitos pectine iūctos dolori.

Ungues crudelitati

Caput inclinatum concessioni

Dentes discorde

In tergū reiectū caput negatiōi

Digitos minerue

In humer⁹ deiectū hypocrisi

Frontem superbie

Terga fuge

Aures memorie.

Si qd hōz pro imagine tali accepis caueto ne in errore ici-
das: ex eo q̄ sup̄ casus in corpore p̄stitūimus. Sed id vitas-
bis notabilis alicuius note adiectione aut mētis p̄cessionē:
In plurib⁹ sigdē facili ter eruditi cuiusq; animus iuuatur.
Insignia deniq; plurimū cōpetūt facili imaginatiōi vt exē-
pli cā pro dignitate p̄sonaz p̄cipua eoz insignia capiam⁹ vt
raturum cum pellibus

Imperat⁹: Tyara

Cardinalis p̄heniceus pile⁹

Comitis

Episcopi mitra

Equis aurati: calcarea aurea

Prepositi

Judicis Ensis

Decani

Prætoris sceptrum

Canonici caputiū foderatū

Cōsulū fasces ⁊ securis

Presbyteri: suppelliciū aut

Medici annuli aurei vrinale

Dyaconi stolas (calix

Notarij pugillare

Subdiaconi: manipulus

Aduocati statutoz liber

Accoliti: Cereus

pcuratoris charta comissiōis

Hostiarij clauēs ⁊ flagellū

Doctor legū caputiū rubeū

Imperatoris Trigoma

varro suffultum

Regis corona.

Canoniste caputiū nigrum

Ducis byretum

varro suffultum

Principis baculus

Poeta laurea

Marchionis byretū fode-

Ita quoq; priuataz personaz pro eaz memoria seruare li-
cet. In sup̄ quisq; locus hēt vñ singulariter eius memoriam

h

Tractatus

Tertii

ponamus ut si pro Impio Romano accipiat aquila: pro re
gno Fracie lilia: Insuper qdlibet regnū qsq; ducatus. Et
queuis diocesis vrbis ciuitas. z oppidū qdlibet suū habet i
figne: qd si in quo loco pspiciamus cognitum nō possumus
nō reminisci loci illius. Quare nō icōueniret ea sibi familia
ria hēre. Ceterz diuerse res suas hnt proprietates vñ specia
lib^o designent notis: vt Iusticia ense: Equitas libra fortitu
do claua: Circino Geometria z astrologia astrolabio.

Capitulū decimū octauum de fabricatione imaginū iux
ta comparationes diuerfas cause z effectus: oppositorū
z similitum: atq; instrumentorum.

**Cōpara
tio**

Cōmprātes vnāquamq; rem ad alterā penes mutuam
eaz habitudinē: Causa idicabit suū effectū: z rursus
per effectū cause reminiscemur. Sic quoq; vnū oppositorū
per alterū: Et simile a suo p̄simili: Arma z instra suū mōstra
bunt artificem: Actus insup agentis memoriā facient: z si q̄
alia sit norma reminiscētie. Ut authore Aristotele qnq; sūt
reminiscētie p̄cepta q̄tenus videlicet res sese ex ordine p̄se/
quant item vt vno simili in aliud puehamur: z ab vno cō/
trario in alterū: quarto deniq; locus z tps rei per tractate fa
ciūt recordari: z postremo vt a pprietate res repetat. De cā
qdem hoc famosus est vt veluti artificem pspicientes artifi
ciati recordamur. Tunicā eniz sartor: calceū sutor: z pillem
eius auctor mōstrabit. Ita vbi posuerimus diuerfas causas
eaz recordabimur effectū: siue intrinsice sint cāe siue extra
nee: Māles vel artificiales: mudane vel celestes: vt si prime
cause quā deū bñdictū nouimus imaginem posuerimus re
cordātes qm̄ vniuersalis sit cā mox iseremus. Agit tam spi
ritualia: q̄ corporalia iuxta sua ḡia z spēs produxit: cui si
adiecerō nature scalā: Angelos demones corpora celestia: q̄
tuor elemēta z qcquid vniuersi ambitu p̄tinet p̄nectere pos
sem: Ita z mathematici singulis astris suā tribuūt influētā
vt solē sapientie faciant actorē: Ctenere z felicitatis: z ita de/

Causa

Capitulum Decimū octauū

Princeps: ubi igitur sol relucere nobis possemus et sapientie recordari. Effectus suam prodit causam siue ea sit naturalis siue a proposito agens: ut quodlibet factum siue secundum esse substantiale siue accidentale sui reminisci faciat actoris: ut flores et fructus magis sint insignia eiusque memoriam agant: domus recordari faciat fabri lignarii: et pictor ab imaginibus innuit. Scientia quoque et doctrina attestet doctorem scientifico potiri hitu. Sic Publius de mensibus exemplificat: ut Martius bello: Aprilis aptior: Maius floribus: Iunius herbis Iulius Segetibus: Augustus fructus accrescentia: Septembris uitis: October nespulis: Nouembris baccis oleae: Decembris mactatione: Ianuarius bifronte: praeterita futuraque respiciente: Et februarius a februo florem uer reuocante designent. Quamquam autem opposita ex iuxta positione magis illuscescant: quod tamen ad memoriam attinet ex uno alterius recordabimur: ut albedinem ex nigredine visa intelligere possumus: ita hec illius nobis praestet memoriam. In qua re ironia plurimum iuuat ut per iusto iniquum per albo nigrum: per uirtuoso discolum accipiamus per sobrio gulosum ac quicumque sese habent opposito more: et omnia per ironiam dicta. Simile ob id per similes memoriam facit quod in aliquo ueniat ut si Iuuenalis meminero mox Persij Horatii et aliorum reminiscar poetarum quod in Satyrico scribunt aene. Quotiens eadem audiero Satyricum quempiam: Incidit inter praecipuos satyraz compositores Persius et Flaccus et Iuuenalis erant. Si autem illorum audiero recordabor Virgilij. Nam quod hic inter Romanos hoc iste apud grecos sibi glorie vendicabit. Et ita ubi de Joanne fuerit sermo: facile Matthei Marci et Lucae recordabimur quandoquidem omnes in euangelio perscribendo conueniant. Instrumenta quoque tam naturalia quam artificialia in eos nos deducunt: qui cum ipsis operantur: ut tunc simus actoris memores quando de suis instrumentis memoriam facimus. Uideres quippe aratrum/rastrum/equum/ non de doctore vel nauta propterea cogitabimus: cum potius

Effectus

Tractatus

Tertii

Agricolam indicabunt: Silr/galea/torax/lancea/ensis/bel-
latois sūt vt nouimus: Insup viso circino sphaera vel astro-
labio quis nō potius astronomi q̄ alterius recordabit? Ita
per vrinale medicus: per maleū faber cognosceat. Sic gram-
matica in Nicolai Perotti Seruij aut Prisciani ⁊ aliorū
in ea excellērium nos memoriā inducit. ⁊ itidē de reliq̄s ha-
bitibus intellectualib⁹: ⁊ moralib⁹. Actus deniq̄ cuiuslibet
agētis p̄p̄ius ip̄m prodit: vt Arare agricolā: bellare militē:
Scribere notariū: Quicūq̄ gestus p̄p̄ij vt lactare nutricē
indicat: ⁊ ita de q̄ pluribus alijs. Et vt cōpendio agaz oēs
relationes mutuo sese in nra collocant memoria: vt si p̄em
posuerimus filius cēsebitur positus. Si dñm seruus ⁊ que-
cūq̄ aliquam hñt adiucem habitudinem: penes quascūq̄
cōparationis spēs: Principij eni uero ad finem ⁊ mediū ad
utrūq̄ respectus est. Ita maioritatis ad minoritatē: ⁊ equa-
litas que utrāq̄ excludit: quoz oia lōguz esset afferre exē-
pla: que ex traditis facile p̄iectabis. Accñs quoq̄ ⁊ p̄p̄ium
in suo notabimus sbcto: vt in mauro nigredinē: suscedine ⁊
in Arabis: Rubedinē in dalmatis: in gallicis albedinem ⁊
ita deiceps. Et q̄ homo sit risibilis/binibilis equus: barrū-
rus in elephāte: ⁊ pariformiter quālibet p̄p̄ietatē ⁊ passio-
nē suo tribuemus sbcto: vt infra trac. 4. ca. 2. latins replica-
mus. In qua re sūmopere notādum: vnūq̄d̄q̄ nomē substā-
tiam significās: duo maxime significare: ⁊ substātiā ipsaz
⁊ accñs eius: veluti lupus q̄dem p̄mo aial ⁊ deinde voraci-
tatē eius. Et huiusmodi noīa adistat adiectiuoz cōparatio-
ne variant in significato secūdario: siue p̄p̄iū sit: vt hic ga-
nimedioz est ganimedo: hoc est: supbior: siue cōe vt petrus
est bellua belluioz: Asino asininioz. Pro hisce itaq̄ ⁊ que ab
ipsis trahūtur tam adiectiua q̄ etiā verba vel p̄cipia suf-
ficiet primitiuū posuisse: Matura qppe primitiui virtuali-
ter vim relatiui complectitur.

Capitulū decimūnonum. De formatione imaginū per

Accñs
p̄p̄ium

Capitulū

Decimū nonū

nes earū diuisionē in vocales/reales/et mixtas.

Quoniam et proprio et metaphorico modis/imagines fieri litterarū syllabarū et dictionum hactenus edocuimus: hic adijciendū erat qua via effingamus generaliter vocales reales atque cōpositas imagines: postmodū particularius ad presubiectiuas modū applicātes: Locales autē imagines diximus notas quasdam et cognitā et ignorā (siue ex greco hebraico aut barbaro idiomate) litterarū / syllabarū / dictionū / vel orationū / quolibet facere potētes: siue significantiue sint: siue absque significato prius: Non significantiarum imagines inscriptione / fictione / aut comparatione / fieri poterunt. Quātū autē ad cōem diuinā formationē de qua hic iter dimus spectat: ea similitudo vocis que est imaginis ad imaginatū si oimoda sit nil parit difficultatis: vt pro Joāne memorādo aliam eiusdē noīs collocabimus / Sed dū talis non sit p̄cordātia: Aut q̄daz vnica dumtaxat littera symboligent vt Joānes et Jacob vel Judocus: et tūc additione alterius dictionis supplebit: vt si pro Joāne posuero Jacobū quī oua porrigat gallo viticās ore tenēti: nihil siq̄dem interest an syllabis latinis an ne alterius idiomatis expleam q̄d defuit. Cū vero res et imago eius: in p̄ma coicidant syllaba vt Joānes et Job itidem (sed q̄dem facilius) supplebit adiectione: vt si Job alicui cui nomē hānes (vt pene oībus Sueuis) sit colloquētem posuerimus. Ita pro David: dacū vel Danie / lē vel Damascenū in manu vitē gestātem aut qcq̄ agētes. Et ita euenit vt q̄s facillime cōperiant imagines. Si rei memorāde p̄ma syllaba cū imagine coicidat: et reliquū quod deest adiectione alterius imaginis que sua p̄ma syllaba p̄sonet cōpleat: Per inscriptionē quoq̄ et alios modos huius modi adiectiones faciemus. Accidit plerūq̄ imaginē q̄dē cū re in syllabis q̄busdam puenire: sed aliquē nihilominus superabūdant: In qua re subtractione opus est vt vel sola nostra saltē cogitatione supflūū dirimat: vt si meminisse veliz

Localis
imago
quō fiat.

Addi
tio

Subtra
ctio,

Tractatus

Tertii

huius dictionis Jud (que Judeus in vulgari exposita est) pono Judocū quēpiā mihi notum admittēdo in phātasia mea hāc syllabā ab ea dictiōe sublatā remanebitq; Jud dū taxat: Vel si re notare velimus eā subtractionez imaginabimur Judocū a pedib⁹ ad nates pene denudatū. Quod si ab humeris illucisq; vestib⁹ spoliatū aspexerimus: nō qdēz Jud sed oculus p̄tinus incidet: eo siq; dem itelligeremus p̄ncipiū allatū. Poteris nihilominus adijcere quāpiā quo huiusmodi ablatio notificaret: vt si Judocum in sacco stare videris ex inferioris p̄tis obductione: facile recordaberis huic dictioni vltimā p̄tem detractā: Quod si caput in sacco habuerit nō qdē: Jud: sed oculus leges: Simile alij intersectione fiendūz statuere: vt si ense Judocū imagineris p̄titū. In qua re pars legēda foret p̄ncipio loci applicāda: Nā lecturus Jud applicabit caput cū reliq; corporis p̄te sup̄iore in loci p̄ncipio: si vero oculus pedes ⁊ crura. Sic quoq; pro castus a/um/sus/ ficiet arborē castaneam icisam imaginari: sublati enim uero tribus vltimis lris remanebit casta vt aliquis ait: Arbor iesel filuis que scribit octo figuris: sine trib⁹ dēptis vix vnā in mille videbis. Cui astipulat poeta dicens. Casta est quā nemo rogauit: Castaneę siq; dem sunt p̄durus cib⁹ nō nisi corpus maceratib⁹ sapidus. Et in hac p̄sideratione nōnulli materiā fluxibilem (q̄les sunt liquores aquę) subtractioni subdunt in eius receptaculis: vt si de dictione vinū: Syllabas vi: hēre velis imaginato cantrū vini iserius cooptum: q; si syllabā: nū occulta sup̄iorem p̄tem: vel cantrum p̄tire vt de Judoco diximus. Et id quoq; in minutissimis reb⁹ que se ipsis nō afferūt imaginē idoneā/obseruet: vt p pulice lodix pulicib⁹ plena ad instar dictoz exēploz collocata vel pu vltix p̄tēdit. Poterit ⁊ nra cogitatio plerunq; ad placitum excogitare vel lras vel syllabas trāspōsitā vt si hec dictio veniat ponēda. Que/ponat mulier Eua noie ⁊ e/pro/a/trā/ponit in litteris: Syllabis quoq; pariformiter vt p kerspe

pekera id est pistorē ponendo: Sit quidam ait neter debila:
 quas syllabas si verteris dicet Albedreten: cui saxo quispiā
 respondit: hoc Epulū comede: que verba si mutaueris habebis/ed/ mecom/ vlupe. Ad que respōdit qdam ex alima/ nia supiori Rim/ se reg/ oſla: que verba si veritas habebis Al/ so getes mir. Similr lra in lram: z in syllabā syllaba potest imaginari trāsmutata: vt pro corpus ponēdo cornus vbi/ v/ in/ p/ versa reddit corpus. Et id qdem vt vna lra in vnam vel plures in plures. Silr de syllabis vt pro frater factor: Sed hēc bñ exercitatis relinquēda sunt: q facillima qdam notula memoriā iuuant. Possunt quoq; vocū imagines li/ bera cogitatione fieri nō qdem psonātia quadam sed repre/ sentatione quam volūtas ex pprietate aliqua in ipsis cōsti/ tuit: vt dū tympanū pro certamine ponat: eo q milites ipō ad pugnam excitantur: gladius pro iustitia q eius exercen/ de instrumentum sit. Et in his natura plurimū suffragatur: representatione causam pro effectu z rursus effectum pro causa sumens: vt de quolibet causaz genere superius dictū est z exempli causa de efficiente. Architectum pro domo: z effectum pro causa vt glatiem pro frigore ponamus. Itē sartorem pro tunica z tunicam pro sartore. Sed he norme sunt faciendaz realium imaginū: cōmixtim qppe eadem rōne dictionū significatiuaz: z rez per eas significataz ima/ gines sunt Voces eteniz sunt signa rez: quare si rez imagi/ nes habemus illa quoq; sint vocum oportet: alioquin con/ ceptam rem per imaginēq; in sede sua collocatam exprime/ re non possemus. Si namq; imaginē domus posuero nūq; inter est an pro dictione que est domus: an pro re exiſtēte ex lapidibus z lignis sumpsero: secus qdem in non significati/ uis z sine cathegorematis: z dictionibus secundaz inten/ tionū que alias imagines experunt. Sed ad reales nunc ex/ superiorib; aditus patet que nāq; sola re pueniūt imagines cū imaginato ex transumptione: corporis gestu loquela z

Repre/ sentatio

Reales imagines

Tractatus

Tertii

Una
res plura
repñtat

alijs que supra recēsuimus modis: vel pprijs vel metapho-
ricis sūt: vt etiā infra specialius in applicatiōe repetemus
Et qm̄ practica z exēplis varijs in hac arte pficitur opus:
vñ si translaticie turturē pro muliere pudica: z vulpē p vi-
ro astuto locauerimus: licet in noie nihil cōicent imago z
res p eam repñtatata: nihilominus memoriā excitabit: cōsi-
derādo qd veluti in turture est castitas ita z in muliere: z qd
dolus vulpis in viro cōperiat. Et ob id vna eadēq; res plu-
riū possit esse imago: ppter diuersas pprietates eius diuersis
diuisim attriburas: vt si leonem hic pro forte imager illic
p crudeli. In qua re tñ equocationis fallacia est vitāda. Se-
stus corporis sup exēpla posuimus sitq; sup additum ac ca-
nis motu caude applausus indicet: z manū gesticulatio di-
uersa diuersas res significet: vtpote in celus erectio orantis
auxiliūq; petētis aiū: digiti exēnsione rē indicatā accipi-
mus: z ita diuersa mēbroz opera solis signis cognoscimus
vt digiti ad labia admotio silentiū: poeta inquit digito cō-
pesce labellum: oculorum nutus suas quoq; habent signifi-
cationes. Plura id genus que sua patria queq; z gens ser-
uat. Si quoq; aliqd a quoppiam audire frequēter soliti su-
mus p eo dicētē ponimus: vt pro hac ppōne: deo grās/sat
mibi est meminisse cuiusdā Joānis qui hoc verbo semp 2°
vtebat. In sup noui quēdam licētiatū theologie qui semper
ingt ecce ecce quē p hac dictione pono: Et qdā doctor sem-
per ait ita est ita intelligatis sic ita: vtq; pene tot ita habeat
in ore quot secana pisces: z ob id nihil cōmodius pro ita: qz
ipm pono. Pariso: miter si qd egregiū raz nouū vel quoli-
bet ab aliquo audierimus suū authorē pro dicto locasse lice-
bit. veluti. Quidā medicus ad egrotātē aduocatus z is de
remedio sollicitus ingrebat dñe doctor quā medelam adhi-
bebitis q ait: Suppositoriū vel clistere: cui eger: nūqd illud
a posteriorib; applicatur: cui medicus: vtq; z infirmus ad-
dit: dñe medice (vt ego tñ cum honestate loquar) in narib;

Capitulum Decimūnonum

nō patior: infirmitate: sed hic hic hic digito caput rāgens: q̄te
nus capitis dolorē indicaret: qđ pulchrius q̄z huius patien
tis pro hoc dicto meminisse: Insup vt supra edocuimus si
cōmode imagines desint res depingere poterimus qbus p
dictionibus vtamur: vt hoc dictū **D** supbe: cur superbis:
nā supnus spernit supbos: facile ex talibus lris realib⁹ aut
grecis nra imaginatione iuxta inscriptionez de qua supius
mētione fecimus scriptis in pariete siue loco nro tali forma

D cur nam spernit.
B bis nus bos

Et item pro ista viue lete viue nus vt diu viuas: sufficit in
scripsisse sis.

E **E** **E** a a as as
E **E** lete a mus vt diu as
E **E** a a as as

Sicq; comperi pro isto dicto: Amice laua comede bibe sola
ciare / solue vade / scriptum.

A ce comede bibe cia ne de
Ex his quoq; pspiciū est: qđ facile imagines que partim cū
re voce psona pueniant: partim re ipsa fabricare possimus si
ne cōplexe sint / siue simplices: vt si pro asino posuero **A**nto/
niū qui: z si morib⁹ asini difformis sit artū voce prime syllā/
be symboliqāt: z nihilominus saltē aliqua pprietate: Com
plexorū est exēplum: vt pro hac oīone **J**oānes scribit: sūma
tur aliq; scribēs cui hoc nomē sit: z puenientia erit nois z
gestus corporis ab actu sumpta. Et plēs ppōnes ab vna p/
sona diuerfos simul exercēte actus sūmere poterimus: vt de

Tractatus

Quarti

illo di q z simul potum cibūq iugessit z egressit manu phe/
le ppellens/ore ridens/oculis cōnuens pedib⁹ ambulans.
oēs sigdem iste ppōnes: Joānes comedit: Joā. bibit: Joān:
mingit: Joā. (salua honestate) merdat: Joā. catum pcutit:
Joā. ridet: Joā. oculis annuit z Joā. ambulat: vnica imagi
ne representant: Joco accipias hāc imaginem: sicuti z simul
missaz audiētis cunas infantis mouētis/debitū mrimonij p/
soluētis: famulūq excitātis: hec hactenus. Ex plurib⁹ acti
bus vna imago plures representare ppōnes nobis vsitatissu
mum sit quatenus supfluitas vitet. Si qñ mi Joannes se/
ria locis pmisceamus nō isimules huiuscemodi meā dedecē
pessione: cū oia mūda mūdis: Et harpiar colluies non
cuiusqz desedēt mēsz: Ad alia stilū extēdimus.

Tractat⁹ 4⁹ de applicatione artis ad pres sbiectiuas eius.

**Capitulum primum: De applicatione locor z imaginū
ad res naturales: artificiales z mixtas.**

Az plius dilucidātes istituta: tūc arbitramur locos no
stros optime applicatos: si penes pceptionē supiorem
fabricari: rite suo ordine ad memorabile referant: qtenus vi
delz imagines siue rez memorāday abstracte spēs ipsis quo
pnūciāde veniūt res ordine: cōmittant nra cogitatiōe. Sz
vt imagines quātū exigūt applicent: necessūz est cuiqz mae
suas facē ipsasqz serie qdā locis cōmittē. Nā iter cetera q. b.
Thomas memoriā adiuuātia cōmemorat: in dilutione 2° ob
iectiōis pmi arti. q. 49. 2° 2°. primū est inqt vt eoz que vult
memorari qsdā similitudines assumat pueniētes: Aduerte ita/
qz duplices eē hui⁹ artis subiectiuas pres. Nā siqdē imagi
nabilis aut simpliciū est aut cōplexor vt sup meminimus:
Simplex aut qdlibet vel itellū dūtaxat pceptibile cuiusmo
di sunt sbrie abstracte/deus angelus/demō. Alia/spūs qz bea/
nes ab// ti: vel sensui pz Inuisa ppas nobis nō efferūt imagines: sz
stractaz plectura qdā z libera cogitatiōe sumēdū nobis est quo rep/
rerum sentent. Dei qppe imaginē varie fabricam⁹: vt si aliquē no

6. Tho/
mus

Imagi/
nes ab//
stractaz
rerum

Capitulum

Primum

uerimus ac p diuino habitū: aut imaginabimur quēpiā co-
rona regali: aut trigona impiali vel diademate coronatū: q
dextera tridētē manuq; leua spherā mālē vnīuersi figuram
gestat: isq; deū nobis repñtabit. Insup iscriptione/fictione/
trāsūptione/cōparatione/atq; modis alijs eius imaginē fin-
gemus: sicut ⁊ ceteraz sbaz separataz. Possūm⁹ nihilomi-
nus hmoi iuisas sbtias ponē ex laruatis illis hoibus: quos
eoz figuras/gestus/ ⁊ act⁹ in ludis comiciis/in tragedijs/ac-
theatris/ ⁊ quolibet aliter speximus repñtare: Indiuia
attñ hoz recte locauerimus: hoies cū noib⁹ eoz symbolica
res sumēdo: Et p sctō Michaele aliquē eo noie notū acce-
po: Ita p. b. Petro aliū cui petrus nomē clauēs manu tenē
rē: p paulo paulū gladio accictū ⁊ ita deiceps. Ubi at hmoi
abessent alias opz substituē: vt p Sathā: sartorē: manu dētē
tenēs ponat: Sic p beelzebuc: belā noie mulierē q pellicio
hyrcū iduat: vel scriptione/fictione/aut trāsūptione. Se-
files aut res q vita fungunt specifica aliq denotatione loca-
mus: vt p hoie: aliquē in quo nil penit⁹ pter nām specificā
nobis pñtes. Ita p viro viz p muliere mulierē: sexū dūta-
rat discernēs. Cōes attñ hmoi sbtie viue aliqd opātes ima-
ginari opz: Singulares aut res pñt p se imaginari: aut p simi-
tudinē vt p petro petrū: aut p istrm vt petrus p clauē pau-
lus p ensez p calicē Joā. Aut p insignia vt Joā. p Elglā Ma-
theus p bouē/ Aldar. p leonē. Insup ex opatione vt aliqs pe-
trā mouēs p petro locet. Pōterūt nihilominus tā cōes qz
singulares sbtie ⁊ viue ⁊ inaiate/fictione/iscriptione/lraz ⁊
syllabaz cōpōne: imagines accipe: qd vltimū ē refugiū vbi
alie nō suffragant. Itidē p oia de qbuscūq; aialiū noib⁹ tā in-
gñe qz in specie simul ⁊ singularib⁹ obseruet: vt p hoc noie
animal aliqd solius nature pñderationē afferens ponat: Et
pro equo equus p leone leo. Sed p brunello grisello ⁊ hu-
iusmodi equū vel asinū illius nois aut iuxta normas iā pli-
batas. Entia aut pure mālū: que a sola natura sunt absoluta

Substā-
tie sensu
les

Tractatus

Quarti

suis idiniduis pprium afferūt imaginē: Nam p pyro suffi-
 ciet eā arbozem loco adaptare: z ita reliquoz q̄ obrutui pa-
 rent. Inuisa aut̄ vel ignota cuiusmodi sunt corpora celestia
 utpote Saturn⁹ / Jupiter / Mars / Sol / Mercuri⁹ / Venus /
 z Luna / ponātur p̄ characteres qbus ea designant astrono-
 mi: ut h̄ in manu hoīs significat mihi Saturnū. ♄ Jovē /
 ♂ Martē / ☉ Solē / ♀ Venerē / ☿ Mercuriū: z ☾ Lunā.
 Ita quoq; p̄ signis circuli zodiaci suoz accipio characteres
 ut pro Ariete / pro Tauro / Item gemini / 69 cācer:
 leo / Virgo / libra / Scorpius: sagittarius cap
 Aquarius: pisces. Similiter pro aspectibus celestib⁹ hos
 characteres: coniunctio * Sextilis / trinus quartus
 & oppositio: Itē caput: cauda draconis itidem de plur-
 ribus Uel imaginemur ea suis figuris q̄s pictores effingūt.
 Ars qppe pictoz si nobis familiaris fuerit facili⁹ erit sin-
 gēdi libertas: ut annūciatio dominica eius effigiebus satis
 mihi representat: ante nāq; aliquot annos predicaturus in
 Alsolhez hoc euāgeliū luce p̄mo Al̄dissus est angelus gabri-
 el a deo zc. vsus sum pictura quadam māli: quam vsq; mō
 clare itueor in loco ubi illud euāgeliū deposui: Itidē quoq;
 nōnunq; i ceteris nō abhorreo: eaz potissimū figuraz que
 z delectant z exinde memoriā excitant: huic rei pducunt li-
 bri cū effigiebus quō ferme oēs mō imprimunt: Ita etiam ex
 parietib⁹ dominice passionis z sanctorū historias desumere
 liceret: non tñ ut auctoritas nimia pictorib⁹ tribuat: nisi q̄
 tenus psonum veritati historie effinxerūt: Non quō pleba-
 nus p̄dicans passionē ex sola pictura inqt populo: Uidete
 nō opus est nobis libris z studio: vos ipse cernitis quō illū
 miser̄ Iesum vexant: solā picturā manu indicēs. Sed ve-
 lim si h̄mōi figure p̄ferre videant: eas pro representatis in
 locis igenio n̄ro fabricatis penes nostrā artē collocemus: z
 hoc qdem quatenus arte iuuemur: qñ nostrā diligentiaz ad-
 hibemus: z differētia / dissimilitudo / z interlucētia / at reliq;

Capitulum

Primum

locoꝝ debita qualitas memorie adminiculetur: qđ minime
cōtingeret dū ex sola reali māliqꝫ pictura rem ibibere tenta
uerimus. Solēnis enī uero qđam pictoꝝ magiꝝ Benedict⁹
p confirmatione artis nre nōnullas effinxit imagines: qui
bus viginti carmina memoriter recitaret. Expimento didici
hāc ei adminiculari industriā: vbi tñ charta maduisset obli
uio versuū oculos incusaret. Mō enī ad loca deposuerat alia
qꝫ in charta: sine qua nō aliter deprōpsit qꝫ berta psalteriū.
Sed vt piodū non trāseam reuertoꝝ ad corpora celestia que
per pprietates meminisse possumus: vt pro Saturno ali
que in vix/senem malitosuz nobis notū imaginemur: pro
Marte bellicosuz: pro Sole illustrē: pro Venere mulierem
luxuriosaz: pro luna instabilē: Pro his filibusqꝫ librū fulgen
tij de ornatu mūdi legisse pderit: z eos q naturas deoꝝ de
scribunt: Atqꝫ recēcentes quō qbusue figuris veteres deos
suos depigebant. Joānes item boccatius de natura deoꝝ gē
tiliū h mōi imaginum descriptionib⁹ plenus est: Et qcunqꝫ
sit bonus poeta z q pingēdi calleret artē hoc munere leui⁹
fungeret: ob pstituenti simulachra z memorandoꝝ effictio
nis pōpitudine: Letex z pro planetis z pro signis circuli
oblig potissimū Joānis Aginij in poetice sua astronomica
imagines aptissime sunt: si viuas ipas eē imaginemur: Po
terimus quoqꝫ pro aialibus illis celestibus accipe illoꝝ simi
lia ex nobis psuetis: vt pro thauꝝo thauꝝ: z ariete arietem:
itaqꝫ deinceps. Appellatiua itaqꝫ noia substantiaꝝ vt iā dixi
mus ponant suis imaginib⁹ quas secuz ferunt: vt pro pyro
pyꝝ: pro pomo pomū: fructum videlz pro fructu/ z pro ar
boꝝe arboꝝē: qđ in oib⁹ obseruet: nisi qꝫ vel cū ipis aliquid
operemur: aut qꝫpiam circa ea fieri pcedamus. Si qđē ma
iores natura sint qꝫ nostris locis cōpetant: neqꝫ ps poni va
leat (sicut in homogenijs cuiusmodi sunt terra / aqua / aer /
ignis (quoꝝ pars locata sufficit) ad instar substantiaꝝ nobis i
uisaz imagines fiant: vt pro celo: aliquem q pteplet ipsum

Tractatus

Quarti

**Sobri-
tie
Lōes**

**Res ar-
tificiose**

Accītia

ut astronomus vel aliam congruentem imaginem: aut Inscr-
ptione et ceteris modis metaphorice: quod de omnibus applica-
tione cōiter observandum est: Notas aut nationes et gentes per
sua arma et personarum insignia collocabimus: Ignoras aut per
infra ut superius dictum est. Sicut etiam homines ignotos per
insignia: notorum vero aliquem pro pluribus unum ut per omnibus co-
loniis unum duxat ex colonia posuisse sat erit: Itidem
de patriis regnis et locis: nota enim per infra: ignota vero per
insignia collocanda sunt: Artificiales res si loco non proportionem
tur per eorum artifices memorari poterunt: nam causa effectus
refert et itidem effectus causam. Et ob id res minores cuius
modi sunt tunica toga pileus calceus et seipsum et cum artifice
poni poterunt. ¶ De accidentibus aut hoc tenendum. quoniam doctor
noster dicit: in de ente et essentia: inquit ea non habere esse per se
absolutum a subiecto: sicut ergo accidens non est ens sed aliquid en-
tis teste Aristotele. 7. metaphis. et non potest diffiniri nisi per addi-
tamentum: hoc est per subiectum quod est extrinsecum quod dicitur ip-
sius accidentis: ita quoque eius memoriam ex arte non possumus
habere: nisi in subiecto considerari. Et hoc quidem sat erit si pro acci-
dente quolibet subiectum in quo per excellentiam comperitur
accipiamus: eo namque memorato difficile foret accidens ignora-
re illi proprius. Ut ergo libuerit. Similitatis. meminisse ponas
aliquis curui nasi: et ex diffinitione hoc accidens affert: ita per
crispitudine aliquez regirantes habentem capillos ponamus
Et pro Sapientia aliquem qui ea preloreat: pro albedine Cretan-
niuem Lignum: nitrum: Item pro nigredine corvum vel ethio-
pem picem carbonem pro magnitudine: gigantem. Siue nam-
que accidentia in anima sunt: ut habitus intellectuales passio-
nes potentie et virtutes: siue extrinsecam consistant ut cetero-
rum generum: per sua possunt subiecta in quibus potissimum re-
periuntur locari: Possimus quoque ex nominibus eorum acciden-
tia memorare penes regulas hactenus expositas: ut pote pro
albedine non subiectum ponas si timeas equivoocationem ac-

Capitulum Secundum

vn̄um p̄ reliquo locatū fuerit: scilicet subiectum non pro
accidente sed pro re ipsa: vtpote non cogitē de albedine/ni
uem cōmemorās sed niuem ipsam absolute vt res est nō vt
subiectum albedinis: tunc siquidē Juxta regulas imaginū
vocaliūz et etiā modos metaphoricos imaginanda forent
accidentia De positōne siquidē accidentiū supra in cap. 18.
trac. 3. de accidente et p̄prio abunde diximus in fine: et voce
loquela/inscriptione/fictione/trāsumptione/ceterisq; alijs
modis eaz recordamur. Ulex dignitates officia et si qua id
genus accētia instris insignijs et alijs modis locabimus vt
papa p̄ T̄parā notarius p̄ pugillare et ita deiceps vt supra.
trac. 3. ca. 17. Insup passiones p̄ notationē: per cām: fictio/
nē: et corporis mot⁹: ac pene infinitis alijs modis suas nanci/
scunt imagines. Nec de simplicib⁹ tam substantijs q̄ accēti/
bus: Ulex si q̄ppiam cōpositi mixtiue memorādū fuerit cu/
iusmodi sunt chymera hyrcocerus: si seipso aut comoda su/
militudine poni nequeat saltē resōlōne p̄tium ponatur.

Corpo /
ra mix //

Capitulum 2^m: De imaginū applicatione ad dictiones
intentionales et reales.

Quonia ex reb⁹ facili⁹ hui⁹ negotij mōstra excrescūt:
q̄ formari possint vocū imagines p̄cipue sc̄das itē
tiones signitūz: et ignotaz: Agit in sciētijs realib⁹ leuior est
memorādi modus: Alitū qd̄ ad opis p̄fectionē spectat sūmo
re enitēdū est: q̄tenus in vtrisq; eque valeamus: Uoces aut
memorabiles: vel lre sunt vel syllabe vel simplices termini
aut ex ipsis cōplexione. Adro lris saltē latinis supius al
phabetū fabricauimus: s̄lfr et p̄ syllabis qd̄ mix imodū pdu
cet in icognitis et barbaris et nō significatiuis: etiā si latine
sunt veluti sunt iteriectiones et piunctiones: Incognitas si
quidem voces et grecas hebraicas et barbaras ex his cōpo/
nimus vbi alie imagines nō suppetāt vt supra p̄libauimus.
Si q̄ppe hāc hebraicā dictionē patha posuisse iuuat: imagi
nabimur paulū p̄pa et tabulā i manu ei⁹ p̄ tha. Nōt q̄ppe

Tractatus

Quarti

**Iacobo
Publi.
Locatio
dictionū
ignotarū**

**Ademo
ria sinca
thegore
matum.**

eadem esse littera: et diuersa sententia: ut etiam si pro aduer/
bio illo/quodam/posuero hoc verbū/quadam/faciliter quoq;
ut authoz est Publicius et experientia docet: litterarum adiun/
ctione cōminutione et detractiōe memoria excitat'. Cū itaq;
oia dictio nobis ignota (cuiusmodi forsā sunt grece hebrai/
ce et quis alie barbare) collocāda foret: q̄z similia nō habe/
mus ut bosdrab gerobabel et id genus reliq̄: pro ipsis alias
dictiones fabricabimus: aut per iscriptionē: aut inicia dicti/
onū: aut per dictiones syllabicis nr̄is imaginibus p̄latas.
Bipharia eniuero Stephanus de lauro ignotas cēset locā/
das ut vel per similitudinē aliquam in voce saltē earum imagi/
nes fabricemus: vel diuidētes ignotam in syllabas pro qua/
libet imago fiat cuius prima syllaba eā insinuet. Cognitas
aut dictiones pp̄rias per eas res ponimus quas significant
ut pro dictione Petrus: hoīem q̄ petrus vocetur: vel p̄ insi/
gnia p̄sonarū ut pro petro clauē: pro paulo gladiū: pro Iosā.
calicem: Andrea crucē Iacobo galatērā: pro Katharina ro/
tā: barbara turris et huiusmodi alijs: Appellatiua aut noīa
ab officiosis hoībus accipimus: ut pro hac dictione papa i/
perator rex et huiusmodi eos hoīes q̄ talibus funguntur di/
gnitatibus vel officijs si noti sint: alioquin per insignia aut
insira: alijsue modis metaphoricis Termini quoq; acciden/
tales p̄ sua nobis patefcūt subiecta: ut de realibus diximus
imaginib': quatenus i his pene idē modus sit ut rei et noīs
rem ipsam significātis eadē ferme sit imago. Ita suplatiuus
ponit per positiuū suū sufficienter et cōparatiuū. pro deriua/
tiuis deniq; sat erit primatiua locasse: Verba aut per imagi/
nū opationes exprimiūtur: q̄ si actus semp nō cōmode po/
nat ut cursus saltus et huiusmodi denotentur per sb̄cta: ut
ptes et motus hoīs: Insup ut de notatione docuimus: Ad/
uerbia aut p̄pōnes p̄iunctiones et iteriectiones vel sono vo/
cis līarū syllabarūue cōbinatione vel iscriptione et alijs mo/
dis q̄bus dictiones nō significatiue memorant collocande
sunt de

Capitulum Secundum

sunt de quibus omnibus diffusiora superius sunt exempla quibus
hic noua exigant. Possumus nihilominus huc quidam adij
cere ut res clarius fiat ut pro hoc pronome. Ego Stephanus
ponit Egidium et Godofredum: itidem est si in manu Geruasi
aut Godofredi Ebur ponas: Pro tu Tadeus in manu ut
riticam huius vel Tubicina tamen cuius prima syllaba tu facit sus
isopum comedens: vel unicornu in dextera parte scobam in sini
stra aut isopum huius. Mos ex oliuero in dextera nuces in si
nistra scobam gerens: vos autem si Oliuarius vel Ouidius vel
Otto vitrum vel vriticam in vna in altera vero manu scutellam
vel scobam teneat: et mihi faciunt Michael et hilarius isopum tenens
Pro tibi Tiberium aut Timotheum vel Tilmanum bilacem in ma
nu portas. Ita pro sibi Simonez: Et his similibus similes
dictiones locabis. Ceterarum dictionum secundarum intentionum et
entis rationis precipue logici ac transcendentiis: cuiusmodi sunt
Intentio/transcendens/uniuersale/abstractum/secretum/predica
mentum/predicabile/predicatum/subiectum/subiicibile/uniuocum/
equocum/analogum/denotatiuum. Et item genus/species/differen
tia/proprium et accidens/suppositum/attributum/notio. Et item
oratio/enunciatio/diffinitio/questio/positio/premissa/conclu
sio/argumentum/sillogismus/inductio/enthimema: Item di
ci/per se/dici de omni/dici de nullo: Reduplicatio: ponunt per
imagines factas ad instar dictionum ignorat. Itidem in termi
nis rhetoricalibus. Si tamen perfectus velis esse in arte et pro
ptus atque idoneus in disputationibus et perferentiis: et ad audi
ta faciliter incorporanda nil producibilius quam alphabetis litterarum
et syllabarum que super habes tertium addere de principijs omnium
scientiarum et huiusmodi terminis scilicet ipositionis et secundarum
intentionum: et ut summarie dicam. Si totum ens in sua latitudine
partitus esses in reale et rationis: et utrumque usque ad athomas
portuiculas: et cuilibet parti suam imaginem adhibueris: eamque
in armario atque scrinio memorie reposueris locis videlicet
applicatam: quoscunque edepol in hac arte exercitatos vel su

Tractatus

Quarti

perabis vel saltim q̄ facillime equabis copia rez z imagi-
nū multitudine: z ad quecūq; illico incorporāda etiā audī-
ta p̄ dispositis tñ locis eris prōptissimus z ob id exēpli cā-
mor sbctoz z ent s p̄siderationes quātū satis ē adijcimus.

Caplū 3^m de sbctis p̄ncipijs z fine oīum sciarum.

QUamq; diuersi authores phiam diuersimode par-
tiant: vt apud linconiesem in libro de ortu sciarum
Et copiose Angelus Politianus in tractatu cui
pane pistemon nomē ididit eaz isequatur Hugo in didasca-
lon z alij in alijs locis. Insup in Periarcho sciaz. Et cir-
ca phie atq; logices exordia qsq; pro suo arbitratu phie par-
tes sumat. Multiq; de diuisione scientiaz tractatulos cōpi-
lauerint in p̄sentiaz attū vnā e multis accipe libuit quam
exēpligratia quō memoriter retineri queat huc attulimus
Tota siqdem phiam bipariam scidit. Aut enim Theorica
est siue speculatiua: Aut practica speculatiua aut dicimus re-
rum p̄teplatricem. Et hec qdem vel entis rōnis est vel de
reali trac. Rōnalem aut in grāmaticam logicā z rhetorica
secāt: que de sermone p̄gruo/vero z perpolitio existentes: in
onū tēdunt finem apte videlz loquutionis: vñ z Trini no-
mē sibi asciscunt: quāobrem eas triāgulo cōplexi sumus: in
cuius cētro. T. eas theoricas esse notificat: inscriptionibus
aut costaz sbcta significamus q̄tenus cōgrua loquutio: grā-
matices: Ens rōnis logice: z eloquētia rhetorice sit. Pars
aut phie realis rursus in mathematicā phisicā z metaphisi-
cam p̄titur mathematica quoq; q̄drūm integrat: q̄re eas
q̄drangulo memorādas volumus. Et qm̄ prim speculati-
ue sunt ptim aut ad opus tendūt: obid. T. z. M. q̄drangulo
iscripsimus p̄o eaz qualitat̄is memoria: Arithmetice subie-
ctum nemo abnuat numez esse simplr sumptū/ musice autē
si sonorus sit. Ceterz magnitudo absoluta geometrie. Et cir-
cularis astronomie sbctum esse lre costis iscripte mōstrant.
Phisica quoq; siue nālis sub quo medicina theorica conti-

Capitulum

Tertium

netur ab Aristotele in diuersis libris traditur utpote de phisico auditu/de celo et mundo/de generatione et corruptione: in libris meteororum/mineralium et de elementis. Item de animalibus et plantis: Sensu et sensato memoria et reminiscencia/Sono et vigilia: Iuuentute et senectute. Insup de respiratione et inspiratione. Et in libro de nutrimento et nutribili/de sanitate et egritudine: de motu cordis/de morte et vita. Et si forsan alij sint quod nondum ad nos puenerunt. Quoniam autem huiusmodi scientia de natura considerat eam per figuram. **M.** recordandam volumus: cuius. **T.** medium speculationis nota est. **E.**ns autem mobile subiectum. Et medicine corpus sanabile: ut **lre. M.** in scripte significant/metaphisica quod de substantijs abstractis est: que perfectiores sunt atque simpliciores ea propter ab **D.** figura circulari simplicissima siue omnium perfectissima recordamur: si quidem diuinitus inspirata accipiamus in veteri atque nouo traditam testamentis quam theologia vocat deum per subiecto habet quod **D.** et **T.** significatur. Ea autem quam humana industria nobis conquisit ab Aristotele et Auicenna prima philosophia sepius nuncupata **E.**ns ut ens est per obiecto habet: et hoc ipsum **E.** et **M.** demonstrant. Et quoniam ambe speculative sunt qualitates earum. **T.** significauimus: Practica quoque per philosophia vel actiua est vel factiua: Actiua Aristoteles in Ethica/politica et economica tradidit: ab ipso autem monastica non habemus quam obrem ceteras partes per. **M.** memorari volumus. Cuius una pars ethice subiectum esse summum bonum indicat: Altera reipublicam civilem economice et tertia politice rempublicam contrarium regnorum et prouinciarum. Et quoniam partim speculative sunt finem nonnullos et partim practice eas. **T.** et **M.** significasse placuit. Sub his autem Canones et leges comprehenduntur quare secundum illis appendimus. Factiua preterea ex septem artibus mechanice que sunt lanificium/armatura/nauigatio/agricultura/venatio/medicina et theatra coplemus in septem arboris folijs ut in subiecta patet figura.

Capitulū

Tertium

Huiusmodi phie partes q̄ pluribus alijs modis memora-
ri poteris: vt pote loca tot particularia fingēdo in qbus eas
iux̄ p̄scriptas regulas colloces: vel pprijs modis vel meta-
phoricis. Expediret attū pro theologia camerā vnā: pro
metaphisica aliā. Et in his tot particulares locos sumere:
vt in illis imagines notas collocemus: que vel per act⁹ vel
p̄ iscriptionē notationē aut quolibet aliter rep̄sentet: Pro
q̄libet nihilominus p̄ticulari sciētia arborē ad instar huius
vniuersalis effingere opportunum forsan esset: vt in radice
s̄betum: in ramis p̄ncipia z finē in fructibus collocemus:
Qd̄ quo facilius fiat subiecta/p̄ncipia/z finem/cuiusq; sciē-
tie q̄tenus in p̄sentia occurrit subnectemus. Tñ pro cla-
riori exēplificatione notatu dignū est quālibet sciam. eē ha-
bitū intellectuāle: z p̄inde in reꝝ natura extra intellectu nū-
llā ppriāz hēre imaginē: Sed veluti sup̄ius p̄libauimus ad
instar alioꝝ accētium vel penes modos metaphoricos col-
locabimus. Cū itaq; sint qnq; dūtarat habitus si fidē opi-
nionē z errorē secludamus videlz/sapiētia/intellectus/sciē-
tia/prudētia z ars/vnica per dictionādi artē ponemus ima-
gine videlicet Sispera. imaginari itaq; possis hispanū cōmu-
tata/h/in/s/vt s̄p̄ diximus vel Simonē manu panē porta-
re: vel Simonē paulo colloquere autue aliter sese exercitan-
tē. Insup̄ sumēdus foret aliq; habitu quopiā notabili ami-
crus cui iscribant hee dictiones sapiētia/isimbria/intellectus
in dextra scientia in mitra capitis/prudētia in sinistra/z artē
in altera pte fimbrie: Itē aliter depigas'hoiem aliquē meta-
phiscū z is tibi p̄ sapiētia sit: eo potissimū q̄ vulgatissimū
sit metaphisicā esse habitū sapiētiāle. Et ipsi digito frōtem
tāgens sese rei cuiuspiā intellectu hēre mōstrabit: z ore aureā
teneat massā/que sciētie imago erit: isup̄ in sinistraingas
serpētem z ille prudētiā notificabit: eius enī pprietas est: dei
de/ars/pulchre locabis si Antonūingas causa serpētē vel
le subtrahere. Postmodū si cuiuslibet hoꝝ habitū p̄ticularē

Tractatus

Quarti

Artem dividere in scientialem et mechanicam et cuiuslibet
 partes locare itidem facies his similibusque modis: Aut imagi-
 ne Antonium aliquem siue artificem tibi aliquem insignia nota familia-
 riter cognitum: quibus penes se tabula ad dextram in qua sunt per agri-
 cultura vomer per venationem rete per navigationem remes per
 lanificio lana pro fabuli malleus et tenella pro medicina istra-
 chyrrhici per architectura quo significet. Insuper possint
 hec istra ordinari in dextro latere huius illius vel et ut ordo
 seruet vomerem in terra et desuper rete super quod remes et deinde
 lanam ac reliqua penes suppositionem imaginabis: pro artibus
 autem liberalibus pariformiter ab alio latere tabellam alphabeti
 siue donatum pro grammatica pro logica eius libri pro rhetorica
 titulus pro arithmetica pictiles siue tabulam calculatorem
 pro musica cantiones pro geometria circinum per astronomia
 autem: Astrolabium siue sphaeram maiorem. Possent nihilominus
 hec arte colligant siue per catenam auctoribus siue speciali-
 bus artium huiusmodi sectatoribus poni: unde si intellectum aut scientiam
 diuisero in intellectum grammaticum logicum rhetoricum arithme-
 ticum musicum geometricum astronomicum: Ethicum economicum
 politicum physicum medicum metaphysicum et theologicum siue in
 scientiam grammaticam et ceteras eisdem modis locabimus. Quod
 si deinde quolibet habitum particularium per se consideremus.
 Et colligamus singulum vel artificiale esse vel naturalem aut
 visuale ut si hanc grammaticam petitionem collocare velis sufficiet
 mihi propter modo iam recensitos ponere gratianum vel mulie-
 rem grammaticam doctam que in dextra/A/ vel artam aut Circi-
 num vel scalam vel aucam aut aliquid aliorum teneat que super litteris
 deputauimus. Et hoc ipso artificiale denotabitur in capite.
 M/ aut illius littere signa habeat et in sinistra/U/ Insuper
 arte dictionandi fingas Anum. i. mulierem antiquam et eius lit-
 tere videlicet/A/n/z/v/ idem representabunt. Quod si postmo-
 dum descendas ad grammaticam siue logicam aut aliquam aliarum
 et coperias eam quadrupliciter accipi huiusmodique diuisio-

Capitulū

Tertium

uis mēbra locare velis: imaginare tñi. 4. imagines quatuor
 pñcipalium dictionum. s. cognitio deductio/iudicatio/z lo
 quutio: Et his imaginibus visis mox incidet grāmatica ar
 tificialis pmo modo est habitus euidenter cognoscēdi con
 clusiones grāmaticales per pñcipia grāmaticalia/deinde qđ
 2° modo accepta est habit^o deducēdi qñes ex pñcipijs grā
 maticalibus/z post hoc qđ 3° modo est habitus de vnuscu
 iusq; pgrue loquutionis rectitudine: Et postremo qđ q̄rto
 mō accipit pro habitu p̄opte z artificiose loquēdi s̄z veras
 regulas grāmaticales: pro qbus oibus sufficiet vnam semi
 nam grāmaticē doctam aut etiam p̄ceptorem aliquē huius
 artis qui in dextra cornu aut Babarum vel aliud pro/c/lit
 tere teneat. In humero vero dextro siue etiam in vlna illi
 us brachij caput thauri vel scaphiuz vel litter: /o/ figuras:
 Pariformiter in alio humero piscem turrim vel colūnam
 portet. Insuper in sinistra manu ligonem siue securim. Et
 ex his quattuor litteris videlicet /c/ o/i/z/l/ per tales imagi
 nes in corpore grammatice effictis coñitionis deductio
 nis/iudicationis/z loquutionis facile recordaberis: ex qui
 bus deinceps mox in distinctionis membra deducaris. Si
 tamen ex syllabis co/de/iu/z lo/hanc memoracionem cen
 fueris statuendam eodē ferme modo ab ipsis litteris cōpo
 nes. Insup totas illas dictiones ipsis inscribere posses. Itē
 dem varijs alijs modis. Et ad instar huius exēpli logice re
 thorice. Et cuiuslibet disciplinaz mathematicaz ac cuiusli
 bet partis phie tam moralis q̄z nālis insuper etiam theolo
 gie simul cum p̄ma phie acceptiones varte per analogiam
 memorari poteris. Quelibz enī eaz his quattuor modis ac
 cipitur: vt alibi differuimus. Insuper quoniaz ois ars z vt
 gñalius loqr ois habitus intellectualis/vl est actualis vl ha
 bitualis. Itē simplex vel cōpositus. Et cōpositus subpar
 titus in totales z partialem pro quoz memoria operemur
 pariformiter ad typum deducti hactenus exempli: vt s̄

Tractatus

Quarti

grammaticam recordari velim esse actualem / habitualem / simplicem / actualem / vel simplicem habitualem. Item compositam actualem vel compositam habitualem / vel quoque compositam actualem partialem siue totalem: Siue tandem compositam habitualem partialem vel totalem pro omnibus his membris sufficiet saltem meminisse hec noia actus habitus / simplex compositum / compositum partiale totale / que suis imaginibus in hominis alicuius grammaticam / logicam / rhetoricam / arithmetica / geometriam / astronomiam: aut quolibet aliam philosophie parte representatis pro nostra intentione inscribatur: iuxta proportionem memoracionis. Si denique de unitate alicuius habitus intellectualis sermo incidit: utpote punctatam quapiam nunc grammatica sit scientia una. Et mox per comoda ratione unitatis acceptiones afferre velis: sufficiet imaginem unitatis utpote Kalmickersch in loco deposuisse: et ei iungere harum dictionum. Simpliciter / simplicitatis / quodquid est / et pertinuitatis iungere imagines ab uno latere in altero aut harum. Non simpliciter / principans / locus / artificium / subiectum / inhesionis / et attributionis / item genus / species / et suppositum: que formade sunt / litteris / syllabis / alijsue modis super recensitis. Et in promptu habebit tota unius partitio. Si denique quod firum fuerit de aliquo scientia utrum communis sit aut specialis. Et pro responsione / communis modis: memorari velis sat erit ponere hos terminos / predicatio / applicatio / continentia. Et quemlibet eorum subdividere: ut in tali formula.

	noia	virtutibus	
	predicatio	rei	omnibus
Comis	Applicatio	nomine	omnibus
	Continentia	Re	subiecte

Et huius formule imagines poteris alijs litteris realibus componere in loco deputato. Quod si aliquam scientiarum specificare velis videlicet exempli causa. Utrum grammatica communis aut specialis ars siue scientia sit eius questionis plenum rationem in hac denotabis formula.

Capitulum

pdicatione

non est

Grammatica

Cōis

est

Applicatione

Cōinentia

pdicatiōe

Applicatione

Tertium

nois

rei

noia

ya

nois sbcti

sbcti

noie

sbcti

re sbcti

rei

ya uou

rei sbcte

Qd si hāc formulam penes artē nostram memorie velis cō
mēdare: imaginaberis mulierē aliquā grāmaticā cuius dex
trū latus negationē significet ⁊ sinistrū affirmatiuā ponas:
itaq; dextris eius pdicationis applicationis ⁊ ptinētie ima
gines: vrpote in genib⁹ pro pdicatione picam que in ore te
neat / M / z / R / siue in vna ale / n / in altera / r / In brachio autē
aquilam que in vna ala . n . in altera / n / z / s / In humero vero
Cont. imago iscribat lris nostris. Ex his itaq; denotabitur
grāmatica nullo istorū modorū esse cōis. Et q; vī edocui⁹
vnū oppositorū notificat per alterū: ⁊ si vnū nō inest alterū
inest igit: quolibet istorū est specialis ars siue sciētia grāmati
ca. In sinistro quoq; / predicatio ⁊ applicatio ponant vī in
hac figura monstratur.

Sequitur figura.

Capitulum

Tertium

Et quod de grammatica tanquam prima omnium disci-
plinaz dicimus de relijs qbuslibet p analogia itelligēduz
erit: vt tu si qis huius gnis pnderes pditiones memorie. que
as cōmēdare: Pariformiter cuiusqz habitus pncipia media
et fines esse diuersos nō sunt q ambigāt vt grāmaticē pnci-
pia vel icōplexa et sunt aut itelligibilia ppinqua siue itelle-
ctus grāmatici obiecta ppinqua/aut remota cuiusmodi sūt
grāmaticaliuz pncipioz termini aut remotissima res ipso
terminis significare vel cōplexa et sunt ppositiones qbus p-
prie passionēs sctis in esse demōstrant que pncipia prima
illius habitus sciētifici dicunt siue media pbande psonis.
Fines aut cognitio est scti illius scie. Et sunt ppinqua obi-
iecta. s. remota et remotissima ppinqua qdem psones obie-
cta siue pnderata ppinq remota hoz termini: Remotissi-
ma res p huiusmodi terminos significare. Sed qm̄ hec al-
terius speculationis sunt sat erit p huiusmodi memoria po-
uisse hos terminos pclusio terminus res vt pro itelligibi-
li grāmaticali ppinquo remoto et remotissimo grāmaticaz
que portet aureū pomū in dextra quo caput tāgat et in capi-
te habeat picem qua maculet huiusmodi pomū sinistra aut
forcib⁹ rōndat capillos. Ita pro Scibili grāmaticali ponas
in eius artub⁹. Cōclusio terminus et res itidē d logica rerbo-
rica et relijs mathematicis disciplinis et qlibet phie parte
intelligimus. Similiter vbi subiectuz attributionis posuit
se libeat poteris imaginare hoīem qui huiusmodi sciam repsen-
tet et sub pedibus eius sctum in capite finē at per corporis
mēbra pncipia illius sciētie vt pro theologia psumatū egre-
giūqz aliqū theologū qui dei figurā pedib⁹ cōculcet hī ca-
pite autē cognitionis amationis et fructuonis imaginee ge-
stiat penes pdicta fabricata. In mēbris autē essentia diuina
vita attributa actus form: relatio articuli pcepta et sacra-
mēta atqz alia huiusmodi de qbus in theologia et itidem in relijs
disciplinis vt subiuncte figure monstrant.

Tractatus

Quarti

Epologia

deus

Essentia diuina

vita

attributa

actus

forma

Relatio

articuli

precepta

Sacramenta

cognitio

amatio

laudatio

fruitio

metaphisica

Ens partes

Substantia

Accidens

passio vinum

multa

Sūmum

bonum

Epica

politica

moalis

Economica

Aristoteles

bonum humanum

virtus vitium

voluntarium

involuntarium

forma

materia

ius generale

Connuire

speciale

naturale

positiuum

canonicum

ciuile

consuetudinale

pa

Ius

Iustitia

Deum diligere

honeste viuere

vniciq; ius suū

tribuere

Theoricum

p^racticum

militare

comparatiuum

antiquum

nouum

Capitulum

alimenta
complexiones
humores
membra
virtus
operatio
species

males

Tertium

Etas
color
figura
masculus
distantia inter
fruticum

cibus
aer
potus
somnia
vigilia
exercitum
actio
repletio opatio corpo
inanitio ris sensati
accntia aie

morb us
causa
accidens

Contra nam

sphera
circulus maior
minor

zodiacus
arcus
signum
gradus
minutum
secundum
tertium

virtutum
cogitatio
motuum

Alro

quantitas
mobiles

nomia

Tractatus

Quarti

	punctus	
	linea	
	angulu	
	figura	longi
qua continua	quantitas	
immobilis	centru	cognitio lati corporis
	capacitas	
	longitudo	profu
	latitudo	
	profunditas	
	planum	
	solidum	
		articulus
	unitas	
numerus	numerus	digitus
absolu.	par	
	impar	compositus
	numeratio	
	additio	
	subtrahio	
species numeri	mediatio	
	duplicatio	
	multiplicatio	Summare
	divisio	unitates
	progressio	quadrato
	radicum extractio	tubica

Capitulum

altitudo
 infinitas
 mediocritas
 longitudo
 breuitas
 grossitudo
 gracilitas
 subtilitas
 proportio vocalium
 accensus personarum

musica

melodia

rebre

pulchritudo
 verborum

forma
 materia
 finis

idaree

logica

ens ratio

recta loquutio
 io

Capitulum quartum de Diuisione entis in suas partes
 Et de earumdem imaginibus atque memoria.

Tertium

apothone
 dies
 thonus
 diaphonus
 diatesseron
 diapethes
 diapason
 epitritus
 emiolius
 duplarius
 triplarius
 quadruplarius
 epogdous

delectatio in carum
 per vocum concordiam

inuentio
 dispositio
 locutio morio voluntas ad finem
 memoria
 pronunciatio

terminus
 cathegorema
 sincathegorica discretio vitae
 oratio
 propositio

littera
 syllaba
 dictio nominis propositio recto locutio
 oratio
 constructio

Tractatus

Quarti

Vniuersalē p̄stituentes artē opus esse arbitrati sumus
circa oīum vniuersalissimā vsq; ad archomas spēs ne/
gotiari idq; ita actitū dum vt totam entis latitudinem
cōplexi cuiusq; partis tā simplicis ⁊ icomplexi q̄s compo/
siti ⁊ cōplexi imagines fabricaras locis cōmittēdas parem?
In qua re nō ē p̄positi n̄ri disputare. Siquid p̄us sit enti vt
nōnulli bonū putant aliq; vnū. Neq; an p̄maria entis par/
titiō sit in ens in actu vel potētia in ens per se ⁊ p̄ accidens
In ens vnū ⁊ plura. Autue in alios diuersos id generis mo/
dos. Sed edocere assumpsimus cuius diuisionis mēbra
quo paucioribus fieri poterit imaginibus memorie cōmēda
re. Nō p̄pterea anxij suz num ens diuidat.

	Ens	
Ens		in actu
vnū		potentia
multum	Ens	
Ens		simplex
In anima		compositum
Extra aiam	Ens	
		Quiditatum
		non quiditatum.

Id egdem ⁊ huiusmodi p̄siderationes ad intellectū istituē/
tes spectat. Nos aut in p̄sentiaꝝ solam memoriā roborādas
curamus que breuitati gaudet. Siq; igit penes hāc p̄titiō/
nē entis p̄tes meminisse velis. Sat erit locasse vnū anima
actus/simplex/q̄dditas. Unū enim uero alterius oppositū
indicat. facile igit recordans vnū de multis per oppositum
cogitabis: Et aia indicabit aliqua in se esse ⁊ alia extra ip̄az:
Ita actus potētie faciet reminisci. Et simplex cōpositi atq;
q̄dditas nō q̄dditatis pro his quūq; igit dictionibus vnū/
aia/actus simplex/q̄dditas/pone imaginē vnitatis. s. kalmic/
kersche ⁊ representabit vnū. Et in manu eius dextra pone
anima per inscriptionē aut alios modos sup̄ius recensitos
vel anisuz

Capitulum

Quartum

vel anisuz: vel anetam siue anserē que manducet māna / vel papauer / et huiusmodi: In humero pro actu pone scalaz in qua portes saccum thure plenū sed apertum quatenus internosci queat. In sinistro humero ponatur symboluz. Et in manu porcellus peram ore mordens tali modo.

Sequitur figura.

Letet q ens in absolutū et respectiū in vnū et multa / Itē in finitū et in infinitū partiūtur pariformiter per analogiaz mēbra retinebūt. Si tñ cuiqz parti ppriam imaginem adaptare velit seorsuz id faciet penes modos quos supra capitulis. 14. 16. et 17. trac 3. tradidimus. In qua rē sūme, necessariū foret ordinē mēbroz struere ne vel idē pluries frustra repetamus vel minus qz oporteat ponat. Poterimus pinde in pntiaz exēpli causa Ens in ptes secare hoc modo.

1 Ens	Reale	4 Medicamentale
	Rationis	Substantia
2 Reale		Accidens
	Transcendēs	Has qppe ptes vel quattuor
	pdicamentale	imag inib ⁹ ponemus iuxta nor
3 Transcendens		mā antea traditā: vt si in pmo
	Deus	loco Hēricū siue Eberhardū
	Creatura	ponamus in manu pphice, li
	Operatio	brū in sinistra aut logicā tenē
	Unum	tē vel i dextra tenellā q roram
	Uerum	mediā voluat vel cācrū capite
	Bonum	apphēdat vel serrā acuet. Et
	Res	in sinistra forficib ⁹ Circinum
	Ad aliquid	diuidat. In scdo loco Regina

Renoldus Reynhardus Rechar dus siue Rebecca teneat an pect⁹ pphice libru aptrū in cuius vna pagina sphaera celestis sit depicta in altera aut per iscriptionē pdicamentale

Tractatus

Quarti

notatū aut p̄dicatoꝝ aliq̄s ei librū auferre, conet. Ita in ter-
tio loco Tylmanus scalam ascēdens Adoret crucifixus in
vertice scale appēsū creta scribens hec verba opus manū
tuaz sum dñe. Et kalmickersche liget ei pedes ad scalā cuz
pēnis strutionis ⁊ ipsa teneat in capite sportā fabis plenā
⁊ in humero dextro ligamina in sinistro aut aqlam laceran-
tem porcellū albissimū. In q̄rto deniqz loco p̄dicatoꝝ egre-
giū pone qui dextra offam ori porrigat ⁊ sinistra muscas abi-
gat: Ecce exēpla ponimus vt addiscētes itelligāt. Tu quo-
qz fac sile sic ars deludif: arte. Dia hec vnica imagine ⁊ i eo/
dem loco nō est difficile reponere. Sat erit mōstrasse viam.
Quidam 'ens reale diuidunt penes hanc formulam.

Ens reale	Itelligētie se esse ⁊ eētia
per se	fit vnum
per accidens	forme
Per se	Forme
fm naturam suam	Substantiales
fm causalitatem	Accidentales
Scdm naturam	Compositum
Simplex	Substantie incorporee
Compositum	Substantie corporee
Simplex	
Deus	Ni quoqz imagines applica- bunt penes iam tradita.

Possumt nihilominus per artem dictionādi ⁊ colligātiā
de quib⁹ supra cap. 13. trac. 3. huiusmodi imagines fieri: Et
mille practicādi modis. Si aut psequi placeat postrema en-
tis mēbra videlz s̄btie ⁊ accidētis subiūget hec figurula.

1 Substantia	Intelligētia	Demonēs
Incorporea	Alia itellectiua	4 Spūs beati
Corporea	3 Intelligentia	Seraphini
2 Incorporea	Spirit⁹ beati	Cherubini

Capitulum

Throni
 Dominationes
 Principatus
 Potestates
 Virtutes
 Archangeli
 Angeli
 5 Corporea
 Incorruptibilis
 Corruptibilis
 6 Incorruptibilis
 Celi empyreū
 p̄mū mobile
 Firmamentū
 Saturnus
 Iuppiter
 mars
 Sol
 Venus
 Mercurius
 Luna
 7 Corruptibilis
 Elementum
 Elementatum
 8 Elementum
 Ignis
 Aer
 Aqua
 Terra
 9 Elementatum
 Imperfecta
 Perfecta
 10 Imperfecta

Impressiones
 Ignee
 Aeree
 Aquee
 Mixte
 11 Aeree
 In sup̄ma re/
 gione
 In media
 In infima
 12 In suprema
 Cometes
 Colūna pyra/
 midalis
 Lancea
 Cadela accēsa
 Assub ascen//
 dens
 Velut scitille
 de fornace
 Velut stupa
 accensa
 Velut stella ca
 dens longa
 Cadela accen/
 dens cande
 laz
 Lumē p̄cedēs
 in nocte sal/
 tu quodam
 Stella cadens
 solum
 Draco volans

Quartum

Assub qñq ap
 parens qñq
 non
 13 In media
 Tonitrua
 Fulgura
 Coruscationes
 Fulminis tela
 Brando
 Granula
 14 In infima
 nubes
 Pluuia
 Mix
 Pruina
 Ros
 Nebula
 Nimbua
 15 Terree
 Metalla
 Sulphur
 argentum vi/
 uum
 lapides
 16 Metalla
 aurum
 argentum
 electrum
 cuprum
 auricalcum
 aes
 stannum
 plumbum
 18 19

Tractatus

17 Perfecta
vegetabilis
sensibilis
imaginatiua
rationalis

18 Vegetatiua
arbores
herbe
gramina
flores
semina

19 Sensitiua
vermes

musce
talpe
conche
ostree

20 Imaginatiua
terrestre
aquatice
volatilia
ignea

21 Terrestre
oues
boues
equi

Quarti

leones
lupi
vulpes &c.

22 aquatice
sturiones
lucij
carpiones &c.

23 Volatilia
aquila
buffones
corui &c.

24 Ignee
Salamandra

Huc totam ferme pritionē sūtie attulimus quatenus vel singulaz dictionū singulas imagines facile excogites: aut p capita. 24. hmoi pritionis mēbra iuxta prescripta memorie cōmēdes: qđ vbi feceris diuinā quādam senties celeritatez huius nre artis. In paucioribus collocādam locis minime subdubitarē vbi ex studio colligarē: nō aut ex relatione ita. Sed quatenus ad caput reuertamur: accūs proculdubio a plerisq; qz plures accepit diuisiones. Aliud egdem separabile aliud inseparabile: Item aliud in potētia aliud in actu: aliud insup pprrium aliud appropriatū. Ut aut ad istituta nra descēdamus cum accētium aliud pdicabile sit aliud p dica mētale: & postremū ptra sūtiam opponat tanqz ab ea pmo diuersuz. Eius mēbris imagines applicāda sunt.

1 Accidens in est substantie
per intrinsecum
per extrinsecum

2 Per intrinsecum
absolute
respectiue. i. relō. i. ad ali

3 Absolute (qđ

per mām. i. quantitas
per formā. i. qualitas

4 Per extrinsecum

Agētis ad patiēns. i. actio
patiētis ad agens passio
mēsuratū ad mensuram
hūs ad habitū. i. habitus

Capitulum

5 Mensura

fluens. i. tps. i. quando

manens. i. locus

Quartum

6 Locus

absolute vbi

respectiue Situs

Hic numerus distinctio et sufficientia nouem generum predictorum accidentalium memorabitur vel sex imaginibus operatiuis vel singulis membris singulas imagines applicando ex ca. 14. 16. et 17. trac. 3. Et quoniam mee imagines alij non proueniunt nisi forsitan per accensum ob id sat erit hactenus exemplis abundasse: ad instar quorum ex nostris preceptis proprias tua virtute excogitare: Non enim quod curat ut Alberti est sententia in Ethicis ex medicine premeditationibus: neque virtuosus ex sola viriutis speculatione quod efficitur: sed quatenus studiosus fiat opus est virtutes praxi operatione et exercitio explere. Ita quoque perpetuo premeditari artem memorandi artifex efficiaris nisi arte usu compareas. Ad singula autem predicamenta descendere forsitan non nihil prouideret utpote quantitatibus speciebus sufficientia. Similiter qualitatibus et aliorum enumeraremus. Sed quia res in longum abiret sufficiet tibi ea ex alijs nostris scriptis huc afferre si placet. Insup Harmandus in terminis difficultibus eam rem latius pertractat. Similiter Paulus pergulensis de illis arboribus plantauit que nondum tamen Ramos expanderunt ad extrema quemadmodum nos deduximus ut pene nihil sit quoniam sub umbra earum latitare fecerimus in medio estu diei. Si tamen exempli causa expetas saltem capita tetigisse sint hec.

Quantitas

continua

discreta

Continua

linea

superficies

Corpus

Tempus

Discreta

binarius

ternarius

quaternarius etc.

Qualitas

habitus aut dispositio

nalis potentia vel impotentia

passio vel passibilis qualitas

forma et circa hoc aliquid contra

trans figura.

R iii

Tractatus

Quarti

In memorie scrinio reponuntur ad istar horum que hactenus deduximus supuacaneū rati sumus athomas harum species adducere i presentiaz. Ut naq; reliq; taceamus tot sunt habitū intellectualiū moraliū z rheologicaliū varietates si eoz sbeta obiecta z opposita dispiciamus ne pugillo stringi valeant. Sed de his z similibus legito que ex prima 2^a z ex 2^a 2^a bti Thome iuxta artē nostram collegimus. Atq; cōpendium Ethices eaq; memorie pmeda ex pceptis que in his tradidimus. De erroribus etiā oibus q̄ habitū theologicū taz christianoz in hereses plapsoz/q̄ phoz z grecoz turcoz saracenoꝝ iudeoz z ethnicoꝝ collegimus libellū quendam. Oium sciaz placet nobis pertractata cōpendio strinxisse: que vbi tibi nō placeant tu ipse tibi conforme colligas quo. Maxime opus est memoria siqdem breuitate gaudet. Ens rationis vt ab exordio repetamus difficilius quidem locatu est q̄ scde intētionis tā pprias nō habeāt imagines q̄ aliaz disciplinaz partes: poreris ob id ipm partiri hoc modo z imagines idoneas applicare.

1 Ens rationis	4 Improprium	dicamētoꝝ
Relatio	grāmaticale	Intentio
negatio	Rhetoricale	transcēdens
priuatio	5 Logicale	vnũersale
2 Relatio	Incōplexum	abstractum
Cōsequēs ap	Cōplexum	concretum
prehēdēdi	6 Incōplexum	p̄dicamētum
modum	Trāscēdētūz	p̄dicabile
Excogitata p	z p̄dicamē	predicatum
intellectūz	torum	subiectum
3 Excogitata per i	p̄dicamētoꝝ	subiicibile
tellectum	oīūz simul	vnũuocum
proprium	p̄dicamētoꝝ	equiuocum
improprium	singuloꝝ	analogum
proprium logicale	7 Trāscēdētū z p̄	denotatiuum

Capitulum

8 Predicamentorum

omnium simul

universale re

spectu vltis

Indifferentis

9 Unius respectu

particularis

Genus

Species

Differentia

10 Particulare re

spectu vltis

ad nam com

particulare

ad nam com

et accis vl

ppietates :

singulare et

individuum

11 Indifferentis

Accidens

Horum imagines fac iuxta predeterminata penes numeroz capi
ta et viginti complecteris: que vel in viginti locis vel in decem
vel etiam in quinque locare poteris: ubi mente hereant que
vitatione multipliciter locorum precepimus. Entis rhetor
icalis simul et grammaticalis divisiones si nostra opera in
spexeris latissimas comperies.

Capitulum 5^m de Applicatione artis ad sententias di
uersimode acceptas.

Complexarum vocum imagines quas finiarum dicimus me
moratiue magis apte sunt: id enim precepimus in supio
ribus ne ociosa sint simulachra. Siq; igitur appropinquamus
aut repatiantur ab altero: exacte integra poterunt suam repre

Quintum

pprium

12 Predicamentorum

singularium

subtie. i. suppo

situm

qualitatis. i. at //

tributum

relationis. i.

notio

13 Complexum

aditio com //

plexi

complexum

14 Complexum

sine discursu

cum discursu

15 Sine discursu

oratio

enunciatio

questio

premissa pclo

16 Enunciatio

categorica

hypothetica

17 En discursu

perfectum

imperfectum

18 Perfectum

sylogismus

formalis

dialecticus

sophisticus

necessarius

19 Imperfectum

enthimema

exemplum

inductio

20 Aditio pplexi

dici per se

dici de omni

dici de nullo

reduplicatio.

Tractatus

Quarti

sentare: huiusmodi autem absque difficultate proculdubio excogitabimus quoniam quidem a simplicibus satis agnitis ad compositiora facilior sit aditus. Ex notis proinde quod pluribus terminis veluti ocius oratio perficitur: etiam ab imaginibus singularibus propositiones constituemus. Et ita quod ut imago apte loco participata breviuscule totam euacuet sententiam. Cui plurimum adminiculatur colligantia cathena: Ars dictionandi ac ceteri quos supra recessuimus modi. Quamobrem cauendum ne supvacaneis exaggeremus idolis copiam inanem: ut singula nitamur verba reponere: quod plus habet oneris quam frugis. In compositis siquidem virtus naturalis magis memorie admiscetur quam in simplicibus in qua ars iuuat retentionis notam: Atque ut res suo ordine aptius explicemus: memoria merces virtutem a naturali industria: Simplicium enim uero imago mox rem memorandam indicat: hinc fallunt inheerere arbitrantes hoc institutum meminisse queque absque naturali memoria posse: Quoniam quidem ars duxat nature ministra eius fundamenta stabilit et illius deficientiam supplet. Cum itaque frugem assequemur huius industrie si theorica in praxim retracta fuerit atque preceptiones usu et exercitio comprobentur oportet precium est ut in compositis: generalia documenta addantur singularibus que nosse cupimus ut de simplicibus copiose iam determinauimus ex quibus hecce clariora erunt. Dis quippe oratio ex simplicibus perficitur: unde qui terminorum nouerit imagines optatius composita collocabit. In qua re particularius paululum tetigisse iunabit. Omnis autem Oratio aut soluta est et prosa aut carmen metricum sine versus. Soluta autem partium in propositionem auctoritate argumenta historias rationes collationes vel sermones ad populum: Propositio vero omnis vel questionis nota ponitur vel ex premissis deducta. Argumentatio omnis syllogismo enthymemate inductione vel exemplo perficietur.

Capitulum sextum de memoria orationum siue propositionum.

Capitulum

Sextum

Omnis aut oratio ppositio vel auctoritas qñ simplex est: quatenus huc attinet ex significatiuis pflaf terminis: quoz vnio vnum aliqd totū efficit significatū: qd eius noiamus obiectū. Et hoc ipm obiectale. s. pncipiuz oionis ppositionis vel auctoritatis sat erit posuisse. Ex signato qp pe signū noscet: et rursus signo res signata mōstrat: sicut et reliqua que sua relatione sese mutuo indicāt. In oi proinde oione aut simplici nudaqz ppositione que ex noie et verbo saltez pflatur si integra sit (qd dicunt ex scto et pdicato) ponētes sctuz ipm aliqd agere vel pati aut circa se fieri mox illo actu pdicatum pstituet: taliqz motu pfecte absoluetur oio vel ppositio: preter determinationē que per syncathegoremata fit: sed hec facile occurrēt huc relata. Si qppe p hac oione seu ppositione: Ioannes scribit bene: imager. Amicuz Joānem q scribit: ex pfderatione scripture sue qñtas actus reprēsentabit. Si qppe scripturā pcessero bonā necesse est admittere hāc Joānes scribit bñ. In extēsis aut ppositionibus opz cetera que ad rez pncipalem de qua obiectaliter sunt referre vt in hac ppositione. Itali dant bona verba: sed nec factis verba pbant: Monas Thomā Italuz q absteperijt sūmis instātis artem memoratiuā edoceri: s; nō erat soluendo: vñ arguere poterat: Qui leuiter spondet nō multum soluere curat: Cui si addas scire volūt oēs merdem soluere nemo: facile recogitabis hāc vniuersalem. Itali dant bona verba sed nec factis verba pbant: Que ppositio satis expmetur si Thomā infidum multa pmittentem ex vacuo marsupio colloces in loco tuo cū lingua aurea: quā manu coingnata sed retracta atqz adūca polluat. Moteris pene ignitis id genus modis eādem ppōnem ponere: vt si duo pstituant Itali in loco qui chartā in manu, teneant in qua scriptum sit: per qñti sancta dei euangelia eo pmitto te darle: et hāc chartaz alteri porrigāt: sed ille sit Theutonicus sciens italo iurati minns credēdum qñ si nudo verbo pro/

Tractatus

Quarti

mittant: Ubi hmoi figuras inspexeris facile recordaris hu
ius ppositionis Itali dant bona etc. Itē ponas duos italos
q polliceatur multis persuasionibus ex luto aux exhere: et
ponas ante eos infra sua alchimica: et vbi sciueris eos icas
suz laborare et sola spe viuere: videns botiā cum assercurio
ad ignem eosq multū circa artem laborare: mox dices itali
isti aureos pmittūt mōtes sed erit ridiculus mus. Quod
si ex verbis hāc pponem collocare malueris pone Joānez
italicū in manu dextera fabas hntem quasi largiturus Ver
gilio quē eas recipiētem iena pcutiat: Eadem ppositio in
scriptione alijsq modis collocari poterit: q practicādi vsu
facillimi erūt. Inscriptio aut poterit in artub⁹ viuaz imagi
nū fieri: quatenus qdam imago in loco pstituat in cui⁹ dex
tra sit pma inscriptionis sedeciz vlnis aut siue iactura cubi
tali 2^a in humero 3^a i capite 4^a in humero sinistro 5^a i cu
bito leue sexta in manu vero sinistra septimā faciemus in
scriptionē. Ut hec ppositio itali dāt bona verba: sed nec fa
ctis verba pbant: imaginabor: Joānē vel Jacobū italum si
qs mihi talis sit notus aliogn alterius nois vtpote Hiero
nymus Iulius Iodocus Iustinianus: q in manu dextra te
neat tabulā in qua scriptū sit itali: lris realib⁹ in cubito ve
ro: hoc verbū dant: in humero: bona: in capite habeat pyr
retum vel coronā in qua sit scriptum: verba: et ita deiceps.
Sono vocis itidem fiet vt in manu dextra habeat tabulaz
in qua sit lim: et abijciēdo m/ habebis itali: mixtiz in lris et
syllabis: in cubito pēdentes multos dentes: dant eqdem et
tant siue tēant p eodē habebif. Sufficiet nāq exitū vel pn
cipium aut vtrūq verbis simile exgrere vt publicius inqt
ponēdo innocētes pro ignoscētes: et id ex pientia sepe proba
tur. Insup in humero fabas: in capite pēnas strutionis in
sinistro humero ceras multas: in cubito aut illius brachij:
Conchas aliquas: in manu vero pēnas in vētre quoq pa
nem: hisq totū repositū erit: sed nō sunt pisces pro lombar

Capitulum

Septimū

dis. his alijsq; modis itidem diuersimode locare possumus: mixtum vel simpliciter.

Capitulum septimum de memoria Auctoriatus et arte allegandi.

Auctoritates quoq; siue orationes sint breuissime siue longae: eisdē ferme modis reponere licet prater allegationes que speciales suas habebūt notas. Pro auctoribus enī uero amicorū nomina accipiemus: dictus uero iuxta iam traditos modos reponi poterit ut si. 4. regū. ij. cap. aliqd p̄cipuū allegare placeat: pono imaginem que mihi significat quatuor in manu coronā tenere quā ei ablatura unitatis imago cruce verbera minatur: Auctoritatem uero ipsarū penes p̄libatos canones repono. In q̄re plurimū p̄ducet qn potius necessariū foret ostium librorū sacre biblie doctorū sacre theologie: voluminū utriusq; iuris ac p̄cipuorū auctorū in metaphysica p̄bia nāli in medicinis: Arrib^o liberalis et si q̄ alie sint facultates hēre imagines: pro quibus aliquos viros in his disciplinis nō vulgares pro imaginibus deligere op̄z. Ut pro biblia noui fratres impēse doctū in ea et quoties viz cogito: biblie recordor: et ob id pro biblia ip̄m mihi imaginē desumpsi. Uteq; pro partialib^o libris utpote Geneseos Exodi et reliqs suas imagines ponemus ut in locādo p̄p̄tiores simus. Et itidē in oībus obseruari uelz facultatib^o. Letet qm̄ quisq; liber suū hēt titulum eo ipso denotari poterit arte iscriptionis: Sed in uiuis magis oblector utpote q magis excitāt memoriā: et que sua exercitatione ampliores absumūt snias. Librorū autē mihi fabricant a^o lphabetū in facultatib^o quas recēsuimus. Sed id sūmopere denotandū est qd ut ueluti queq; disciplina suo utit stylo: suo eruditionis modo: Ita quoq; suis utit deniq; distinctionibus ut hic capitulis illic paragraphis: can onibus capitulis legib^o et titulis opus sit hēre imagines idoneas qb^o citāda designent. In sacra nāq; scriptura sunt libri. 2. quorū nōnulli capitula

Tractatus

Quarti

dūtaxat hñt cuiusmodi est Genesis Exodus. Alij vero. in
partiales diuidūtur veluti liber Regū: Paralipomenon z
illi deiceps in capitula: In qbus allegamus genesis primo
vel 2º vel 3º z subintelligit caplo. In alijs vero sic pmi regū
pmo/2º/3º z ita de reliqs: Pro genesis itaqz pmo ponerem
gignētē vel mulierē que multos habebat filios: z pro caplo
imaginē vnitatis: de libris regū supra exēplum posuimus
vz. 4. Regū. ij. Sunt nōnulle quoqz epistolaz opera pauli
z alioz apostolorz vbi allegationes sūt tali modo pme ad
Corinthios. 3. z qz in talibz nomen eple. z nomē capituli
nō opus est exprimere: igif sufficiet ponere imaginē quem
vnū significat cortinnā in manu tenētē quam ei imago que
tria significat nitaf eripere. Ponerē egdē ego kalmecker/
chen que sportam cū ligamīnibz teneat manu quam Iheru/
bertus ei explodat: Videbis attñ imagines meas libroruz:
Insup p libris quattuor euāgelioz sat erit vel quattuor vi/
ros huiusmodi noīuz videlz Mattheus Marcus Ioānes
Lucas ponere vel aialia qbus denotant in sacra scriptura
vt: Angelū siue iuuenē pro Mattheo: pro Marco Leonez:
pro Luca vitulū: z pro Ioāne aglam: Ceterz pro libro actū
apostolorz accipies ppriū imaginem. Capituloz autē alliga/
tiones: numeroz imaginibus ad librorz idola applicatis lo/
cabunt: In libris aut phie Aristotelis. s. metaphisica: phifi/
ca: De celo z mūdo de gñatione z corruptione: Metheoro/
rū: mineraliū: de elemētis: de aia: de aialibus: de sensu z sen/
sato de memoria z reminiscētia: de somno z vigilia: de iuue/
tute z senectute: de respiratione z inspiratione: de nutrimē/
to z nutritibili: de sanitate z egritudine: de motu cordis: de
morte z vita z si quos alios fecit pueniens est speciales ha/
bere imagines similr in phia sua morali vtpote Ethica Po/
litica Economica z monastica: Silr pro logica suas imagi/
nes librorz periharmenias pdicamētoz: priorz/posteriorz/to/
picoz/z elencoz: Similr pro poetica sua: Sed id aduerten

Capitulum

Septimum

dum est in aliquibus eorum diuisiones fieri per capitula in alijs
aut per textuum commenta que scribuntur t/z/c/cum adiectione
numeri. Opus igitur notas habere per textum et commentum que sunt T/
L/vel lre materiales ut si hac auctoritate ex primo posteriorum.
t.c.p. nosce velim: Dis doctrina et ois disciplina itelle
ctiua ex preexistente sit cognitione: Imprimis collocabis quo
rationes hoc modo ut ponas personam quod librum posteriorum vel
pfitetur publice: vel in ea doctrina non trivialiter eruditus
sit: et is habeat in manu dextra T/t/L/ sed imago unitatis
hominis e manu eruere conetur: vel imaginem unitatis libri cui
titulo posteriorum inscriptum in pectore teneat et T/manu dex/
tra/L/vero sinistra depingat: Illi sunt id genus modi: Pro
positionem quoque penes normas propositionum propositos colloca
bit. In medicinis auctores aliquos principales et egregios me
dicos quorum nominibus libri intulati sunt accipiantur aut alijs re
gulis velut hactenus edocuimus: hinc quoque modos alle
gationum pro quibus specificas fingito imagines iuxta preliba
ta. In iure autem utroque sunt librorum tituli materialium tituli qui
in capitula canones in pontificio/in Cesareo in leges: et ille
rursus in .s. i. paragraphos patiuntur et necessarium proinde olli
censuimus et librorum et distinctionum: insuper causas: et penitentie
atque consecrationis in decreto accipere imagines. In decreta
libus autem sexto et Clementinis: Titulos capitulorum et paragra
phorum: Excogita itaque speciales imagines que tibi denotent
libros et quolibet eorum pretem usque ad glosas et Verba: utpote.

Distinctio

glossa

Causa

Verbum

Questio

Libri Iuris Canonici.

Penitentia

Decretum

Consecratio

Decretales

Canon

Sextus

Capitulum

Clementine.

S. paragraphus. S. vel

In iure autem civili habito imagines per illi libris qui sunt h. recensiti

Tractatus

Quarti

ff.ve.j.digestū verus	Infortiatū	Auctēticum
ff.no.j.digestum no/	Uolumen	Auctentica
uum	Instituta	Liber pseudoz

In qbus allegant tituli leges. §. z glos. z verba vt expertis in iure notū est p his tu sumito imagines. Exēplo saltem vnico rē faciemus clariore vt si pma. q. j. vilissimus/ cū snia illi capli locāda foret sufficiēter ponet p notā q qstio sīgtur in pectore imaginis vnū sīgtis q dextera illā teneat atqz si nūtra mōstret eē limo sedatā. Alijs quoqz modis itidē fieret Insup si ex se Sū. trin. z fide. ca. firmiter. §. . imaginari lice- ret altare i quo tripes deposita sit sup quaz re fideat imago vnitatis: hñs in manu. §. tali signo reali cui firmiter alliga- uit fidē chordā quā catt⁹ detrahēre conet. Poteris aut tali ordine vt cata sub tripede se deat hñs fidē in ore z kalmec- hersehe sup tripedē respiciēs cattā comedē fidē tali modo.

Capitulum

Octauum

Ad instar huius tu imaginaberis pene infinita exempla q̄ prae-
ctice relinquo. Si noueris distinctiones librorū z mām in il-
lis ptractatam facili res erit aliqñ laborioso habituz vsu
z exercitio pquire. Colligas itaq; sūmaris codicū in diuer-
sis facultatib⁹ quēadmodum in nostra polyphiria grapho-
thesis fecimus: que vbi ad manum cum suis imaginibus
habueris nil leuius esse poterit.

Capitulum 8^m de hūm z questionum memorazione.

Et ex de hūmibus nō alia est sollicitudo hūda q̄ in ppo-
sitionū locatione. Neq; itez questionū cum ois pposi-
tio sit dubitabilis q̄stio. Sed nota questionis dūtaxat
per eius imaginē adiūcienda est que sunt: vtrū si est an est:
Quid est: de quo quare a quo grā cuius: Quātuz q̄le quā-
do vbi: quomō z cum quo: qbus de qualibet re mūdi possi-
mus pcunctari: nec vlla est ppositio que si in dubium verta-
tur sub his notis nō cōprehendat: Siq; igit nās eaz noue-
ris: facile factu eaz iagines fabricare p quo nota hāc formā

Questio	pp quā cām	strumentis
Essentialis	pdicatū i fit	Quantum
Accidentalis	pppter quam cām	ptinuū: quātuz
Essentialis	mālis de quo	discretū: q̄ttuz
Incomplexi	formalis quare	Quale
Complexi	efficiens a quo	proprium
Incomplexi	finalis grā cui⁹	appropriatum
vtrū	Accidentalis	Quando
de eē rei	Quantum	eternum
Si ē	Quale	euiternum
an ē	Quando	tēporaneum
De qditate rei	vbi: de locali-	Temporale
quid est	tate	preterita
Complexi	Quō de modo	presentia
de iherentia sū	rerum	futura
iecti ad p̄di-	cum quo de in	
catū. i. qz est		

Tractatus

Quarti

Capitulum nonum de memoria syllogismorum et aliarum
specierum Argumentationis.

Argum-
tationē
memoria
rui;

Quantū ad incorporanda argumēta attinet hec cum
sint orōnes ppositionesue ad instar taliū per regu-
las supiores collocabūtur: nisi qd cum ois argumē-
tatio sit ppositionū vnius ab altera illatio/que sit vel syllo-
gismo/inductione/enthimemate/vel exēplo pducibile sit ha-
bere imagines notarū illationis que sunt/igit/ergo/ob hoc/
et hmoi. Et causales in conditionalibus vt si sortes currit
mouet: reliquū aut ponet modo ppositionū. Iuristis aut
psuetudo est vel rōne argumētari vel textus inductione. Ra-
tionis qdem substantia pcpuis eius verbis collocabit. Et
canones ac leges per ipsos allegatas pone ex regula quam
supra cap. 7. huius qrti trac. statuimus: vbi vero textus ar-
guētes iduxerit per partes substantiales ponito: modis hy-
storiarū sermonū collationū de qbus infra cap. 10. si lōge fue-
rint: alioqn si breues ad instar phorū. Et vbi bona fuerit cō-
sequētia Argutus phs eam facile pcedet dūmodo pncipale
psitutum extiterit: qñqdem hoc nec facile factu putatur
imagines cōponant: que totā mām euacuēt opz: vt si per i-
ductionē pbare velim hanc qnem: ois homo scribit imagi-
nabor. Petrū Joānem ac Socratē in loco scribētes: et mox
admiratione pcedaz ois homo scribit: qd vbi ea nō ppinus
inferretur natura ipsa: in pmo loco fuerit per se collocan-
da vel per similitudinē vel iscriptionē fictionē aut cōpara-
tionē seu quolibet aliter iuxta plibata: Syllogismū autē ex
solo medio (in quo rota eius virtus est) memorare possu-
mus. Is eniuero formalis est psequētia que logico notissi-
ma ex medio: quare p hoc syllogismo: ois latro est vltimo
supplicio plectēdus: Socrates ē latro: igit Socrates ē vltio
supplicio plectēdus. sufficet posuisse latronē quēpiam cui
caput amputet et is Socratē manu indicet: Item ois medi-
cus curat: Hieronymus est medicus: igit Hieronymus cu-
rat. Sat

Capitulum

Nonum

rat. Sat erit Hieronymū circa infirmū sollicitātem ponere:
nisi forsan plus circa loculos q̄ morbos. Opz qppe illatio
nis cām notare aliqn inanis fuerit hec doctrina. Ignita
aut causa effectū ignorare nō possumus. Ob id elaborādus
est q̄tenus mediū: qd est q̄nis causa vel cōplexa vel incōple
xa mēte teneamus. Accipito ob id p̄positionis obiectū cuz
q̄stionis nota ⁊ qd r̄ndendum foret ⁊ quo respōsum p̄batu
rus esse: sit tibi cōpetens medium ad iserēdā q̄nem. Ut p
baturus aliquem hēre pedes hoc est istā q̄nem Joānes hēt
pedes: sume hanc q̄stionem: Quis hēt pedes: que q̄stio exi
git hoc r̄nsū: Qui currit: siue currēs: sit itaq; currēs me
dium inferēde q̄nis: hoc modo oīs currens hēt pedes Joā
nes currit: q̄ Joānes hēt pedes. Pro toto aut illo argumē
to sufficiet posuisse aliquē cui⁹ pedes plurimū admiramur:
cum cursus ac saltus pedibus attribuat s̄m p̄determinata:
Uex cum maior p̄positio sit virtualiter totus syllogismus:
sat erit ipsam posuisse ⁊ reliquū argumēti facillime p̄cedet/
Q; ubi difficultatem pariat minore extremitatē subiūgere
oportebit: vt si in p̄sato syllogismo ponat p̄ imagines. Dis
currens hēt pedes: ⁊ addat Joānes: residuū non pōt nō in
telligi: sumpta ea nāq; sub maiore habent oēs termini ex q
bus syllogismus p̄stat. Qm̄ aut r̄ndentis est affirmanda cō
cedere vera: falsa negare: ambigua ⁊ multiplicia distingue
re. Et oē qd in argumēto p̄cedendū negādum distinguen
dū: ue est: aut est Alīcedēs vel p̄ntia in enthimemate indu
ctione ⁊ exēplo: Aut maior vel minor in syllogismo. Note
rimus itaq; argumēta opponētium artub⁹ alligare nota so
lēni: vt mox locis applicata ordine reddamus. In syllogis
mo enim maiore in dextra arguētis per iscriptionē notati
onē similitudinē aut q̄nolibet aliter colloātes: Alīnoze ve
ro in pectore: Et sinistre q̄nem accōmodabimus. Non tñ
incōueniret imaginē tenere maioris vel minoris. Et ei p
positi argumēti mox sniam p̄stare put negāda concedēda

℞

Tractatus

Quarti

distinguendaue foret et pro his locis facilliter et prompte
potissimum in concertationibus plurimum conducet ha-
bere preparatas imagines ut concedo.

nego	Antecedens	maior
distinguo	Consequentia	minor

Sed caue ne Latam pcedas et negas mure corrodere caseu
Aut negas Leonē et visum pcedas. Ceteruz ut facilius for-
malem psequētiā notare valeas ex solo medio aut maiore
ppositione: et iminore extremitate locatā: perpulchrum est
modoz imagines hēre: in qbus vel argumentum totū re-
ponas vel ipsam modi imaginē argumento iungas.

Barbara	dabitur	baroco
Elarent	fapesmo	darapti
Darij	frisesmoz	felapton
ferio	Lesare	dissamis
barahypton	camestres	datifi
Elantes	festino	bocardo
		serison.

Pro his habeas decē et nouem hoies tibi notos quorum
cuiuslibet manus dextra sit pro maiore ppositione: pectus
aut p minore: et manus sinistra pro hne. Disputaturus igit
colloques in locis: et obiecta argumēta fm exigentiā in eis
repones penes inscriptionem aut alios modos pretactos.
Ad tñ sumopere nota q si lōgum aliqd argumētum fuerit
(cuiusmodi faciūt nōnulli Omelia texētes) et illud ptra ne-
cessario occupauerit loca: sumēdus est subsequētis index
aligs: utpote pncipiū eius aliqua solēniore nota signet ve-
luti qz imago ei⁹ i altiori resideat sede: et itidē i oib⁹ obserua.

Capitulum decimum De memoria lectionum colla-
tionum ptionum sermonum et hystoriar.

Delectionibus collationibus ptionib⁹ et sermonibus
popularibus ad plebē et vulgus eadē ratio est. Si ex
libro hmoi studeamus ut videlz terque qterqz trans

Capitulum

Undecimū

currēdo in minutissimas sniaz portiunculas resoluamus easq; penes modū supratactū de ppositionib⁹ deponamus. Quicqdēniūero eloquuturū sumus in ptes pncipales seu q̄nes: q̄ruz vnam ab alia depēdere videamus diuidēdū est: et eas sigillatim pprijs imaginibus depigere. Nec qdē singula verba ponamus nisi forsan egregias aliquas snias verbarū ob auctoritatis viz desumere libeat: qd vtiq; colligātia/cathena/arte dictionādi/cōmode fiet. Insup vt qbusdā imaginib⁹ ad loca repositis vel singulas syllabas vel dictiones arte iscriptionis imprimamus ad singula mēbra a dextra ad sinistrā pcedētes: Exēpla ex supioribus resume. In his reb⁹ partitio cōmodissima est iuxta id institū. de lega. 5. Sed no. vsq; 7. ff. de exce. doli. l. 1. Diuisio est vtilis: nā partitio aiuz legētis icitat/mētem itelligētis pparat/memoriā artificiose reformat. Cū q̄s ait. Ut pleriq; volunt trib⁹ diuisio valet. Legētis aiuz citat mētē quoq; pbat. Dat plenius cape: dat plenius atq; videre. Firmitus ac gerere dat tibi diuidere. Materiam itaq; lōga vt iterato repetaz primitus parcienda est: deide singulas snias per suas imagines locis mācipare: vñ si sepius depositū exigat: reddere p̄tinus cōsuescet. Ex qbus p̄spiciū est quō hystorias locare oporteat vt videlz in particulas p̄scisse sigillatim singula collocent: itatū vt ante oia rēpus rei geste annoz videlz incarnati dñi ponat qd etiam ab impatore aut sūmo pōtifice sūmi poterit: deide loci in quo res facta est imagines vel per insignia aut alios modos supius recitados accipiemus: postremo vero p̄sonas que rem ppetrarunt ppria imagine vel aliter ponemus reliqua vt p̄pōnes. Quo aut dilatare mām cōfirmare ampliare/diuidere/oporreat alibi docuimus.

Capitulum vndecimū de memorazione versuum sue carminum.

Armina aut metra siue versus id peculiare hñt quod hoc versu exprimif. Metra iuuāt aios cōprehendunt

Tractatus

Quarti

plurima paucis: pristina cōmemorat que sunt tria grata le/
gēti. Hic si exercitatus arte velit breuitati studere poterit
versus p eoz capita locare: maxime ubi scinna dictionū cō
glutinatio sese mutuo ifert. Alioqñ per singulas pmas lras
singulaz dictionū: vt hoc carmē. Carmina que quōdā stu
dio florēti peregi: tali modo / L / Q / Q / S / F / W / in corpore
Bernhardi vel Boetij iscribēdo: vel per syllabaz aut di
ctionū inscriptionē. Sunt eteniz nōnunqz pncipales dicti
ones versus selegende: qñenus his terqz quaterqz cū carmi
ne repetitis eaz imagines fingamus locis mācipandas: in
quo ars nāe suffragabit: Poterit quoqz pfatus versus ex si
militudine collocari vt Senē poetam imaginemur carmi
na sua in charta floribus exornata mōstrās: In his similib⁹
frequēratio lectionis z sedula imaginatio z incorporatio iu
uat: Ad tñ nō ptereūduz est qñ. nō solum p exēpla ponunt
versus z metra: sed etiā p significaciones terminoz: quate
nus vtute vocabuloz absqz intellectu tñ collocent. Donū
tur postremo sniaz imagines excogitando siue p prias siue
qñlibet alias eaz rēpresentantes: ita ne opus sit singula verba
reponere vt ex Tullio sepe repetuimus. Sed snia ex versu
excogitata per imagines adistar ppositionū vt supra cap. 6.
huius qrti trac. statutum est.

Capitulum duodecimum De prompta incorporatio ne auditorum.

Que ex libris desumimus crebra repetitione memo
rie imprimūtur: sed cōtionatoris declamatoris vel
orātoris verba ex tpe mox reponere exercitatissimi
est: atqz alias bonū hñtis ingeniū firmatum arte/opus siq
dem est labore z diligētia atqz sūma inter audiēdum aduer
tētia. Sed nihilominus viua vox plus afficit: z in aio alit⁹
residēt que pnūciatio: vultus/habitus/z gestus dicētis affi
git qz lecta in libris: Si maxime egregius qspiam modo di
ligētia z rōne optima in efferēdo fungat. Exordiādo debi

Capitulū

Tertiūdecimū

te quatenus incitet alium audientis: benignum reddat: et faciat eruditum: causarum assignatione et dicendorum summatione per debitum numerum. Ita quoque quod distincte narret lucide clare ordinate et breuiter ceterisque rethorice speciebus obseruariis: quibus et recte disponit et debite pronūciat oratio: Quoque eloquutor temperat vires per audientium more: ut officium eius exgrit: Si diligens fueris auscultator et satis attentus et verba cum imaginibus perferas ac seriose et fortiter imprimas optime audita commemorabis. Quod ubi vel ex auditoris negligentia et pronunciantis defectu aliquid horum defuerit vix quicquam inde reportabit auditor: Quo itaque modo pronūciat auditor mox considerabit: et si dependentiam faciat sermonis notet diligenter: pro singulisque punctis principalibus imagines componat: quibus ea breuitate qua alter edicit loca sua perhabita replebit: Et si quas solenes et notatu dignas recitet auctoritates: pro his quoque imagines statuatur. Taliterque maximam inordinatissimam etiam sermonis partem capiet.

Capitulum 13^m de memoria rerum prophanarum.

Poterat hec perfecto quibusvis etiam studiosis sat esse: Datque ne amico partior sum quam oporteat: de rebus prophanis que te minime percernunt. Ioannes dulcissime exempla subiicienda celsimus unde piecres: quod facile sit extranearum rerum nobis comparare memoriam: Cuiusmodi sunt ex numeris maxime dependentia. Sic quippe mercimonia/debita/taxilloz/iactus/chartarum/ludos/seacorum/tractus et item aliorum id genus pleraque alijs mirantibus perhas mente tenere poterit. Cui rei numerorum imagines in promptu habere summo opere producet ex cap. 10. trac. tertij. Ex illarumque varia commixtione re ipsas designare: Proinde meminisse oportet ipsas nouem personas constituere varios numeros secundum variam imaginum articularis numeri cum ipsis copulationem. Italmickersche siquidem unum duntaxat mihi representat se sola: quod si ei crucem simplicem quolibet donauero undecim denotabit: si duplicem viginti unum: si crucem

Tractatus

Quartū

cem in tripode triginta vnum: et ita deinceps vt supra edocuimus. Ita quoque crux p decē ponit. vtz penes psonarū adiunctionē variat numerus. Cū kalmickersche eteniz vñ decim/ cū Joā. blecken duodecim: et cū heriberto tredecim: et ita deinceps reliquorū. Ita quoque crux duplex viginti/ et 21. et 22. et 33. et ita reliquorū cōponet cum adiunctis psonis: Quē modū si in vsu habueris facile memoria cōmendabis q̄cūq; numeris integrant. Que res sūme necessaria est doctis pariter et idoctis: vt is pene nihil sciat qui numerare nesciat vt boetij auctoritas est: quāobrem te plenius edocētes: ppau- cula adiecimus hic exēpla nris imaginib⁹ penes quē modū pprijs tu rem absolues.

§.i. De mercimonijs.

Id quoque mercatorib⁹ sūme necessarium est. vt: habeant loca sibi q̄z plurima in prōptu atq; imagines maxime numeroz: absq; siq̄dē arithmetica nihil efficiēt. Si q̄s igit mēte tenere velit ex ordine mercū suarū pondus et mēsurā locis sua serie collocet. Et q̄ res inaiate per se nō satis cōmouēt ob id eis viuas iūgemus imagines vt supra docuimus que aliqd circa eas opent. Siq̄dem p inde q̄spiam Venetijs cōparauerit bōbicum/ Setam/ piper/ cīnciber margaritas aut que horū similia. Colonia destinanda: et velit pōdus hmoi rez memoriter retinere: cuiq; suūz numez adaptet vtpote trecētas libras bōbicus in pmo loco ponēdo heribertū qui signū cētenarij triplicatū teneat videlz cornu vel baculum cū duob⁹ annulis: et in illa teneat librā siue staterā in qua pēdeat ps aliqua bōbicus. Itidē aliter vt saccū plenum bōbice i pmo loco singas sup quē heribertus sedēs cornu siue baculū cū duob⁹ annulis in sinistra teneat et staterā in dextra. Id siq̄dez obseruari volumus in hmoi numeroz locationibus: q̄ si numerus cētenarij siue millenarij in pncipio loci siue in dextra imaginū numeri digitalis ponat seipsum representet cū adiuncto digitalis vtpote si heribertus Cornu in

Capitulum

Tertiūdecimū

dextra teneat significabit cētum et tria. Si vero in sinistra trecenta. Qd in oibus obseruari opz discretionis causa. In scdo itaq; loco ponas. Sete quatitatē vt si cētuz et mille vlnas habeas pāni Serici imaginaberis in scdo loco virum a quo emisti siue aliquē aliū tibi notū q circa hmoi pānos negotiat et q is vlna sua mēsurat panū illum: habeat aut in capite caudam pauonis et ex collo pēdens cornu argēteuz ad dextrā prem: In tertio deide loco piper in magno sacco apertō tñ imaginaberis. Et si cētuz qnquaginta qrtuoz libraz fit collocabis Margarētā heymans in dextra arcuz et cornu gestiētem. In sinistra aut staterā qua ex sacco exbat piper libradum. Ita pariformiter de cingibere et margaritis faciendū est. Et qbuscūq; alijs rebus inaiatis. Si aut oues et boues vln equos aliquis trāsmitteret numez vni eoz dūtaxat iūgat: vt si mille oues in p loco ponat vnā ouē q comederit pauonē vsq; ad caudā quā adhuc in ore tenet. In 2º bouem in ore cornu cursoris tenētē et cētū rēpsentabit. In 3º qnquagintaq; equos pones. si margarita de puteo infideat vni equo Arcū in dextra tenēs quo equū pcutiat. Ex his similia tu pietrabis imagines tñ numeroz meoz posui vt adinstar illaz alias excogitatas in prōptu habeas.

§.2. De debitis et obligationibus.

In oibus debitis obligationibus et pscriptibus vt in pluribus dies mēsis annus et locus vbi hmoi pacta et pscriptus sūt notari solēt: capropter opus est mēte tenere mēsiuz et diez notas quas supra cap. 17. trac. 3. enumerauimus vt.

Dominica	Auro	
Lune	Argento	
Martis	Ferro	
Mercurij	Argento viuo	Dies hebdomade
Iouis	Stanno	
Veneris	Ere	
Saturni	Plumbo	

z liij

Tractatus

Quarti

Et mensium intersignia caplo. 18. trac. 3. recensita.

1 Ianuarius	bifrons	7 Julius: messor
2 Februarius	sebilis	8 Augustus: agresti collector
3 Martius	bellator	9 September: torculator
4 Aprilis	clauiger	10 October: nespulas habens
5 Maius	floriger	11 Nouember: oleastrum
6 Iunius	herbari ⁹	12 December: mactator

Annos autē dñi sufficit numeroꝝ imaginibus designare. Et substantia negotij iuxta applicationē artis ad suas supra capitulo. 5. trac. qrti. Sit itaq; is casus (vt iuriste iungit) i terminis. Petrus d' Agsgrano cōparauit Venetys anno dñi 1520. die vero Mercurij. 12. mēsis Junij. decē libras pipis: pro q̄libet libra p̄misit dare dño Antonio de Anchona vnū ducatū z medium: anno. 1521. die Iouis vigesima aprilis. Et p̄ viginti q̄q; libris croci eodē die emptis p̄misit dare pro q̄libet libra tres ducatos: die Saturni siue sabbato decima nona maij. Donas d' Margareta de puteo in dextra caudam pauonis hñtem z in sinistra bacculū cum duob' annulis: siue cornu: quo pcutiat duplicem crucē iuxta se positā: q̄ viginti sūt z annus erit repositus: Ante hñm itaq; imagines i eodē loco (iuxta normā quā supra cap. 2. trac. 3. circa finē tradidimus) pone: ita qdē vt herbari⁹ de manu Joā. blecken crucē rapiat: z ille iratus eū argēto viuo pfundet: z hoc ipso dies mēsis positus erit. Deinde imagines illuc mēiaz ordinatā in qua saccus piperis collocet z in ipso crux in qua pēdeat statera. Petrus autē apphēdens crucē ipsam oñdat Antonio alicui anchorā in manu hñti ducatū vnum in illa mēsa iacētem z diuidat alteꝝ gladio. Et mox subiūgentur imagines anni. 15. 21. z diei Iouis vigesimi aplis iuxta iā exemplificata. Et imagines croci simili modo reponi poterunt sat namq; mihi erit modū monstrasse his pauculis.

§. 3 De iactibus rutilloꝝ.

Cum autē te liberit recēdere oīum iactunꝝ numeros quos

Capitulum Tertiūdecimū

taxillis vel tesseribus ludētes pūciunt: locos ad manuꝝ habeto p̄paratos ⁊ i singulis singulaꝝ p̄iectionū imagines reponē. Utpote pūciens duobꝝ taxillis nil poterit p̄icere q̄n sit. 1. 1/1. 2/1. 3/1. 4/1. 5/1. 6/1. vel. ⁊ ita deinceps. Si itaqꝫ p̄oij/ ciat in primo iactu. 1. i. pro illo iactu pone kalmickersche in primo loco taxillū in manu hūtem. Si scda vice p̄iciat 1. 2. in scdo loco pone kalmickersche cū Joā. blecken colloquētem. ⁊ ita pariformiter pro quolibet iactu in quolibet loco pone suas imagines: Et si cētum iactus fecerit cētū oportebit loca hēre: nisi in vno loco plures imagines collocare velis iuxta artē quā sup̄ cap 3. trac. 5. dedimus: vel in artibus vnius imaginis pluriū iactuū numeroꝝ collocare maueris: qđ attū minime p̄sul. ū habeo: in hoc sigdē nō foret p̄portionate imagines vt speculāti p̄3. Si aut̄ totam sūmā h̄mōi iactuū siue pūctoꝝ p̄ ectoꝝ neminiſſe velis nāli memoria supputabis: vtpote p̄iciat semel ⁊ sint vnus pūctus in vno taxillo ⁊ duo in altero facile sūmā numerabis: p̄ quo numero sufficeret solū heribertū posuisse: itidē de reliquis Si qđ cū tribꝝ taxillis aut q̄tuoꝝ p̄iecerit pro pūctis singulis suā imaginē ponito: vtpote sint/ in p̄ tria/ in scdo q̄nqꝫ/ i 3º sex ⁊ in q̄rto vnū/ pro his ponant̄ heribertꝝ margare: d̄ puteo: itē Sessinchusen ⁊ kalmickersche: in vno loco. Ut aut̄ totā sūmā illius iactus retineas sūmatiz cōputabis ⁊ resultabūt q̄ndeciz: pro q̄bus pone margarētā de puteo crucē manu app̄hendētem. Ex his similia p̄iectabis.

§. 4. de ludo chartarum.

Pro chartiludij memoria notādū p̄c. p̄ue est q̄tuoꝝ cōiter eē spēs picturaz vtpote in vna rose/ in altera nole/ in tertia scuta/ ⁊ in q̄rta glandes habeant: Et cuiuslibet h̄mōi sp̄erū diuerſe sūt figure videlz Rex Regina: Eques pedes: ⁊ relique p̄ numez partite/ vtpote decē rose/ decē nole/ decē scuta: ⁊ decē glādes / p̄ singulas spēs ad binariū descendēdo. Pro ipsis aut̄ imaginibꝝ oportebit q̄tuoꝝ holes accipere vt viz

Tractatus

Quarti

diademate coronatū. Pro regina feminam corona ornatam
p equite equestre quēpiāz notū/z pariformiter p pedestre:
q eū significet. Numerorū aut. imagies/reliques significabūt
vtpote crux decē rosas nolas scuta vel glādes iux appōnē.
Sicr nouē rose significabunt: si annā Echynhagen ponas
in manu rosaz tenere: si vero nolā: nouē erūt posite nole. Lu
dētib⁹ igit aliquibus poteris facile imaginib⁹ singulos eorū ia
ctus ponē vt in. §. 3. docuimus. Sic quoq; si qspiā oēs char
tas z tibi ordinē eaz recēsendū obtulerit: singulaz singulas
in singulis locis ea serie q accepisti vel noiata sūt repones:
qd facillimū erit vbi p disposita loca habueris z imagines p
cōceptas: nō enī z loca z imagines z memoratio rei similes/
ficiēda veniūt: vt piculo pprobauim⁹. Circa vnū figdē mēa
intēta ab altero remittit. Nec gñaliter dicta ad oia chartaz
gñā alijs figuris insignita pportionabilr applicāda sunt ve/
luti vidi alijs exteroz chartas denarijs ensib⁹ bacculis z
cupis depictas. Mā si septē enses p pūciant mox Antonius
decan. enses manu gestiēs locāduz foret. Si vero deide tres
denarij ponas heribertū denariū in manu hñtem: z itidem
de relijs. Id quoq; in hac arte obseruādū est q si plures si/
mul ludant videlz tres aut qttuor vt penes hoc in tres vel
qttuor partes loca distiguanf: z inter hmoi ptes tot loca re
linquere vacua quot quisq; ludentium habet chartas: que
postmodum iactuum imaginibus impleas.

§. 5. de ludo scacorum.

In quouis ludo sunt Rex Regina duo viri psolares duo
equites aurati duo/ Interreges thesaurarius medicus cau/
po Theolonari⁹ scriptor faber z colonus. Et hi qdē oēs du
plicanf vt alij nigri sint alij vero albi: Pro ipsis itaq; sede/
ciz psonas tibi notissimas deligito albis vestitis vel re ipsa
aut pcessione imaginationis vel saltiz aliquo signo albo di/
scretas. Alie vō nigre ab ipsis pariformiter discernanf: z ha
sce in duplicib⁹ colloca locis cū insignib⁹ qbusdā opationib⁹

Capitulum Tertiūdecimū

ut in prōptu sint cū opz. Et cū ludū recēdere velis p singu-
lo tractu imaginē eius in suo loco seponas: ut si vir p solaris
alb⁹ nigrū tollat hoz imagines fingito ut alb⁹ nigrū hūme-
ris in suo teneat loco ita deiceps. Nec magni facio in pfer-
tiaz quo noie hmoi istra vocent. ut qdam appellāt Regē
reginā Rochos egtes delphinos siue p sbyteros ⁊ pedisse-
quas. Tot eniūero sufficiet hēre psonas noras quot sunt sca-
ci videlicet sedecim pro albis ⁊ pro nigris sedecim. Et pro
singulo tractu suum pro libitu pone imaginem.

§.6. de faciez numeris in chartis iprimēdis.

Difficillimū in arte ipressoria videt mēte tenere correspon-
dētiā numeroz: ut exēplo loquar si foliū simplex cōplice-
tur qlibet pagina in duas colūnas partita numerus earum
erit ut expāso folio in pma facie ordinent hoc modo 7 8 1
2. ⁊ in alio latere 3 4 5 6 Cum aut in qttuor absqz colū-
nis plicez numerus eaz erit i p latē 5 4 8 1 tali mō 5 4
In alio autem latere 3. 6. 2. 7. 8 6 8 1
hoc modo 2 7

Si vero foliū iu. 4. plicez ⁊ distiguar p colūnas erūt. 16. co-
lūne expāsoqz folio eaz numerus erit talis in primo latere
2. 1. 16. 15. 7. 8. 9. 10. tali modo.

2 1 9 1 5 In alio autem latere. 6. 5. 9 5 11 11
7 8 9 10 12. 11. 3. 4. 13. 14. tali modo 3 4 13 14
Si aut foliū plicez in. 8. erunt. 16. facies absqz colūnis: expē-
so folio in p latē numeri latere. 9. 8. 15. 12. 16. 1. 4. 13. tali mō.

6 8 5 21
16 1 4 13
In alio aut latē numerus erit. 11. 6. 7. 10. 14. 3. 2. 15. tali mō.
11 6 2 01

14 3 2 15
Si aut distiguar p colūnas erūt trigitadue colūne earūqz
numerus erit in primo latere talis. 18. 17. 16. 15. 10. 9. 24. 23. 31.
32. 1. 2. 7. 8. 25. 26. tali modo.

Tractatus

Quarti

31 71 61 51 01 9 42 51
31 32 1 2 7 8 15 26

In alio aut laxa numerus erit. 22. 21. 1. 14. 13. 20. 19. 27. 28. 5. 6
3. 4. 29. 30. tali modo.

22 12 21 41 51 02 02 61
27 28 5 6 3 4 29 30

sunt varie id genus foliorum complicationes utpote si sexten-
nus fiat ex folio integro et medio vel octernus ut si folium in
quatuor plices et in illius medio ponantur alius quaternus. Pro
p hoc omnis memoria id obseruet quatenus in loco una tabu-
la fingat in qua numerorum imagines collocent utpote pri-
oris lateris numeri iuxta murem et alij in eorum opposito: ut si so-
lij in quatuor plicari numeros collocare placeat qui sunt in
primo latere tales.

ponat tabula et ab uno latere sedeant margarite putei:

et margarite apud murum: et pastor bach. et c.

Capitulum 14^m de modo legendi incorporandi meditandi et
repetendi ea quorum memoriam experimus.

Cum meminisse quippiam velimus opportunum est in pri-
mis ipsum cursim bis terue lectitando transcurrere: atque
deinde ordinem constituere et cuiuslibet particule finem in da-
gare: Et postremo finem ipsam facile memorie commendabi-
mus. In qua re id obseruandum erit ut cuiuslibet partes imagi-
nes effingamus: easque seriatim locis commedemus: ita quidem
ut prime finis imago fixe firmiterque insculptis priusquam molia-
mur alter ad collocare. Atque semper primas cum posterioribus re-
petamus: utpote posita secunda non prius tertia ponat quam primas
cum secunda resumpserimus: nobisque fixe memorie inherere. Non
tamen multa longaque continuatione mentem defatigare oportet: sed in-
terpolatione aliqua paulisper remittamus: videlicet dum quantum at-
tigerimus locum: deinde in decimo pausabimus. Et in quinto
quoque mora agere per paucula remediabit defatiscientibus vir-
tutibus. Quoniam itaque aliquem posueris quaternum: loca ipsa diuersimodo

Conclusio

Operis

de calce ad verticem atq; retrograde simul cū depositis re-
pente imaginibus: et intētionē indubie assequis. Si tñ reliq;
cepta seruaueris ac que nāliter memorie pducūt: Neq; ar-
titeris solis locis et imaginib⁹ diuinū qd agere: nisi et nālī
liqua saltem mediocris affit memoria: quā nālīb⁹ quoq;
diligētis custodiēdas suadeo: ne frustra niteris: que vbi cō-
petens fuerit huius artis bñficio si rite fungamur plurimū
infragabit. Ea quoq; quoz memoriam efficere placet vbi
n ptes diuisa fuerit: cuilibet suam imaginē applicabimus et
ut iā dicimus locis mācipabimus: qd tñ ita fiet qtenus in-
ter legēdum voce alta nō vtamur: at poti⁹ submurmurando
meditemur. Et qm contēplationi silētius maxime cōpetit/
n nocte resolutis vaporib⁹ vbi spūs purificati fuerit nostro
studio intēdēdū est: vt alibi edocuimus. Ea siq; dem tēpesta-
te noctis itentio minus ad exteriora euocat. Insuper huic
obi astipulant snie ingentis. Adane aū lucē surgere et phie
operam dare et sanitati cōfert et nostre rei familiari. Ut itaq;
rem vnico absoluā verbulo optimos in facultate tua tibi
delige authores: quos tibi qsfamiliares facito sepius repete
snias pñdera et circūstācias scripturaz. Sniam antea elā-
bora itelligere: et quo tēdat ptemplare: verba penes snias in
partes diuide singulas partes sigillatiz recū repete: et in me-
moriam fige eo potissimū tēpore quo mētis nō grauior est oc-
cupatio et spūs aiales in suo robore vigorosi pñstūt. In quo
quoq; studio vires meriaris ne vltra metam pñendas. Ac
alia que alibi in nris editiūculis lectitasti obserua vel maio-
rū de modo studēdi pcepta. Que lōgus erat itez hic repe-
tere: potissimū vbi festinatissimus pene imatur extorques
opus. Quare vnico dūtaxat pcludētes vbullo: huic opello
finē iponētes: grauiora pollicemur cū id ocij nacti fuerim⁹.

Conclusio operis.

Symonides Chijs poeta pñstantissimus olim (vt aiunt)
Granone in Thessalia apud Scopam hōtem fortunatū

Tractatus

Quarti

atq; nobile cenans: carmen qđ in eū cōposuerat cecinit. Et
qm̄ in eo pleraq; ornādi causa: pro more poetarū in castorū
atq; pollucē effinxerat: ob id Scopas Symonidi aiebat
om̄idiū pmissi daturū pro illo carmine: et qđ reliquū a sui
tyndaridis quos eque laudasset peteret. Inter que paulo
post Symonides euocatus a duob' iuuenibus egreditur:
mox pelaeus in quo Scopas epulabatur corruens eū vna ci-
uis opprimit: Quos humare volētes nequerant obrutorum
cineres iternoscere. At Symonides ex eo qđ nouisset quod
eorū qsq; loco recubuerat quēq; obrumulādum mōstrauit.
Ex qua referūt memorādi artificii p̄mitus iniciatū: A seq̄
cibus aut pro cuiusq; ingenij vi auctum variatūq; et diuer-
tis traditū p̄ceptionib'. Inter quos postremo nō aureos p̄-
missi mōtea: sed qđ ex aliorū p̄ceptionib' hausi et ppria com-
pari industria: ob meā in te obseruatiam Joānes dulcissimū
tibi p̄gessi in hoc opellū. Ex quo nolim estimēs te mox in-
cium diuinatorem excrecere. Nō eqdem poculi more tibi
aut cuius alij sciam infundē p̄cessus habeo. Sed cū in quie-
tē disciplina tria potissimū exigant ad habitus p̄quisitionē: Na-
tura/ vsus/ et ars: Artē q̄tenus licuit tradidi nauāde cuiusq;
discipline: quā si in meliōrē vsus verteris me hercle nō par-
uam nācisceris frugē: Si qppe idies ppauca notioni: tue
et diceris doctior euades vt q̄spiam ait: Maruula si tētes su-
per adiecisse pusillis. Idq; frequēs peragas ma iunus cumu-
latur acernus: Sed nosti quoq; illud h̄doratq; Qui cupit
optatā cursu p̄tingere metā: Multa tulit fecitq; puer suda-
uit et alit: Abstiniuit Ctenere et baccho: Atq; ois ars innani
ter susciperet i eaq; frustra torqueremur si penit' nāe cōmo-
di nobis alienissima foret: adeo vt neq; loca retinere: et ima-
gines et iungē possemus. Sūma p̄inde tibi cura sit auxilian-
de nāe p̄horū rōne secretissima: ex qbus nōnulla laboriosissi-
ma rōm': vep si medicinis memoriā augē velis. Qđ me-
dicorum est promittunt medici: tractant fabrilia fabri. Et

Cōclusio

Opertis

medicus cum sis Galenum Auicēnam Hippocratem Me-
sue et alios ad manum habes: Alijs familiaris inter Meo-
thericos Marsilius siculus musarum physicus adminicu-
latur: Joan. michaelis / in unctionibus et cataplasmatibus
alijsq; remedijs memoriā intētat. Mām cura: Artē obserua
et vsum frequēta: Nō tam multa lege q̄ pauca multū: eorū
p̄cipue q̄ non verbis chartas implent erisq; voti compos.
Elccipe itaq; mella inter vepres collecta manu nostra. Joā-
nes ideo inter vepres q̄ ad instar Julij Cesaris (in obedien-
tiarum executionibus) huc illucq; proficisci iussus coe-
gissem. Quemadmodum quoq; Plinius iunior in itinere
semper studuisse memoratur: studiū exagere necessū erat
Ad quod Alexandri macedonum Regis in castris semper
quippiam lectitantis plurimum incitavit exemplum. Va-
le ex Ilyrdorp apud bruieler vbi huic nostro opello (p̄pter
tuam nimiam festinamq; instantiam) nondum reuiso sinez
imposuimus. Anno domini millesimo q̄ngentesimo tertio
decimo: die vero martis intra octauas beati Martini epi-
scopi. Iterum atq; iterum vale et tui Joannis: Joānes cha-
rissime ne vnquā obliuiscaris.

Peroratio exemplaris in totū opusculum.

**Impressum Tlenetis in edibus Georgij de Rusconi-
bus in p̄rata sancti Fantini die. 9. Julij. 1520.**

Author.

**Emendas calcographorū erratu commissas p̄ie lector
emēdas.**

